

KÚNOS IGNÁC

A TÖRÖK HODZSA TRÉFÁI

NASZREDDIN MESTERNEK,
A KÖZEL ÉS TÁVOL KELETEN
ISMERT BÖLCS ÉS HÍRES
KISÁZSIAI HODZSÁNAK
CSALAFINTASÁGAI ÉS
MULATSÁGOS ESETEI

Terebess Kiadó, Budapest, 1997

TARTALOM

Bevezetés

Ami Naszreddin hodzsával gyermek és legény korában esett meg

Ami Naszreddin hodzsával férfi és meglelt korában esett meg

Naszreddin hodzsa mókái és évődései a feleségeivel

Naszreddin hodzsa és az ő hol jámbor, hol csökönyös számarra

Ami az áldott emlékezetű hodzsával öregebb korában és halála után esett meg

Kúnos Ignác emlékezete

Bevezetés

Naszreddin hodzsának hívták a törökök híres tréfamesterét. Alig is van városa, de meg országa is a széles nagy Keletnek, ahol a mókaszavú hodzsának ne ismernék a bohóságait, meg a furcsánál furcsább kedvteléseit.

Hodzsa, vagyis afféle egyházfi volt a mi Naszreddinünk; amolyan tanító, bíró, meg papféle, községének a legtöbbet tudó és legokosabban beszélő embere. Nevéhez a tréfás eseményeknek és vidám szömondásoknak egész láncolata fűződik, melyek még ma is közszájon forognak és nemzedékről nemzedékre, mesélőről mesélőre szállanak.

Bajazid korában élt a hodzsa, Szivri-hiszár a születése helye. Abban a tizennegyedik század-beli Kisázsában, melyet a tatár Timurlenk szállott meg és amely századokon át bejsegekre, vagyis fejedelemségekre volt tagozódva. A hodzsának legendássá lett az alakja és legendássá lett az élete folyása. Lataif néven ismert tréfái nemcsak a török irodalomban, hanem a nép emlékezetében is úgyszólván megkristályosodtak, aminthogy az a műfaj is, melyet főképp az ő sajátos egyénisége teremtett meg, irodalmi terméké, egyben pedig a keleti népek közkincsévé finomodott. Mondásai a folklór szavaivá lettek, alakja pedig egy legendakör hősévé emelkedett. Innen érthető az a széles népszerűség, mely nevét már hosszú évszázadok óta glóriázza és a nevével kapcsolatos tréfákat közismertté, a török népnek legsajátabbjává tette.

A naszreddini tréfák humora elsősorban török humor. Hisz a hodzsában is főképp a török szólal meg, aminthogy nemzetiesen török és törökösen mohamedán a hodzsa minden egyes tréfájának nyers, szókimondó és nem egyszer még darabos volta is. Mintha csak a maga eszejárását, a maga gondolkodása módját látná benne az a paraszti sorban élő iszlám, akinek derűsködő szólás-mondása még mai nap is egyezik a hodzsáéval. És ez a humor hol póriasan furfangos, hol nevetetően együgyű. Különösen akkor, ha kérdések és feleletek alakjában nyeri megnyilatkozását. Ebben a hol szántsándékos, hol meg tettett naivságban mutatkozik leginkább nemcsak a hodzsa, hanem általában az összes keleti népek humora. Érzi a kérdésnek naivul nevetséges voltát és feleletével még csak fokozza és tetőzi. Hallgatóiról azonban felteszi, hogy szavai megértésre találtak, ha mindjárt a saját maga megalázkodása árán is.

Hány meg hány tréfa esik meg a hodzsa rovására, hányszor vall az ő színlelt tudatlanságával és pórias bárdolatlanságával csúfosnál csúfosabb kudarcot. Mintha csak az volna a szándéka, hogy minél nevetetőbbé és minél mulattatóbbá váljék az alakja. Mert nagy mestere ő a színlelésnek és virtuóza a találékony bárgyúságoknak. Annyira a nép szelleméből valók e tréfák és annyira összeforrottak nemcsak az ő személyével, hanem a népi étellel is, hogy formailag is főképp a nép nyelvén fejezhető ki, a nép mesterkéletlen szavainak a közvetítésével. Hisz a hodzsa tréfáinak egész fogalomköre és gondolatvilága aligha terjed túl a népén.

Nem egyforma keletűek ezek a naszreddini adomák. És aminthogy régiebb időkbeli tréfákat is az ő nevével szokás egybekapcsolni, azonmód akadunk újabb keletű, sőt nyugoti utakon átszivárgott tréfákra is, melyeket a hodzsa nevével kapcsolnak össze. Lehet, hogy legtöbbje a népszellem rokonságának ugyanegyféle megnyilatkozásai, de lehetséges az is, hogy tréfavándorlásoknak, vagy pusztá átvételeknek az eredménye. Hisz még mai nap is szokásos, hogy az újabb keletkezett tréfákat úgy adják tovább, mintha csak a hodzsával, vagy legalább is a hodzsa idejében estek volna meg. Ily módon még jobban megmosolyogják őket és még jobban el is hiszik neki. Egyébként pedig annyira egyéniek, annyira sajátosak ezek az apróbb átélések, hogy az újabb idők és másfajtabéliek humorosságával nem egykönnyen téveszthetők össze. Főleg pedig azok a tréfák, melyek a hodzsa korabeli társadalmi, közigazgatási és

valláserkölcsei szokásokra s a mainál jóval kezdetlegesebb életmódokra vonatkoznak. És e régi megszokásokkal és e régi életfelfogásokkal oly bensően függnek a hodzsza cselekedetei össze, hogy csakis az ő korában és az ő egyéniségével kapcsolatban nyerhették a belső kialakulásukat.

Ha messze idegenből kerül valaki a községébe, a hodzsza van megbízva a kellő fogadtatásával. Ha idegenbe kell valakit küldeni, megint csak a hodzsára vár a feladat, hogy helytálljon a leleményességével. Hogy nem egyszer nem éppen úgy viselkedik, ahogy a kiválasztottsága és hodzsai méltósága megkívánná, azt ismét csak az ő mindent kiegyenlítő humorával lehet megtenni és megbocsátani. Szókimondó és néha nagyon is vaskos tréfái az idejebeli közízlésnek a mutatói és az efféle eszmekörbe tartozó felfogásokból és gondolkodásokból nem egy érdekes tanulságot vonhatunk le a tizennegyedik század társadalmi és erkölcsi világnézetére. Hiszen nagyjában még effélék az állapotok a mai Kisásziában is.

A hodzsza nevéhez fűződő tréfa-hagyományok a lehető legkülönbözőbb fogalmi körökre terjednek. Nagy a tér benne a vendéglátáshoz fűződő átéléseknek és az idegenből jöttek megvendégelésének. Főleg az iszlámhitű népeknél, hol a karaván-szeráji intézmény mellett minden egyes háznak is dívik a vendéglátás etikai kötelezettsége. Nem egy vendégnek kellett a hodzsza házában is megfordulnia, akinek azonfelül még a híre-neve is vonzotta a jámbor útonlevőket. De ki is fogott azokon az istenadtákon, akik a vendéglátás szokásaival vissza akartak volna élni. Lett légyen benne szándékosság, avagy bárgyúságból eredő.

Az erkölcsi háttérnek sincsenek az ő tréfái híjával. És az efféle oktatásoknak és megleckéztetéseknek, mint bírója és tanítója a községének, bőségesen nyílt meg az alkalma. A hodzsai tréfák egyik forrása épp az ítélezéseiben és tanácsaiban rejlik, melyek hol póriasan furfangosak, hol nevetetően együgyűek, de mindig találók és jellemzetesek. Messze földről jönnek hozzá az emberek, hogy igazságot vagy tanácsot kérjenek tőle, vagy hogy legalább is vitába bocsátkozhassanak vele. Néha meg csak azért, hogy hátha tréfáló kedvében találják. Kérdéseket intéznek hozzá, hogy zavarba hozzák és a kérdezőket rendszerint ő hozza zavarba, hol csípős és furfangos, hol meg bántó és gúnyolódóan körmönfont feleleteivel. És ha rejtett ravaszság lappang is a hozzá intézett kérdésekben, még mélyebb a csalafintaság a feleleteiben.

Ugyancsak így vagyunk vele, a szószék hodzsájával is. Oktatja ugyan a híveit, de nem annyira az erkölcs, mint inkább a gúnyolódás és a nevetség pengéjével okozza az érzékeny sebeket. Olyankor is prédikál, amikor látszatra legalább, nincs is mit mondania, hacsak néma ajkaival nem. Mint községe hodzsájának, a tanítás is a kötelességei közé tartozott. Köréje gyülekeznek a tudományért égők, a szofták és bizonyára több életbölcsséget és furfangot tanultak el a mesterüktől, mint szent könyvekre vonatkozó magyarázatokat. Még a tanítványok is nem egyszer tréfálják meg a mestert. És szinte látjuk, amint ott ül a hodzsza a szőnyegén, félkörben a tanítványai és neveteti a növendékeit hol elcsúrt-csavart magyarázataival, hol ismert kiszólásaival.

Még a családi élete se szűkölködik az ő humora nélkül. Főképp a feleségével, illetve a feleségével van a legtöbb évődése. Változtatja őket, akár a kaftánját meg a turbánját és az a legboldogabb napja, ha túljárhat az eszükön, vagy ha kudarcot vallat velük.

Már a foglalkozása is némi kiváltságos helyzetet biztosított neki. Az iszlám hierárkiában előkelő helye van a hodzsának, az egyházi és világi ügyekben egyaránt ítélező törvénytudónak. És nem egy hagyomány tesz róla tanúságot, hogy amikor a hódító despoták sorra foglalgatták a kisázsiai tartományokat, mindig a furfangos leleményesség hírében álló hodzsza volt a kiszemelt, aki helysége képviselőjeként az uralkodó fényességű színe elé járulhatott. Az ő idejében kezdődött a tatár betörés és Timurlenk győzelmeinek fényesnél fényesebb sorozata. Nagy lehe-

tett az egyes vidékek rémülete, amint a kegyetlen hódító közeledtének neszét vették. Ellenállás nélkül hódoltak meg a török bejóságok és még szerencsésnek vallhatta magát az a város, melyet a föld porával nem tett egyenlővé. Előre rettegték a jöttét és követeket menesztettek eléje, hogy kérlelhetetlen haragját csak némiképp is enyhítsék.

A hodzsza községét is utolérte a sorsa. Mint irástudó bölcsőt, a hodzsát állítja a hagyomány sorompóba és ő volt azzal a nem könnyű feladattal megbízva, hogy ismert furfangjával és ékesszólása fegyverével útját állja a veszedelemnek. Nem is egy tréfában van megörökítve az a bizarrszerűen különös viszony, melyben a szokimondó hodzsza a tréfakedvelő, de tréfálkozásban is szigorú kényúrral állott. Mintha csak rá lettek volna egymásra utalva. Főleg Timur sáh a hodzsára, akinek talpraesett feleleteiből sose hiányzott az őszinteség és aki olyankor is meg mert szólalni, amikor másvalaki a fejével játszott volna. Tréfás történetkéivel, olykor-olykor trágár szólásaival mulattatta és talpraesett feleleteivel, amelyek nem mindig voltak mélyebb értelem és burkolt célzások híjával, szórakoztatta. Ha itt-ott túl talált menni az illendőség és bizalmaskodás határán, ami többször is megeshetett, szigorú megfeddésben, sőt érzékeny büntetésekben is volt része.

És midőn sok-sok évvel ezelőtt a hodzsza hajdani székhelyén, kisázsiai vidékeken jártam, közvetlen a nép ajkáról leshettem el a tréfákat és azzal a közvetlenséggel jegyezhettem is le őket, ahogyan talán századok előtt, a hodzsza száján hangzottak el. Magáról az élete körülményeiről alig tudunk valamit. Egyetlen emléke mai nap is meglevő síremléke (türbe), melyet a hagyomány szerint még életében állított fel magának, hogy a késő utódokat is megnevetesse vele. Nyitott csarnokban van ez a türbe, falak helyett csak oszlopok tartják. Az egyik fal helyét egy nagy ajtó foglalja el, melyet irdatlan nagy vaslakat tart zárva, hogy a nyitott sírhely megközelíthetetlen voltát úgyszólván parodizálja. És jelképe lett e sírbolt a kipusztíthatatlan tréfának és a soha ki nem haló humornak.

Budapest, 1926. évi október havában.

KÚNOS IGNÁC

Ami Naszreddin hodzsával gyermek és legény korában esett meg

Apró legényke volt még Naszreddin, a későbbi hodzsa, amikor megszólítja az uccán egy koldus és alamizsnát kér tőle.

- Sok jóban van otthon részed, - mondja a koldus, - nekem is juttathatnál belőle.
- Szíves örömet, - feleli a gyerek. - Estétől reggelig anyám veri az apámat, reggeltől estig pedig engem náspángol a tanítóm. Akár az egészet átengedjük neked.

*

Ugyancsak gyerekkorában történt vele. Amint sétálgat az uccán az apjával, egy halottas menettel találkoznak. Nem látott volt még effélét a gyerek.

- Mit visznek abban aládában? - kérdezi a gyerek Naszreddin az apját.
- Embert, - feleli az apa.
- Hová viszik? - kérdi megint a legényke.
- Olyan egy helyre, - magyarázza neki az apja, - ahol se enivaló nincsen, se innivaló; ahol se kenyér a házban, se víz, se fa, se tűz, se arany, se ezüst.
- Tudom már, tudom, - kiáltja el magát a gyerek, - a mi házunkba hozzák azt az embert.

*

Egy szegény kopogtat be Naszreddinéhez. Kérdezi a gyereket, hogy merre az apja vagy az anyja.

- Mit akarsz tőlük? - kérdi a szegénytől.
- Éhes vagyok, egy darabka kenyeret kérnék tőlük.
- Megmondom, ha adsz egy darab kenyeret, - válaszolja a leendő hodzsa.

*

Négy-öt éves korában történt, hogy Ak-sehirbe vitték a szülői. Várost még nem látott volt, se nagyobbacska mecsetet, minárét (mecsettornyát) meg éppen nem.

Amint sétál az apjával a városban, egyszerre csak azt látja, hogy a mecset minárjáról énekel a müezzin (imára hívó), de jó erős hangon ám. Azt hiszi a gyerek Naszreddin, hogy bajban van odafent az az ember és azt kiáltja fel hozzá:

- Se ága, se gallya ennek a különös fának. Nem kapaszkodhatok fel rá, hogy a segítségedre lehessenek.

*

Egy lyukas üstöt vitt a kis Naszreddin a vásárra.

- Hisz lyukas ez az üst, - mondják neki, - minden kifolyik belőle. Egy parát sem ér az egész.
- Dehogyan folyik, - feleli Naszreddin. - Anyám gyapjút tartogatott benne, sose folyt ki belőle.

*

Azt kérdezi valaki a gyerek Naszreddintől:

- Te vagy-e az idősebbik, vagy pedig a testvéred? - Azt feleli rá a gyerek:

- Tavaly azt mondta az anyám, hogy a testvérem épp egy évvel idősebb nálamnál. Ha igaz ez a számítás, akkor az idén épp egyidős vagyok a testvéremmel.

*

Éjfélkor kel fel a gyerek Naszreddin, kisiet a háza elé és kukorékolni kezd el. A szomszédok mind felriadnak az álmukból, kisietnek a ház elé és elámulnak a látottakon.

- Mi lelt, gyerek? - kérdik tőle.

- Sok ma a dolgom, - feleli nekik, - és azt szeretném, hogy korábban kezdődjék a nappal.

*

Egy aranyat talált egyszer a kis Naszreddin. Észreveszi a molla és el szeretné tőle kaparintani.

- Fiacskám! - szólítja meg a molla, - add nekem azt a sárga rézpénzt, egy ezüst akcsát (pénzdarabot) kapsz érte.

- Van nekem ezüst akcsám elég, - feleli a gyerek. - De ha a számárdítást tudod, akkor odaadom a sárga rézpénzt.

Az imám nekikezd és úgy ordítogtat, akár egy valódi szamár. Mikor elvégezte, nyújtja a tenyerét a pénz után.

- Jó ember, - mondja neki a leendő hodzsa, - ha egy olyan magadféle szamár is ismeri az aranypénzt, hát én ember létemre hogyan ismerném?

*

Egy koldus állít be a hodzsáékhoz és egy darabka kenyeret kér tőlük. Szalad a gyerek az anyjához és kenyeret kér tőle.

- Fiam, - mondja az anyja, - mondd a koldusnak, hogy nincs itthon az anyád és add ki neki az útját.

- Anyám, - feleli a gyermek, - nem téged akar az a koldus, hanem egy darabka kenyér az ő kívánsága.

*

Egy gurust ad oda az apja a kis Naszreddinnek, hogy menjen a csársiba (piacra) és barnára sültött ürüfejet vásároljon rajta. A fiú elmegy és megveszi az ürüfejet. Amint hozza hazafelé, megvásik rá a foga és lassan lecsipegeti róla a húsát. Csak a csontja marad meg.

- Miféle fejet hoztál? - kérdezi az apja. - Hol vannak a fülei?

- Süket volt szegény feje, füle nélkül jött a világra.

- Hol vannak a szemei?

- Vak volt az Istenadta.

- Hát a bőre?

- Lehámlott róla, a rüh ette meg.

- Hát akkor miért vetted meg?

- Mert íme épek a fogai.

*

Iskolába járó gyerek volt a hodzsa. Amint jön egyszer haza az iskolából, anyja, a fösvény lelkű, egy tojást főzet ki neki és azt adja ebédre.

- Anyám, nem elég ez az egy tojás, - mondja a fiú.

- Fiam, - tanácsolja neki az anyja, - ha Allah nevével kezded meg az evést, akkor az ördög elmenekül, te meg jóllaksz a tojással.

- Anyám, - mondja erre a hodzsa-fi, - akkor inkább két tojást főzess ki, hogy az ördögnek is jusson, meg nekem is.

*

Amikor iskolába ment egyszer a gyerek, egy-két fügét tett a tarsolyába. Észrevette valahogy a tanítója, elcsente tőle és odadugta a turbánja alá. Lecke közben épp a fügéről talált szó esni, ahogy a szent könyvben van leírva. Kérdi aztán a tanítója, hogy mondja el a füge dolgát, ahogy az imént hallotta volt. A fiú, mintha oda se figyelt volna, az olajról kezd beszélni, meg a Sináj-hegyéről.

- Hát a fügével mi van? - kérdi a tanítója.

- A füge? Az ott van a turbánod alatt, - feleli a gyerek.

*

Épp az iskola felé igyekezett a kis Naszreddin. Az nap volt, amikor a padisa is járt-kelt a városban, hogy lásson-halljon egyet-mást. Szembekerült az iskolás gyerekekkel.

- Hová igyekszel? - kérdi tőle a padisa.

- Az iskolába.

- Nesze, itt egy arany, cukrot vehetsz magadnak rajta.

- Meg találja látni az apám, - mondja a gyerek, - és kérdőre talál vonni, hogy honnan való ez az arany. Még verést is kaphatok miatta.

- Ha kérdi az apád, mondd meg neki, hogy a padisától kaptad.

- De nem hiszi ám el.

- Mért ne hinné? - kérdi a padisa.

- Azért, - feleli a gyerek, - mert egy darab aranyat csak nem ad egy padisa. Igen, ha arannyal töltenéd tele a táskámat, akkor tán elhinné.

Jót nevetett a padisa az okos gyermek szaván és színig töltötte a táskáját arannyal.

*

Mesterségre adta a kis Naszreddint az apja, egy szabóhoz került inasnak. Munkába fogták szegényt és hol verést kapott többet, hol evést kevesebbet. Délfelé járt egy nap az idő és egy tál mézet hoznak be a májsztramnak, meg egy okka (font) kenyeret hozzá. Épp hozzá akart a mester fogni, amikor beszélnek hozzá és elhívják valamerre.

- Fiú, - mondja az inasának, - méreg van ebben a tálban, hozzá ne találj valahogy nyúlni.

Alig hogy kiteszi a lábát a gazdája, veszi az inas a mézet meg a kenyeret és felfalatozza egykettőre. Még a tálát is kinyalta utána. Épp akkor tért vissza a gazda, amikor se méz nem volt a tálban, se egy harapás kenyér mellette.

- Hol a mézem, meg a kenyérem? - rivall rá a szabó.

- Egy kutya kapta el a kenyeret, - szepegi ijedt arccal a gyerek, - és annyira szívemre vettem vigyázatlanságomat, hogy lenyeltem a sok mérget. A halálomat várom. Allah nyugtasson meg, óh mester.

*

Nagy mihaszna volt a kis gyerek Naszreddin. Ha valamit ráparancsoltak, épp az ellenkezőjét cselekedte meg.

- Ül le, - szólt rá az apja, hát nem elfutott?

- Takarodj, - kiáltottak rá, hát nem ott maradt?

Meleg nyári nap volt, búzát vittek a malomba. Naszreddin apja egy kis zsákot a hátára kapott, egy nehezebbet meg a szamarára rakott rá, úgy indultak a malom felé. Útközben egy folyóhoz értek. A folyón egy-két deszkából álló híd vezetett át.

- Vigyázz, balfelé hajtsd a szamarat, mert az én zsákom jobbfelé terheli meg a hidat, - mondja az apja a fiának.

Szándékosan mondta az apja a baloldalt, mert tudta, hogy a fia épp ellenkezőleg, jobbfelé fog indítani. Ám megértette a fiú az apja szándékát, hamisat hunyorít a szemével és így szól az apjához:

- Apám uram, sokat vétettem ellened, bevallom a sok bűnömet és szánom bánom őket. Sose fogok többé ellenkezni, parancs lesz a kívánságod.

Azzal balfelé irányítja a szamarat és mindahányan zsupsz be a vízbe, szamarastul, zsákostul, mindenestül. Jót nevetett magában a gyerek, amint kikecmeregtek a vízből.

*

Indulóban volt egy paraszt a város felé. Amint megérkezik, épp egy pár gyerek hancúrozgat a fűben, a kis Naszreddin is ott volt közöttük. Odalép hozzája a gyerek és kérdezi tőle, hogy mi járatban van errefelé?

- A városba igyekeznék - feleli a paraszt. - De mondssa csak gyerek, mit vehetnék én a városban, hogy jól is lakhassak vele, meg hogy a pénzemen se adjak túl.

Azt tanácsolja neki a kis Naszreddin:

- Menj a vágóhídra és marhabelet vásárolj. Ami benne van, azt megeszed, a beleket aztán kimosod és eladod. Jól is fogsz lakni és a pénzed is megtérül.

Ránéz a paraszt a gyerekekre, megcsóválja a fejét és ekképpen gondolkozik:

- Nem nekem való hely ez a város. Ha már a gyerekek is ilyen okosak benne, milyenek lehetnek a felnőttjei.

Azzal megfordul és visszatér a falujába.

*

Kútba esett volt a leendő hodzsa. Odarohan az apja a kúthoz és lelkenedezve kiáltoz le hozzája.

- Te csak maradj veszteg, - kiáltja a kútból a gyerek, - és el ne mozdulj a helyedről. Szaladok a kötélért, lehúzlak veled, hogy kimenthess a veszedelemből.

*

Nem volt még olyan idős a gyerek, hogy ne mutatkozhattak volna előtte az asszonyok. Jártak a szomszédból az anyjához és elterefértek egymást közt.

- Hány éves is vagy te? - kérdezi az anyjától egy másik asszony.

- Tizenhét múltam, - feleli az anyja, pedig a fia is volt már vagy tizennégy esztendő.

Ránéz a kis Naszreddin az anyjára és azt mondja neki:

- Anyácskám, még vagy három évig várhatnál, akkor aztán közösben öregedhetnénk meg. Épp egyidősek leszünk akkorára.

*

GyerekeMBER volt még a hodzsa, de már legényedő félben, amikor egy este, jó későre járhatott az idő, ott settenkedik az apja rabnője körül.

Felriad az álmából a fekete bőrű fehérszemély és ijedt hangon kérdi, hogy ki az itt körülötte?

- Csitt, - suttogja oda a leendő hodzsa, - én vagyok, az apám.

*

Azt mondta egy paraszt a fiának, hogy házasodjék meg, mert itt már az ideje.

- Nem bánom, - feleli a fia, - választhatok bennük. Lány is van a falunkban, özvegy asszony is van, de meg egy elvált asszony is. Csak azt mondd meg, hogy melyiket vegyem el.

- Én bizony nem tudom, - mondja az apja, - de van egy jó emberem a városban, attól kérdezd meg.

Megy a legény a városba, felkeresi az apja emberét és előadja neki a dolgát.

- Én se adhatok tanácsot, - mondja neki az ember, - de ha Naszreddint keresed fel, az majd megmondja a tennivalódat.

Keresi a legény Naszreddint, keresi, de sehogy se akad a nyomára. Addig, addig, míg egy csomó gyerekeMBERrel nem találkozik. Odamegy az egyikhez és kérdezi tőle, hogy hol található rá Naszreddinre.

- Én vagyok Naszreddin, - feleli a legényke.

Előadja neki a legény a dolgát, hogy melyiket válassza a három közül?

- Ha a lányt választod, - mondja neki a kis Naszreddin, - akkor te fogod tudni, de ha az özvegyet választod, akkor ő fogja tudni.

Szóba hozza a legény az elvált asszonyt is, amire az ifjú Naszreddin végigvág rajta az ostorával és ott hagyja a faképnél.

A legény bosszankodik, odamegy az apja jóemberéhez és így szól hozzá:

- Nem azért küldött az én apám hozzád, hogy gyerekeMBEREKHEZ utasíts, hanem hogy te adj tanácsot.

És legott elmondja neki, hogy mit végzett az ifjú Naszreddinnel.

Azt feleli az ember:

- Okosan beszélt az a gyerekeMBER. Mert ha a lányt választod, akkor te fogsz neki parancsolni és ha az özvegyet választod, akkor ő fog neked parancsolni. Hogy pedig az ostorával is végigvágott rajtad, az meg azt jelenti, hogy az elvált asszony elől pedig fuss, akár csak az ördögtől.

*

Mikor még szofta-növendék volt a hodzsa, a közeli falvakban kellett légátuskodnia. Egymásután jár-kél a falvakban, de mindenütt csak azzal fogadják, hogy:

- Isten hozott hodzsa efendi, van már nekünk imámunk.

Vagy öt-hat falut jár be hiába, míg eljut végül a hetedikbe is. Egy róka garázdálkodott volt abban a faluban. Ahány tyúk, liba meg pulyka, mind elpusztította már, de még a bőrből való lábbeliket sem kímélte, azokat is szétrágcsálta. Addig-addig, míg egyszer csak tőrbeccsálták és nagynehezen hurokra került végre. Összegyülekeznek a falubéliek és azon tanácskoznak, hogy mi módon pusztítsák el ezt a fene állatot. Épp akkor vetődött oda a fiatal hodzsa és megkérdezik tőle:

- Hodzsa efendi, sok kárt okozott nekünk ez a beste állat, agyon szeretnénk valahogy kínozni. Mi lenne a legjobb módja?

- Bízátok csak rám, - feleli a fiatal hodzsa, - ellátom én a dolgát.

Megbíznak a hodzsában, félrehúzódnak és odaadják neki a hurokra került vadat. Fogja a hodzsa, leveti magáról a kaftánt meg az övet, ráadja a rókára és övvel is átköti a derekát. Aztán meg a turbánját veszi le, azt is ráadja a rókára és vesd el magad, szabadon ereszti.

Nagy szemet mereszt a sok ember és rátámadnak a hodzsára:

- Mit műveltél, te szerencsétlen? - és már lótnak-futnak, hogy megint kézrekerítsék a rókát.

A hodzsa azonban útjukat állja és így szól hozzájuk:

- Ide figyeljete, emberek. Olyan egy dolgot cselekedtem most a rókával, hogy ha még negyven kopasz kerülne is össze, azok se csinálhatnák ravaszabbul. Járhat-kelhet most már az a turbános meg kaftános róka, nincs falu, aki befogadná, aki még csak szóba is állana vele.

*

Még molla korában történt a hodzsával, hogy azt mondja neki az anyja:

- Fiam, Naszreddin molla, sétára megyek a szomszédbeli asszonyokkal, vigyázz a ház ajtajára, meg ne válj valahogy tőle. - Odaül a hodzsa a küszöbje mellé és amint csámcsogja a száraz barackokat, megjön a sógora, a szomszéd falubéli és azt mondja a házajtó őrzőnek:

- Molla fiam, jön mindjárt a feleségem is, menj és add hírül az anyádnak, hogy vendég állít be a házhoz, - s azzal visszafelé indul a felesége felé.

Kapja a hodzsa az ajtót, kifeszíti a helyéből, a vállára veszi és úgy siet az anyja után. Meglátja az anyja és kérdezi nagy álmélnakodva, hogy mi lelte azzal az ajtóval?

- A lelkekre kötöttem volt, - feleli a molla, - hogy vigyázzak az ajtóra és hogy meg ne váljak tőle. Épp ott üldögéltem mellette, amikor jön a sógor és mondja, hogy vendégek állítanak be hozzánk és hogy adjam neked hírül. Az ajtót nem hagyhattam ott, hát a vállamra vettem és neked is szót fogadtam vele, meg a sógornak is: meghoztam az izenetjét.

*

Az iszlám népeknél is szokásos, hogy ünnepeken, főképp pedig a nagy ramazán idejében, légációkba mennek a hodzsa-növendékek. A fiatal hodzsának is kijutott belőle a része. Épp tartja ígérelt a híveit, fent a fiatal hodzsa a szószéken, lent pedig az ajtatoskodók és arról prédikál a többek közt, hogy Jézus Ő Prófétasága miképp jutott fel a mennyég negyedik rétegébe. Amint távoznak aztán a mecsetből, egy öregasszony lép oda a hodzsa elé és azt kérdezi tőle:

- Lelkem hodzsa efendi, hallottam az igédet; azt is megtudtam belőle, hogy Jézus Ő szentsége a negyedik mennyéig jutott el. Vajjon milyen ott az ő eledele, milyen az ő étele és milyen az ő itala?

Mérgeset tekint a hodzsa az asszonyra és ilyen szókkal förmed rá:

- Óh te szerencsétlen asszonyi teremtés. Épp egy kerek hónapja, hogy itt tartózkodom a falutokban és még csak eszedbe se jutott, nem is kérdezted egyszer se, hogy vajjon ennek a ti légátusotoknak van-e enni meg inni valója.

*

GyerekeMBER volt még a hodzsa, amikor egy paptársa így hazudozott előtte:

- Amikor a múltkoriban Sztambulban voltam, olyan egy káposztafejet láttam egy kertben, hogy akár háromszáz ember is elbújhatott volna benne.

Azt feleli erre a gyerek Naszreddin:

- Mind semmi ahhoz képest, amit én láttam a minap.

- Mi az, amit láttál?

- Olyan egy nagy üstöt, amit háromszáz ember kovácsolt egyszerre és ez a sok ember olyan messze dolgozott egymástól, hogy nem hallhatták egymás szavát.

- Mire kellett ez a nagy üst? - kérdi a másik.

- Óh, te együgyű, - kiált fel a hodzsajelölt, - hogy azt a nagy káposztafejet, amit Sztambulban láttál, meg is főzhessék benne.

*

Még legényember volt a hodzsa, amikor Kóniába indult el egy nap, hogy ott is tanuljon egyet-mást. Utitársa is volt neki, egy fiatal molla (egyházfi).

Amint megérkeznek a városba és megpillantják az első nagy minárét, csak elámul a másik, a fiatalabbik molla. Eddigélé még nem látott volt ilyen tornyot, nem minden faluban épül az ilyesmi.

- Vajjon hogyan készül egy ilyen mináre? - kérdezi Naszreddintől.

- Mi sem könnyebb annál - feleli a leendő hodzsa. - Egy mély kutat vesznek elő és a belsejét kifelé fordítják.

*

Egy kaftánt ad oda a szomszédja a leendő hodzsának, hogy vigye a csársiba (a vásárra) és adja el valakinek. Lopott holmi volt ez a kaftán, a hodzsa is tudott róla. Amint viszi a hodzsa a kaftánt, hogy hogynem, el találták tőle lopni, szőren-szálán tűnt el a kezéből.

Visszafordul a hodzsa és amint kérdezi a szomszédja, hogy mennyiért kelt el a kaftán, így válaszol neki a hodzsa:

- Se nem nyertél rajta, se nem veszítettél. Annyiért adtam túl rajta, amennyibe magadnak került.

*

Három nagy halat fogott egyszer a fiatal hodzsa és viszi az anyjának, hogy süsse meg őket. Estebéd van és feltalálja az asszony a halat. De csak egyet, mert kettőt az asztal alá dugott, hogy észre ne vegye a fia. Ám megneszeli a hodzsa a dolgot, előveszi azt az egy asztalon levőt, lehajlik és úgy tesz, mintha odasúgna valamit a fülébe.

- Mit csinálsz azzal a hallal? - kérdi tőle az anyja.

- Csak azt kérdeztem meg tőle, - feleli a hodzsa, - hogy mikor lesz a világ vége.

- Mit szólt a hal? - kérdi az asszony.

- Azt, hogy ő legkisebbik, hát nem tudhatja pontosan. De ott a két nagyobbik az asztal alatt, azok biztos, hogy tudják, - válaszolta a leendő hodzsa.

*

- Értesz-e a számoláshoz? - kérdi egy ember a fiatal hodzsától.

- Hogyne értenék, - feleli félig sértődötten Naszreddin.

- Mondd meg hát akkor nekem, hogy négy gurust három ember között hogy osztanál szét? De igazságosan ám.

- Úgy, - feleli Naszreddin, - hogy kettőnek közülük két-két gurust adnék oda. A harmadiknak pedig várnia kellene mindaddig, míg újabb két gurushoz nem jutok és akkor a harmadikat is kielégítem.

*

Házat épített a fiatal hodzsa és tanácsokat osztogat az ácsnak:

- A padló deszkáit a mennyezetre szegezd, - mondja az ácsnak, - a mennyezet deszkáit pedig a padlóra.

Elcsodálkozik az ácsmester és kérdi a dolog jelentőségét.

- Tudod, - magyarázza neki a hodzsa, - rövidesen meg akarok én nőszülni. Már pedig, ha asszony kerül a házba, úgy is felforgat az mindent, és ami fent volt, az lekerül, ami pedig lent, az felkerül. Én előre megcsinálom, hogy költséget kíméljek velem.

*

Meg is nőszült rövidesen a hodzsa. És mit szóltok hozzá jó emberek, ötödnapra már egy gyermek is megszületett. Fogja a hodzsa, elszalad egy boltba és ábécés könyvet, irkát, meg tentát, tollat vásárol össze, hazahozza és odarakja szépen a pólyás gyerek mellé.

- Hát ez meg mire való? - kérdik az ott levő asszonyok.

- Aki kilenc hónapi utat öt nap alatt tudott megtenni, - feleli a hodzsa, - az rövidesen akár az iskolázást is megkezdheti. Épp megvolt a rávaló pénzem, hát megvettem a hozzávalókat.

*

Lakodalmát üli a fiatal hodzsa és eszem-izsomra hívja a szomszédait. Hozzálátnak a falatozáshoz és még csak eszökbe se jut, hogy maguk közé invitálják a vőlegényt. Annyira megbosszankodik ezen a hodzsa, hogy a faképnél hagyja őket.

Étkezés után keresik aztán a hodzsát, de sehol semmi nyoma. Mikor aztán ráakadnak és küldik a menyasszonyához, nagymérgesen rájuk mordul, hogy az menjen a menyasszony szobájába, aki az étele-italával jóllakott.

*

Odalép az ifjú hodzsához egy nagyothalló és szerencsét kíván neki.

- Mihez? - kérdezi a hodzsa.

- Ahhoz, - feleli a siket, - hogy hallomásom szerint megházasodtál tegnap.

- Süket létedre, hogy hallhattad meg? - álmélkodik a hodzsa.

Ami Naszreddin hodzsával férfi és meglett korában esett meg

Mikor hodzsává lett Naszreddin és szószékre kellett lépnie, így kezdi beszédjét:

- Tudjátok-é óh igazhívők, hogy mit leszek most nektek mondandó?
- Honnan tudnánk? Bizony nem tudjuk mi, - válaszolják a hívők.
- Ha nem tudjátok, akkor hiába mondanám én is. - Szól és leszáll a szószékről.

A rákövetkező pénteken megint felmegy a szószékre és megint csak azt kérdezi híveitől, hogy tudják-e, mit akar nekik mondani.

- Tudjuk, tudjuk, - felelik furfanggal vissza.
- Na ha tudjátok, akkor minek mondjam én el? - Szól és megint leszáll a szószékről.

Összenéznek a hívők és megbeszélik egymással, hogy hogyan fognak majd ki a hodzsán.

Harmadik volt a péntek, amikor megint elkezd a szószékről:

- Tudjátok-é, óh igazhívők, hogy mit leszek most nektek mondandó?

Egymásra mosolyognak a hívők és egy részük azt feleli, hogy: tudjuk; a többi pedig azt, hogy: nem tudjuk.

- Be jó, - feleli a hodzsa, - ilyen módon majd elmondják akik tudják, azoknak, akik még nem tudják.

Szól és leszáll a szószékről.

*

Azt álmodta egyszer a hodzsa, hogy kilenc parát (fillért) kapott valakitől ajándékba.

- Tízet adhatnál legalább, - zsémbelődik álmában és amint veszekedés közben felriad, látja, hogy üres a marka. Nagy gyorsan megint lehunyja a szemét, a markát kitarja és így szól az álombelihez.

- Na nem bánom, add ide hát azt a kilenc parát.

*

Egy tó mellett haladt volt el a hodzsa, csak úgy úszkált a tóban a sok kacsa. Meg akart volna vagy egy-kettőt fogni, de sehogyse sikerült neki. Fogja, egy darab kenyeret vesz elő, leül a víz mellé, belemártogatja a kenyerét a tóba és harapdál belőle.

- Mit eszel? - kérdi tőle egy arra menő.

- Kacsalevest, - feleli neki a hodzsa.

*

Mindentudó három szerzetes járta be egyszer a világot és Ala-Eddin birodalmát is útba ejtvén, vitatkozni kezdenek a bölcsekkel. A kán az igaz hitre szeretné őket téríteni, de a szerzetesek csak úgy hajlandók rá, ha meg tudnak a kérdéseikre felelni. Összehívhatja a kán a bölcseit, hogy majd ők adják meg a feleletet; de megannyian azt vallják, hogy csak egy ember tudna a kérdésekre megfelelni, Naszreddin, a hodzsa. Legott üzennek a hodzsának, hogy jelenjék meg a kán előtt. Díszes kaftánjában jelenik meg a hodzsa, üdvözli az uralkodóját és kérdi tőle,

hogy mi a parancsa. Ott ül a három szerzetes a kán előtt és mondják a hodzsának, hogy ha meg tud felelni a kérdéseikre, térdet-fejet hajtanak nemcsak neki, de a hitének is.

- Mi az első kérdésetek? - kérdi tőlük a hodzsa.

Előáll az egyik és azt kérdi a hodzsától.

- Hol a világ közepe?

Odalép a hodzsa a szamarához, rámutat a botjával az elülső két lába egyikére és azt feleli, hogy itt a világ közepe ni.

- Hátha nem hiszem el? - kérdi a szerzetes.

- Ha nem hiszed el, - feleli a hodzsa, - láss hozzá és mérd meg. Ha nem úgy lesz, akkor is megfelelek rá.

Előáll a második szerzetes és azt kérdi a hodzsától, hogy hány csillag van ebben az ő városukban? Azt feleli rá a hodzsa, hogy ép annyi, ahány szőrszál a szamáron.

- Hátha nem hiszem el? - kérdi a szerzetes.

- Ha nem hiszed el, - feleli a hodzsa, - számláld össze s ha nem úgy lesz, akkor is megfelelek rá.

Most a harmadik áll elő és így szól:

- Ha az én kérdésemre is meg tudsz felelni, a te vallásod lesz a mi vallásunk.

- Kérdezz! - mondja neki a hodzsa.

- Hány szőrszál van az én szakállamon?

- Annyi, ahány a szamaram farkán - feleli a hodzsa.

- Hátha nem hiszem el?

- Ha nem hiszed el, számláld meg. Szálanként tépjük ki a te szakálladat is, a szamaram farkát is, kívül az igazság.

A szerzetesek belátták, hogy túljártak az eszükön és hodzsákká lettek ők is, a kán udvarában, a hodzsa szolgálatában.

*

Fürdőbe ment egyszer a hodzsa, de alig hogy ügyet vetnek rá. Törülközőt piszkosat adnak neki, fürdőruhát meg rongyosat. Nem szól a hodzsa egy szót se, hanem amint kilép a fürdőből, öt darab ezüstöt tesz rá a tükör lapjára. Így szokás a fürdőben fizetni. Ennyi sok pénzt még gazdagok is alig hogy adnak. Csodálkoznak is a fürdőszolgák, de nagyon.

Egy hét múlva megint eljött a hodzsa. Meg is becsülik ezúttal, alig találják a helyét. A hodzsa megint nem szól semmit, hanem amint kilép a fürdőből, egy rézpénzt tesz rá a tükörré. Csodálkoznak a kiszolgálók és szóbahozzák a rézpénzt, a semmi borraivalót. Azt felelte nekik a hodzsa:

- A mai rézpénz a múlt heti fürdőért jár, a múltkori öt ezüst pedig a mai fürdőzésért.

*

Máját vásárolt a hodzsa és amint viszi hazafelé, kérdezi a szomszédja, hogy tudja-é, hogyan kell megfőzni? Azt feleli rá a hodzsa, hogy csak úgy, mint rendszeren. Magyarázgatni kezdi erre a szomszéd, hogy hogyan készítheti el finomabb módra. A hodzsa felírhatja vele egy papíros lapra, hogy el ne felejtse valahogy. Azzal siet be a házába, hogy hozzálasson a főzéshez.

Ám egyszerre csak lerepül egy sas, kikapja kezéből a májat és elrepül vele. Utána ugrik a hodzsa és azt kiáltozza a sas felé:

- Hiába viszed a májat, úgy se tudod megfőzni, nálam a papirosa. - És mutogatja neki a magyarázatos írást.

*

- Mitévő legyek, hodzsa, úgy fájnak a szemeim, - panaszkodik neki a szomszédja.

- Tavaly, amikor énnekem a fogam fájt, hát kihúztam, - feleli neki a bölcs tanácsadó.

*

Kedveskedni akart a hodzsa a város bejének és kérdi a feleségét, hogy mit vigyen a bejnek, fűgét-e, vagy birsalmát. Felesége a birsalmát ajánlja, mert formásabb is, nagyobb a fűgénél. A hodzsa azonban a saját esze után indul és a fűgében állapodik meg. Viszi az ajándékot a bejnek és térdet-fejet hajtva, úgy nyújtja át az ajándékát. A bejnek sehogyse volt ínyére ez a csekélyke ajándék és oly sértőnek találta ezt a kedveskedést, hogy elővette a fűgét és a hodzsa fejéhez csapdosta őket.

- Áldassék Allah! - kiáltott fel a hodzsa, ahányszor csak a füge fültövön, vagy fejbúbján érte.

Kérdi a bej, hogy mire való ez a nagy hálálkodás?

- Azért áldassék Allah, - feleli a hodzsa, - hogy szót nem fogadtam a feleségemnek. Ha az ő szavára hallgatok s füge helyett birsalmát hozok, rég betörted volna a fejem.

Jót nevetett a bej és elengedte a többi, sőt még jutalmat is adott neki.

*

Panaszkodik a szomszéd a hodzsának, hogy nem bírja ki tovább a feleségével.

- Hagyd ott, - tanácsolja neki a hodzsa, - ha nem bírod ki tovább.

- Negyven esztendeje lesz idestova, hogy egy párnán nyugszik a fejünk. Hogy hagyhassam oda?

- Hát hagyd ott a párnát, - feleli a hodzsa.

*

Egy háza volt a hodzsának, fele a szomszédjáié volt és túl akart rajta adni.

- Mért adod el a házrészedet? - kérdezik tőle.

- Sok a bajom a szomszédokkal, - feleli a hodzsa. - Az egyik felét, a tulajdonomban levőt eladom s a pénzen a másik felét veszem meg, hogy az egész az enyém legyen.

*

Ugorkával kedveskedett a hodzsa a bejnek, a város urának. Jó szívvvel fogadták az ajándékát és tíz darab arannyal jutalmazták meg érte. Vérszemet kap erre a hodzsa és alig egy pár nap, egy szekérre valóval viszi megint az ugorkát. Megsokallja a bej a dolgot és hogy kedvét szegje a kapzsi hodzsának, annyi botütést méret rá a talpára, ahány ugorka a szekéren. Megolvassák, hát ötszáz darab volt rajta.

Mikor már ráverték a felét a talpára, engedelmet kér a hodzsa a bejtől, hogy a másik felét, a kétszázötvenet, a főajtónállónak ajánlhassa oda.

- Milyen jusson? - kérdik tőle.

- Abba egyeztünk volt meg, - magyarázza a hodzsa, - hogy az ugorkákért kijáró jutalmon megosztzkodunk.

Rá is verték az ajtónállóra a másik kétszázötvenet.

*

Ellopták egy nap a hodzsa pénzét. Így fohászkodik a hodzsa:

- Óh teremtő Allah, minek lopattad el a pénzem? Mért fosztottál meg a vagyonomtól?

Siet aztán a mecsetbe és egész nap, egész éjjel csak a pénzét siratja és kéri vissza Allahtól. Időközben történt, hogy vihar dúlt a tengeren és veszedelembbe került egy hajó. Így kiált fel a hajó gazdája:

- Ha megszabadulok a nagy veszedelemből és partra menekülhetek, pénzzel ajándékozom meg a hodzsát.

Allah segítségével el is ült a vihar, a hajó révbe került és a hodzsa is megkapta a pénzét.

- Hála neked óh Allah, - fohászkodik ismét a hodzsa, - meghallgattad a könyörgésemet és visszajuttattad a pénzem, még pedig tetésen.

*

Gólyát fogott egy nap a hodzsa. Haza viszi, a csőréből leszabdal egy darabot, a lábából lenyisszant egy darabot, ráülteti a kémény tetejére és így szól hozzá:

- Na öcskös, most legalább madárhoz kezdesz valamennyire hasonlítani.

*

Vizet merít egy nap a hodzsa és amint bepillant a kútba, a holdvilágot látja meg benne.

- A kútba esett a hold, - kezdi a kiáltozást. Horgot, kötelet keres elő és leengedi a vízbe. Addig erőlködik, addig tesz-vesz, míg beleakad a horog egy nagy kőbe, a kötél kettészakad, ő pedig elvágódik a földön.

De íme, ahogy az égre esik a pillantása, meglátja a holdat az égen.

- Áldassék Allah, - kiált fel örömeiben, - sokat erőlködtem, sokat bajlódtam, de helyére is került ám a hold.

*

Tejet árult egyszer a hodzsa és amint rója az uccákat, behívják egy házba, hogy mérjen ki egy okkányit. Belenéznek a köcsögjébe, hát víz van benne.

- Ejnye, ejnye - restelkedik a hodzsa, - elfelejtettem hozzáönteni a tejet.

*

Így szónokol a hodzsa egy faluban:

- Tudjátok meg óh igazhívők, hogy az én városom levegője ezzel a ti falutokéval egy és ugyanaz.

- Honnan tudod? - kérdezi a kíváncsibbja.

- Onnan, - feleli a hodzsa, - mert épp olyan csillagok vannak itt is, akárcsak az én városomban, Ak-sehirben.

*

A turbánját akarja a hodzsza megkötni, de sehogyse találja a végét. Elfogy a türelme és fogja, viszi a vásárra, hogy túladjon rajta. Amint odajön egy ember és meg akarja venni, odasúgja neki a hodzsza.

- Ember, meg ne vedd valahogy ezt a turbánt, nem találod meg a végét.

*

A folyó partján üldögélt egyszer a hodzsza. Tíz világtalan ember közeledik feléje és megegyeznek a hodzsával, hogy egy-egy gurusért átviszi őket a vízen. Amint átkelőben van velük, egyet közülök elragad a víz és belefűl a folyóba. Nagy siránkozásba meg jajveszékélésbe törnek ki a vakok, amire így szól hozzájuk a hodzsza:

- Miért siránkoztok annyira? Adtok egy gurussal kevesebbet.

*

Azt kérdik egyszer a hodzsától, hogy vajjon hány hülye lakhatik a községében?

- Nem igen tudom, - feleli a hodzsza. - De ha azt akarnátok megtudni, hogy hány a községben az okos ember, egy-kettőre előszámlálhatom.

*

Egy ismeretlen látogatta meg egyszer a hodzsát. El-eltanyáztatnak, el-elkávéztatnak és jócska idő elteltével kászolódik a vendég.

- Kihez lett légyen szerencsém? - kérdi tőle a hodzsza. - Nem emlékszem rá, hogy láttalak volna valaha.

- Ha pedig nem láttál, - kérdezi a vendég, - mért, hogy ismerősödként fogadtál?

- Úgy hasonlít a turbánod az én turbánomhoz, - feleli a hodzsza, - a kaftánod meg az én kaftánomhoz, hogy ennenmagammal tévesztettelek össze.

*

Libát sütöttek a hodzsáéknál és azon mód siet vele a kánhoz, hogy kedveskedjék vele neki. Útközben megjön az étvágya, fogja és megeszik egy libacombot. A többivel aztán siet a kán elé s átnyújtja neki a sültet.

- Hol ennek a libának a féllába? - kérdi a kán.

- Mifelénk csak féllába van a libának, - feleli. - Ha nem hiszed, megnézheted őket a forrás mellett.

Csapatostul állott a sok liba a forrásnál, féllábon állott volt valamennyije.

Hívítja a kán a dobosát és vereti vele a dobját. Megijed a sok liba és két lábon menekülnek odébb.

- No látod, - mondja a kán, - ugye kettő a lábuk?

- Persze, - feleli a hodzsza, - ha a te füledbe vernék azt a dobot, menten négy lábúvá lennél tőle.

*

Egy költő barátja volt a hodzsának és az a rossz szokása volt neki, hogy egyre szavalgatta a sok rossz versét. Nem is tetszettek a versei senkinek. Annyira megharagudott ezen a versfaragó, hogy éktelen nagy szitkozódásokba tört ki.

- Inkább csak szavaljon, - mondja egy ilyen alkalommal a hodzsa, - a verse mégis csak jobb a prózájánál.

*

Ajándékot hozott egy paraszt a hodzsának, egy nyulat. A hodzsa megköszöni, meg is vendégeli és levessel kínálja meg. Alig egy-két nap, megint meglátogatja a paraszt, megint megvendégeli a hodzsa. Alig egy hét és vagy három paraszt köszönt be hozzá.

- Kifélék vagytok? - kérdi tőlük a hodzsa.

- Annak az embernek volnánk mi a szomszédjai, aki a nyulat hozta volt neked, - felelik.

Megvendégeli őket a hodzsa, levest főzet neki.

Megint alig egy hét, megint beállít hozzá három ember.

- Hát ti kifélék vagytok? - kérdi tőlük a hodzsa.

- Annak a három embernek volnánk mi a szomszédjai, akik meg annak a szomszédjai, aki a nyulat hozta volt neked, - felelik nagy illedelmesen.

Köszönti őket a hodzsa, helyet mutat nekik és kis idő múltán vizet tálatat eléjük, egy jókora nagy bográcsban.

- Mi ez itt a bográcsban? - kérdi a három ember.

- A leve annak a levesnek, - feleli a hodzsa, - mely annak a nyúlnak a leveséből készült.

*

Vagy három-négy mollával találkozik egyszer a hodzsa; meginvitálja őket, hogy tiszteljék meg a látogatásukkal. Legott el is indulnak és amint megérkeznek, elébb a hodzsa lép be a házába, a mollák pedig várnak, hogy aztán ő előttük is kinyíljék az ajtó. Azt mondja a hodzsa a feleségének, hogy zavarja el azokat az embereket a háza elől. Az asszony kimegy a ház elé és kérdi a molláktól, hogy kire-mire várnak?

- A hodzsára, - felelik a mollák.

- Még nem jött meg a hodzsa, - feleli az asszony.

- Együtt jöttünk idáig, - erősítgetik az emberek. - Az imént lépett be az ajtón.

Szóváltásba kerülnek egymással és már-már nekitüzesedik a nyelvük, amikor egyszerre csak ott a hodzsa az ablaknál, kidugja rajta a fejét és azt kiáltja oda az embereknek:

- Hátha kettős az ajtaja ennek a háznak? Az elülsőn bejöhetett, a hátulsón meg szépen ki is sétálhatott az a ti hodzsátok.

*

Másnak a kertjébe tévedt valahogy a hodzsa, a kertjéből meg a barackfájára is. Jó étvággal lát hozzá a hodzsa, ha már egyszer a fán van. Addig-addig, míg észreveszi a kertész és rákiált a fán kucsolóra, hogy mi ott a keresni valója, azon a barackfán.

- Fülemüle vagyok, hát énekelgetek, - szól le a hodzsa a fáról, s olyan hangokat hallat, hogy Allah őrizze meg tőle, még akár a varjakat is.

- Hisz nem tudsz te énekelni, te miféle madár, - kiáltja feléje a kertész.

- Még csak kezdő fülemüle vagyok, - feleli a hodzsa, - csak ezután fogok beletanulni.

*

Elveszítette volt a hodzsa az iszákját. Közhírré doboltatja a községében, hogy vagy előteremtik az iszákját, vagy pedig majd tudni fogja, hogy mi a teendője. Megszeppentek egy kissé a községbeliek és tűvé tesznek az iszákért mindent. Végre ráakadnak és boldogan viszik oda a hodzsához. Fúrta ám az oldalukat a kíváncsiság és kérdezik a hodzsától, hogy mi az, amit megcselekedett volna, ha meg nem kerül az iszákja.

- Hát másikat csináltattam volna helyibe, - volt a hodzsa nyugodt válasza.

*

Üzentet a bej a hodzsáért, hogy futtatás lesz, vegyen részt benne ő is. Egyebe se volt a hodzsának, mint egy ökre. Fogja, úgy ahogy megnyergeli és úgy jelenik meg vele a versengő téren. Elneveti magát a sok ember, amint látják a hodzsát meg az ökrét és azt mondják neki:

- Tán csak nem akarsz az ökrökkel futtatni?

- Miért ne? - feleli a hodzsa. - Ha borjú korában futott, mért ne futhatna most is, meglelt korában.

*

Ott üldögélt a hodzsa az emeletbeli ablakánál, amikor kopogtatnak a kapuján.

- Ki kopog? - kérdi a hodzsa.

- Jőjj le egy kissé, - mondja az idegen, - valami mondani valóm volna.

Leszáll a hodzsa az emeletről, kilép a kapuján és kérdi az embertől, hogy mi az a mondani valója.

- Szegény ember vagyok, alamizsnát kérnék tőled, - mondja az ember.

Nem szól a hodzsa egy szót se, felmegy a szobájába és onnan szól le az embernek, hogy jöjjön fel ő is. Felmegy az ember és amint nyújtja a markát, azt mondja neki a hodzsa:

- Allah adjon, én nem adhatok neked semmit.

*

Épp az uccán járt-kelt a hodzsa, amikor figyelmezteti valaki, hogy:

- Ni hodzsa, hogyan fut az a liba.

- Mi közöm hozzá? - feleli a hodzsa.

- Igen ám, - mondja az ember, - de épp a te házad felé fut ám.

- Mi közöd hozzá? - feleli meg.

*

Azt kérdezi Timurlenk a hodzsától, hogy meddig tart még az emberek szaporodása?

- Ameddig a pokol meg a menyország meg nem telik, - hangzik a hodzsa válasza.

*

Egy gyűrűje volt a hodzsának, eltévedt valahogy a szobájában. Keresi, keresi, sehogy se tud ráakadni. Fogja magát, kimegy a szobájából és a háza előtt, az uccán kezd keresgélni. Kérdezi a szomszédja, hogy mi után kutat olyan nagyon.

- Elveszítettem bent a gyűrűmet, azt keresem, - feleli a hodzsa.

- Ha bent veszítetted el, mért keresed idekint? - kérdi a szomszédja.
- Azért, mert odabent a szobában már sötét van, - válaszolt a hodzsa.

*

Éjfél volt már és még mindig ott lődörgött a hodzsa az ország útján.

- Mi itt a keresni valód éjnek évadján? - vonja kérdőre a rend őre.
- Az álmom tünt el, azt keresem, - válaszolt a hodzsa.

*

Egy tojást rejteget egy ember a kezében és így szól a hodzához:

- Ha ki tudod találni, hogy mi ez itt a markomban, akkor rántottát csinállok belőle és megtraktállak vele.
- Előbb azt mondd meg, - feleli az óvatos hodzsa, hogy milyen a mivolta, hogy könnyebben kitalálhassam.
- Kívülről fehér, belülről meg sárga, - mondja neki az ember.
- Tudom már, tudom, - örvendez a hodzsa, - egy fehér répát fúrtak meg és egy sárga répát dugtak bele, az van a markodban.

*

Kérdezi a hodzsától egy ismerőse, amint épp ott járkált a vásáron, hogy hányadik napja van ma a hónapnak?

- Honnan tudhassam én azt? - feleli a hodzsa. - Hónapokat se eladni nem szoktam, se nem vásárolni.

*

Kilenc tojást vásárol egy reggel a hodzsa. Két gurust ad a kilencért, egyet még hozzá vásárol, hogy tíz legyen. Odébb megy vele és ugyancsak két gurusért kínálgatja mind a tíz tojást.

- Mért árulod ennyi pénzért, - kérdezik tőle, - amikor te kilencet vettél ugyanannyiért.
- Tisztára azért, - feleli a hodzsa, - hogy lássa a világ az igyekezetemet és más is kedvet kapjon a szatócskodáshoz.

*

Így fohászkodik fel egyszer a hodzsa:

- Óh könyörületes Allah, ezer darab aranyhoz juttass engem valahogy, egy darabbal se kevesebbhez. El se fogadnám, még ha kilencszázkilencvenkilenc lenne is.

Egy jahudi (zsidó) szomszédja volt a hodzának, meghallotta a fohászkodását. Előszed egy pénzes zacskót, beleteszi a kilencszázkilencvenkilenc aranyat és a kéményen át épp a hodzsa szobájába dobja.

- Meghallgatta Allah a kérésemet, - örvendezett a hodzsa és amint megolvassa az aranyakat, hát egy a híja az ezerek.

- Ha ennyit adhatott Allah, azt az egyet is megkapom majd tőle, - vigasztalódik a hodzsa.

Nem úgy ám a jahudi. Megneszeli az esetet, odasiet a hodzához és kéri vissza a pénzt, mert ő dobta volt oda neki, hogy kipróbálja az állhatatosságát.

- Tán elment az eszed, te jahudi, - förmed rá a hodzsa. - Én Alláhtól kértem és Allah megadta. Hiába minden, hogy csak tréfa volt, hogy így meg úgy. Alláhval hozakodik elő a hodzsa.

- Gyerünk a bíróhoz - mondja a jahudi, - az hadd tegyen igazságot.

- De gyalog nem megyek ám, nem én egy tapodtat se, - ellenkezik a hodzsa.

Kénytelen kellelten öszvért hozat a jahudi.

- Prémes bunda nélkül se megyek ám, - akadékoskodik a hodzsa, - már az illendőség okából sem.

Bundát hozat át a jahudi, prémeset, úgy mennek a bíró elé; a hodzsa öszvéren, a másik meg gyalogszerrel.

Előadja a jahudi a panaszát, hogy ennyi meg ennyi aranyat adott a hodzsának és nem akarja neki visszaadni. Ránéz a bíró a hodzsára.

- Kádi efendi (bíró úr), - mondja a hodzsa, - ezer aranyért imádkoztam Alláhhoz és egy híján megadta. Amilyen álnok ember ez a jahudi, még arra is képesnek tartom, hogy ezt a bundámat, ami rajtam van és az öszvéremet, amelyiken idejöttem, még azt is a magáénak vallja.

Felpattan a jahudi és magából kikelten kiáltozza:

- Persze hogy a bunda is az enyém, persze hogy az öszvér is az enyém.

Haragra lobban a bíró, összeszidja a jahudit és kikergeti a házából. A hodzsa pedig ráül nagy büszkén az öszvére, illegeti a bundáját és úgy indul el hazafelé.

*

Azzal lepi meg a hodzsát egy ismerőse, hogy jó hírt hoz neki és várja érte a szokásos jutalmat.

- Mi jó hírt hoztál? - kérdi a hodzsa.

- Fiad született, - mondja az ismerőse.

- Hát neked mi közöd hozzá, hogy énnekem fiam született? - kérdi a hodzsa és ott hagyta faképnél a hírhozót.

*

Ketten jelennek meg egyszerre a hodzsa előtt, perben állottak egymással. Az egyik váltig erősítette a másíkról, hogy a fülébe harapott bele. A másik meg azt bizonygatta, hogy nem ő, hanem saját maga harapta meg a fülét. A hodzsa elküldi őket, hogy valamivel később kerüljenek vissza. Amikor egymagára maradt a hodzsa, fültövön kapja magát és próbálgatja, hogy beleharaphat-é. Addig húzogatja a fülét s addig ráncigálja a szája felé, míg egyszerre csak hanyattvágódik s ugyancsak megüti a tarkóját.

A perlekedők eközben visszakerülnek s várják a hodzsa ítélő szavát.

- Szó se lehet itt fülbe való harapásról, - mondja a hodzsa, - ha csak hanyatt nem vágódsz és meg nem ütöd a tarkódat.

*

- Ezer a szerencsések, - prédikálja egyízben a hodzsa a hívőinek, - hogy a tevéket szárnyasoknak nem teremtette Allah.

- Miért? - kérdik az igazhívők.

- Azért, - feleli a hodzsá, - mert ha szárnyaik lennének és ha a házatok fedelére szállanának, rég agyon nyomtak volna benneteket.

*

Egy kazánra volt szüksége a hodzsának, oda megy a szomszédjához és kölcsön kéri tőle. Másnap, amikor már nem kellett neki, egy kicsinyke kis kazánt helyez bele a nagyba és úgy viszi vissza. Kérdi a szomszédja, hogy mit keres benne az a kis kazán?

- A nagy kazán szülte meg, - feleli a hodzsá.

Nagyot kap rajta a szomszéd, megörült a zsákmánynak.

Megint kellett a nagy kazán a hodzsának. Elmegy érte, megkapja és eltelik egy hét, eltelik két hét, nem jön a hodzsá a kazánal. Elmegy a szomszéd a hodzsához és kéri a kazánját.

- Hosszú legyen a te életed, - feleli szokásosan a hodzsá, - de a kazánod bizony, az kimúlt.

- Hogyan múlhat ki egy kazán? - kérdi csudálattal a szomszéd.

- Ha szülni tud egy kazán, akkor bizony meg is halhat, - feleli a hodzsá.

*

Vendég állított be a házhoz, éjszakai vendégnek is ott maradt. Úgy éjfél tájt felébred az ember és így szól a hodzsához:

- Ott a gyertya a jobbod mellett, add ide, hadd gyújtom meg.

- Tán elment az eszed, - feleli neki a hodzsá, - hogy láthatom én a sötétben, hogy merre van a jobbam.

*

Összeszedi a tyúkjait meg a kakasát a hodzsá, behelyezi őket egy kasornyába és viszi Szivri-hiszárba, hogy túladjon rajtuk. Útközben, hogy meg ne fulladjanak valahogy, kiereszti őket a szabadba. Ahány, ennyifelé futott szét. Fogja a hodzsá a botját, úzóbe veszi őket és azt kiáltja oda a kakasnak:

- Éjfél után tudod, hogy hol hasad a hajnal ugye? Fényes nappal meg az egyenes utat se tudod? - És úzi a kakasát irgalmatlanul.

*

Két lánya volt a hodzsának, látogatóba jönnek hozzá.

- Hogy megy a sorotok? - kérdi tőlük az apjuk.

Az egyik, akinek téglavető volt az ura, azt feleli neki:

- Ha eső nem esik, akkor dolgozhatik az uram és ruhát kapok tőle.

A másik pedig, akinek földműves az ura, így szól:

- Sok árpát vetett el az uram és ha lesz eső bővében, ruhára valót kapok.

- Hm, - hümmög a hodzsá, - a rövidebbet húzza majd valamelyikőtök, de hogy melyikőtök, azt bizony magam se tudom még.

*

Borbélynál ült a hodzsa, tarra borotváltatja a fejét. Ügyetlen volt ám a mester és ahová csak odaért a borotvájával, egy-egy vágás maradt a helyén. Veszi a pamutot és ráragasztja a sebre. Megsokallja végül a hodzsa és így szól a borbélyhoz:

- Elég pamutot vetettél már a fél fejembe, a másik felébe majd csak kendert ültess inkább.

*

A malomba tér egyszer a hodzsa, kenyérré való kellene otthon. Megnyit suttymban egy zsákot és méri ki belőle a búzát, a maga zsákjába ám. Észreveszi a dolgot a molnár, torkon ragadja a hodzsát és számon kéri a tettét.

- Bocsáss meg, - kérleli a hodzsa, - de nagy az én együgyűségem.

- Ha olyan nagy a te együgyűséged, mért nem a magad zsákjából töltesz a máséba? - kérdi a molnár.

- Ha úgy tennék, mint ahogy te mondod - feleli a hodzsa, - dupla volna az együgyűségem. Annyira bolond mégse volnék tán.

*

Egy báránycájája volt a hodzsának, úgy vigyázott volt rá, akár a szemefényére. Látogatóba jön egyszer hozzá egy-két barátja és azt mondják neki, hogy másnapra úgyis itt a végítélet napja, vágja le azt a báránycáját. Egy jót egyenek legalább utoljára. Nem hiszi el a hodzsa, de megint jön egy-két jó embere és ugyanazt mondják ők is. Most már valóban veszi a dolgot, fogja a báránycáját és levágja. Kiviszik aztán a mezőre, tüzet raknak ropogósat és pörkölgetik a húsát, a báránycáját.

Meleg volt aznap, leveti a sok jó ember a ruháját, hogy megfürödjék a közeli folyóban. Csak a hodzsa maradt a tűz mellett, ő vigyázott a húsról, no meg az emberek ruháira is. Egyet gondol a hodzsa, kapja a sok ruhát és be velők a tűzbe. Bezzeg nagyot nézett a sok jó ember, amint visszatértek a víztől.

- Ki cselekedte meg ezt az örülséget? - kérdik elrémülten a hodzsától.

- Hát én, - nyugtatja meg őket a hodzsa. - Itt az ítélet napja előttünk, ruhafélére úgyse lesz többé szükségetek.

*

Kérdik egyszer a hodzsától, hogy mi történik a régi holddal, ha megjön az új.

- Apróra darabolják és csillagokat szabnak belőle, - feleli nagybölcsen a hodzsa.

*

Vízet merít egyszer a hodzsa és amint épp tölti tele a korsóját, egyszerre csak elejti és lemerül a korsó a tóba. A hodzsa meg letelepedik a víz mellé és várakozik, várakozik.

- Mire vársz? - kérdi a szomszédja, aki szintén vízért jött a tóhoz.

- Lemerült a korsóm, - feleli a hodzsa, - arra várok, hogy megteljen és hogy a víz színére kerüljön.

*

Beront a szomszédja a hodzsához, hogy:

- Lelkem hodzsa efendi, olyan patáliát csap otthon a két asszony, a feleségem meg a sógor-asszonyom, hogy szinte ölik egymást. Csak te segíthetsz rajtam, csak te csitíthatod le őket.

- A koruk miatt veszekednek az asszonyok? - kérdi tőle a hodzsa, - hogy ki az idősebbik, ki a fiatalabbik?

- Nem emiatt, - feleli az ember.

- Akkor csak térj nyugodtan haza, - mondja a hodzsa. - Bizonyára meg is békültek már azóta.

*

Azt álmodta egyszer a hodzsa, hogy bővében volt a sok süteménynek, csak úgy válogathatott benne. Még másnap is eszében volt a szép álom és elmondja egy ismerősének.

- Ha adsz vagy tíz parát, - mondja az ismerőse, - megfejtem az álmodat.

- Hisz ha tíz parám lett volna, - feleli a hodzsa, - nem is álmodtam volna én sütemény-miegy-másról.

*

Azt hazudta egy molla a hodzsának, hogy befagyott volt valamikor a fehér tenger és csak jeges hallal táplálkoztak az emberek.

- Én meg arra emlékszem, - válaszolt a hodzsa, - hogy tüzet fogott valamikor az a nagy fehér tenger és csak sült halat ehetett az egész világ.

*

Létrát veszen elő a hodzsa, hátha hasznát veheti valamiképpen. Egy kert faláig jut el vele, neki támasztja, felmászik rajta és be egy nagy gyümölcsösbe. Észreveszi a szándékát a kertész és kérdőre vonja a hodzsát.

- Miért másztál be a kertbe? - kérdezi tőle.

Rámutat a hodzsa a létrájára, mert azt is magával cipelte és azt feleli a kertésznek:

- Létrát árulgatok, létrát.

- Itt akarsz létrát árulni, a más kertjében? - szól rá szigorúan a kertész.

- Óh te együgyű ember, - feleli a hodzsa, - ahol a létra, ott akár el is adhatják.

Persze, hogy kiebrudalták a kertből.

*

A temetőbe téved egyszer a hodzsa és egy régi, nagy sírkövön akad meg a szeme. Egyet gondol, hogy beáll biz ő halottnak, hogy vajjon eljönnek-e érte a kérdező angyalok és hogy milyen is odaát a világ? Alig hogy elterül, megszólal valamerről egy kolomp.

- Itt az utolsó ítélet, - kiáltja el magát és fut, ahogy csak a lábai bírják.

Egy karaván haladt volt el arra felé, lehetett vagy húsz öszvér benne. Olyan veszettül futott a hodzsa, hogy megijed a sok öszvér; ki erre menekül, ki arra, alig hogy összeterelhették őket.

- Ki miféle vagy te ember formájú - kiált rá a hodzsára a karaván vezetője, - hogy úgy ránk ijesztettél.

- Halott vagyok, - feleli a hodzsa, - sétaútra indultam el.

- No majd megsétáltatlak én, - mondja az ember, - hogy elmegy tőle a kedved.

Előveszi a botját, a hajcsárjainak is odanyom egyet-egyet és úgy elagyabugyalják a hodzsát, hogy kéket látott zöld helyett.

Nagynehezen elmenekül a hodzsa és úgy ahogy csak eltámolyog hazáig.

- Hát téged mi lelt? - kérdi a felesége. - Merre jártál?

- Meghaltam volt, a temetőbeli síromban pihentem meg, - feleli nagynehezen az ember.

- Mi van a másvilágon? - kíváncsiskodik az asszony.

- Semmi különös, - feleli a hodzsa, - csak meg ne ijessd valahogy a karaván öszvéreit.

*

Egy asszony állít be a hodzsához, valami írásfélét nyújt oda neki és kéri, hogy olvassa el a benne levőjét. Nem igen értett ám a hodzsa az olvasáshoz, de restellte bevallani, hát csak úgy találmra olvassa, hogy:

- Szeretlek kedves asszonyom, - és így tovább, ahogy szokásos egy levélnek a megkezdése.

Odafigyel az asszony, néz egyet, aztán pedig megszólal:

- Hodzsa efendi, nem levél az, amit odaadtam, hanem egy adócédula.

- Mért nem mondtad előbb, - mondja a hodzsa, - hogy aszerint olvastam volna el.

*

Hazafelé ballag a hodzsa, est idő volt közeledőben. Egy-két molla vetődik az útjába, köszöntik egymást és egy-egy tál vendéglevesre hívja meg őket a hodzsa. Megköszönik a mollák és betérnek a hodzsa házába.

- Vendégeket hoztam, - mondja a feleségének, - hozd a leveses bográcsot.

- Majd csak akkor, - ripakodik rá az asszony, - ha a hozzávalókat is el fogod hozni.

Veszi a hodzsa a leveses bográcsot, odamegy vele a vendégeihez és így szól hozzájuk:

- Ha rizsem meg zsírom lett volna, ebben az edényben főztem volna meg nektek a levest.

*

Szivri-hiszárba ment egyszer a hodzsa, a bíróságnál volt valamelyes dolga. Amint megérkezik, elcsodálkozik a sok emberen. Mind ott állt egy rakáson és úgy lesik a holdat. Az újhódat várták, azt lesték oly nagy figyelemmel.

- Különös egy város ez a Szivri-hiszár, - gondolja el a hodzsa, - különösek még az emberek is. Minálunk még csak ügyet se vetnek a holdra, ha akkora is, mint egy malomkerék; itt pedig ugyancsak megbámulják, pedig egy fogpiszkálónál se nagyobb.

*

Tolvaj lopózkodik be a hodzsa házába. Éjszaka volt, mindenki aludta az álmát. Miközben keres, kutat a tolvaj, felriad a hodzsa az álmából és észreveszi a szándékot.

- Sose fáradj jó ember, - mondja a tolvajnak, - mert hiábavaló a szándékom. Te azt keresed a sötétben, amit én fényes nappal se találok meg.

*

Még imám korában történt, hogy baja támadt a kádival (bíróval) és annyi sokat perlekedtek, hogy szóba se álltak többé egymással. Hodzsává lett időközben az imám, a kádi meg továbbra is kádinak maradt. Történt pedig egy napon, elhalálozott a kádi és készülődnek a temetésére, ahogy kijár egy kádinak. Egy embert szalasztanak a hodzsáért, hogy siessen a halott mellé és imádkozzék a lelkéért.

- Mást hívjatok, ne engem, - üzeni vissza a hodzsa. - Én perben állok vele és nekem úgy se fogad szót.

*

Májat vásárol egy nap a hodzsa és amint viszi hazafelé, neki repül egy karvaly, kiragadja a kezéből és repül vele elfelé. Nekimered a hodzsa két szeme, de hiába minden, oda a mája.

Egy magaslat emelkedett a közelében, arra sietett fel a hodzsa. Épp egy ember haladt el lent-ről, máj volt a kezében annak is. Észreveszi a hodzsa, leiramodik hozzá, kikapja a kezéből a májat és egy kőrakásra mászik vele fel.

- Mi ütött beléd hodzsa, - kérdezi az ember, - hogy kikapod a kezemből a májat?

- Karvalynak csaptam fel, - feleli a hodzsa, - annak folytatom a mesterségét.

*

Egy ismerőssel találkozik a hodzsa, aki épp abban fáradozott, hogy túladjon a házán.

- Miért adod el a házad? - kérdi tőle a hodzsa.

- Mit csináljak? - sóhajt egy nagyot a másik. - Négy ízben kötöttem volt házasságot és mind a négy feleségemet itt veszítettem el ebben a házban.

- Allah szerelmére! - kiáltja el magát a hodzsa, - ha már mindenképpen el akarod adni, legalább egy jó barátodnak add el.

*

Beteg lett a hodzsa egyik barátja, látogatóba megy el hozzá. Kérdezi a búját-baját, meg a testelke állapotját.

- Nagy az én bajom, - sóhajtozik az ember. - Három a feleségem és a gyomrom sincs egészen rendben. Mihez kezdjek, hogy el ne pusztuljak?

Ránéz a hodzsa a barátjára és azt mondja neki:

- Három feleség, három elválás és meg vagy mentve.

*

Szivri-hiszárból, mert odavaló volt, Ak-sehirbe ment egyszer a hodzsa. Amint meglátja a nagy tavat, sose látott még ekkora nagy vizet, azt kiáltja oda a tó mellett elhaladóknak:

- Milyen pompás legelője van a juhaitoknak. Kár, hogy vizet öntöttek rá.

*

Egy jó barátja látogatja meg egyszer a hodzsát és vagy öt-hat gurust kér tőle kölcsön. Rövid terminusra kell, mondja, visszafizeti rövidesen. Azt feleli neki a hodzsa:

- Pénzt azt bizony nem adhatok, egy fagurust se. De mert jó emberem vagy és bizalommal vagyok hozzád, terminust azt adhatok, amennyit csak akarsz.

*

Útban volt a hodzsa és amint eljut a faluba, belép az imám házába. Fogadja a fáradt és éhes hodzsát a falu imámja és azt kérdezi tőle:

- Álmos vagy-e inkább, vagy szomjas vagy-e inkább?

Azt válaszolja neki az éhes hodzsa:

- Mielőtt a faludba értem volna, jót pihentem egy forrás vize mellett.

*

Egy dzsámiba (templomba) tér be a hodzsa, hogy leimádkozza az ötszöri imádságok egyikét. Amint sorjával imádkoznak és térdet-fejet hajtanak Allahnak, miért, miért nem, a megette imádkozók egyike megcsípi hátulról a hodzsát.

Szót se szól a hodzsa, hanem fogja és ő meg az előtte imádkozón csíp egyet.

- Mit művelsz, hodzsa? - rivall rá az előtte imádkozó.

- Ha tudni akarod, - válaszolja a hodzsa, - kérdezd meg a megettem levőtől.

*

Háborúban is volt része a hodzsának. Az volt akkoriban a szokás, hogy az ellenfélnek lenyiszálta a fejét a legyőzője és a lándzsájára tűzte rá. Ilyen egy csetepatéban történt, hogy a hodzsa is előkerül valamerről. Lándzsát lobogtat a kezében és egy fejnélküli ember a hegyén.

- Te ölted meg azt az embert? - kérdezik tőle.

- Tulajdon magam, - feleli nagybüszkén a hodzsa.

- Mért nem a fejét tűzted a lándzsára? - kérdezik meg tőle.

- Mert mielőtt agyonszúrtam volna, más valaki nyiszálta volt le, - hangzott a vitézi válasz.

*

Jó étvággal fogyasztotta a hodzsa az ételt, csak úgy tömkölte a száját.

- Mért sietsz úgy, - kérdi a mellette levő, - és mért használod hozzá mind az öt ujjadat?

- Azért, - feleli a hodzsa, - mert nincs hozzá egy hatodik.

*

Ak-sehir felé volt közeledőben Timurlenk, a félelmetes és a rettenetes. Halálra ijedeztek a városbéliék és a hodzsához fordul a kérő szavuk, hogy a szó fegyverével álljon ellent és azzal nyerje meg a félelmetes kán jóindulatát. Hajlott a hodzsa a kérő szóra és nekilát a nagy munkának. Egy óriási nagy turbánt vesz elő, ráilleszti a fejére, kimegy vele a város végére, meztelenre vetkeződik, úgy várja a nagy hódítót.

Megérkezik Timur és megpillantja a hodzsát, a különös öltözékűt. Kérdi az embereitől, hogy kimiféle az a ruhátlan, az a nagy turbánú. Ráismertek a hodzsára, mert nagy volt az ő hírneve és adják tudtára a kánnak, hogy Naszreddin az az útszéli, a szépen szóló, a mézédés szavú, a furfangos hodzsa. Leszáll az uralkodó a lováról, odamegy a hodzsához és azt kérdi tőle:

- Kinek meg minek teremtett téged az Isten?

- Én ennenmagamat teremtettem, - feleli a hodzsa, - mert én is Isten vagyok és azért ülök itten, hogy megteremtsek még egyetmást.

Mosolyog a kán a szavain, odaint egy apró szemű embert, és ráparancsol a hodzsára, hogy ha csakugyan megvan a teremtő ereje és képessége, nagyobbítsa meg ennek az embernek a szeme nyílását. Szabadkozik a hodzsa és azzal áll elő, hogy ő a föld istene és hogy ennél fogva csak a köldökig ér el a hatalma.

- Azon felül, - mondja a hodzsa, - nem tehetek semmit, de a köldökön alul még javíthatok egyetmást.

*

Azt kérdik egyszer a hodzsától, hogy milyen csillagzat alatt született?

- A kosbárány csillagzat alatt, - feleli.

- Hisz ilyen nevű nincs is, - mondják neki. - Tán a kost gondolod, ugye?

- Óh ti balgák, - feddi őket a hodzsa, - kerek ötven esztendeje, hogy a világra jöttem. Akkor még csak bárány volt ez a mai kos.

*

Mosakodik a hodzsa, végzi az abdesztet, a vallási mosakodást, hogy aztán imádkozhassék is utána. Moszlim (igazhívő) embernek ugyanis csak akkor szabad imádkoznia és pedig naponként ötször, ha előbb az arcát és kezét lábát is megmosta. Ezúttal azonban nem tudja a víz és mosdatlan a hodzsa féllába. Úgy segít magán a furfangos, hogy a féllábát felemeli és úgy kezd hozzá a namázhoz (imádsághoz).

- Mit művelsz, hodzsa? - kérdi a többi áhítatoskodó. - Mit csinálsz a féllábadal?

- Annak nincs meg az abdesztje - feleli a hodzsa, - nem is szabad imádkoznia.

*

Zarándokúton volt egyszer a hodzsa. Útközben, amint járja a városokat meg a falvakat, egy gazdag embernek vetődik a házába és útravalót meg szadakát (kegyes ajándékot) kér a ház urától. A gazda egy imádságot mondat el a hodzsával, aztán le is írat vele valamit. Amint végez a hodzsa, a gazda is elmondja azt az imádságot és ő is leírja azt az írást.

- Íme, - mondja a hodzsának, - te is imádkoztál, én is imádkoztam, te is írtál valamit, én is leírtam; nem tartozunk egymásnak semmivel.

- Hát az a sok gyaloglás, a három napi, amíg idáig eljuthattam? - kérdi a hodzsa. - Ha te is megteszed ezt a három napi gyalogutat, ugyanazt, amit én megtettem, akkor aztán nem követelhetek tőled semmit.

*

Egy idegennek az ökre téved be a hodzsa földjére. Botot ragad a hodzsa, de az ökör is elmenekül ám előle. Vagy egy héttel utána történt, amikor ráismer a hodzsa az ökörré; egy parasztnak volt befogva a szekérébe. Botot ragad a hodzsa megint és ráhúz vagy egynehányat.

- Mit akarsz az ökrömtől, te barom? - rivall rá a gazda.

- Tudatlan eb, - förmed vissza a hodzsa, - tudja azt a te ökröd, hogy mit vétett a múltkoriban.

*

Egy fa alatt tanyázott a sok gyerek és folyik a játék meg a mulatozás. Egyszerre csak megpillantják a hodzsát. Legott összebeszélnek, hogy felmászatják a fára, a papucsait meg azalatt elcsenik. Amint odaér a hodzsa, mondják neki, hogy megpróbálkoztak vele, de egyikőjük se tud arra a fára felmászni.

- Én felmászok rá, - mondja a hodzsa.

Azzal fogja a kaftánját és a széleit az övébe dugja, leveti a papucsát és a hónalja alá csapja.

- Minek odafent az a papucs? Miért cipeled a fára? - kérdezik a legénykék.

- Jobb, ha velem van, - feleli nagy hamisan a hodzsa, - tán valami útra bukkanok odafent és tovább mehetek majd rajta.

*

Halad a maga útján a hodzsa és sírásók akadnak eléje. Halottat akartak épp elföldelni.

- Béke veletek, - köszönti őket.

Rátámadnak a sírásók, jó nagyokat húznak végig rajta, hogy nem úgy kell ám ilyenkor köszönni. A két kezét kellett volna égnek emelnie és imádkozni a halott nyugalmaért. Megjegyzi magának a hodzsa és tovább folytatja az útját. Egyszerre csak ott ugrándo az előtte vagy tíz-húsz ember, táncolnak, dalolnak és jó nagyokat kurjongatnak hozzá. Égnek emeli a kezeit a hodzsa és egy halotti imádságba kezd bele. Nekitámad a sok ember, jó nagyokat húznak végig rajta, hogy nem úgy kell ám ilyenkor viselkednie, mikor lakodalmassal van dolga.

- Táncolj egyet, - mondják neki, - ugrasd a kaftánodat, hogy te is kivedd az örömünkből a részed.

Ezt is megjegyzi magának a hodzsa és megint csak folytatja az útját. Most egy vadász jön vele szembe, épp egy nyulacska hajsolt. Egyet ugrik előtte a hodzsa, táncolgat, dalolgat és jó nagyokat kurjongat hozzá. Bezzeg, hogy elriasztotta a nyulat. Egyéb se kellett a vadásznak. Úgy elagyabugyalja a puskatussal, hogy menten elment a hodzsa nagy kedve.

- Lábujjhegyen kellett volna lépkedned, hol lehajolvást, hol felemelkedvést, hogy észre ne vett volna a nyúl.

Ismét megjegyzi magának a hodzsa ezt is és tovább folytatja az útját. Egyszerre csak odakerül egy nagy juhnyáj elé, épp hazafelé terelgették őket. Fogja a hodzsa, lábujjhegyre áll és hol lekuporodik, hol felemelkedik. Persze, hogy megrémül a sok juh és ahány, annyifelé futott. Hogy mit műveltek a pásztorok a hodzsával, azt se én nem mondom el, se te ne kérdezd.

*

Brusszában volt dolga a hodzsának, vásárolni akart egyetmást. Betér a csársiba és egy salvárnak (nadrágnak) valót vásárol. Megalkusznak az áraban, összehajtogatja és már-már ki is akarná fizetni az árát, amikor eszébe jut, hogy mégis inkább egy kaftánra való kellene neki.

- A te dolgozod, - mondja a kereskedő, és egy kaftánra valót mutat neki. Megtetszik a szövetje a hodzsának, összehajtogatja és indul a boltból kifelé.

- Hodzsa efendi, - mondja a boltos, - nem fizetted még ki az árát.

- Furcsa, - feleli a hodzsa, - hát nem a salvárnak valót adtam érte vissza?

- De hisz annak se fizetted ki az árát, - magyarázza neki a boltos.

- De különös egy ember vagy, - feleli a hodzsa, - hát megvettem-e a salvárnak valót?

*

Megállnak az uccán az emberek és úgy nézik a hodzsát, hogy megbolondult-e, avagy valami rosszban törte-e a fejét. Azt cselekszi ugyanis a hodzsa, hogy a nappali imádságot éneklje és amellet úgy nyargalászik az uccán, hogy ember legyen, aki utoléri.

- Hova olyan nyargalvást és miért énekelsz hozzá? - kérdik tőle a helységbeliek.

- Azt akarom megtudni, - feleli nekik foghegyről a hodzsa, - hogy milyen messzire hallatszik el a hangom.

*

Tíz libát bíztak volt rá a hodzsára, hogy vigyázzon rájuk a réten. Hogy, hogy nem, eltűnt az egyik liba, vagy tán a hodzsa sütötte meg magának. Jönnek másnap a libákért és kérdik a hodzsától:

- Hát a tizedikkel mi lett?

Számlálja a hodzsa a libákat és azt mondja az embernek.

- Mind a tíz itt van, nem hiányzik belőle egy se.

Megint megszámlálják, bizony csak kilenc volt ott.

Disputál egymással a két ember, ki kilencet mond, ki tízet, míg megunja végül a hodzsa és így szól:

- Hívjunk ide tíz embert, fogjanak meg egy-egy libát és kitűnik majd akkor, hogy kinek van igaza.

Rááll a másik és tíz embert szólítanak elő a szomszédságból. Mindegyikkel fogatnak egy libát, a tizediknek persze nem jutott.

- Látod, - mondja a hodzsának az a tizedik ember, - nekem nem jutott liba. Most mitévők leszünk?

- Te együgyű, - kiált rá a hodzsa, - ha idejében kaptál volna utána, neked is jutott volna belőle.

*

Úton volt egyszer a hodzsa. Elfogyott idő multán az elemózsiája és már alig bírta a járást, amint eljutott egy városkába. Kérdezik tőle az uccán, hogy mi a mestersége?

- Orvos vagyok, - feleli a hodzsa.

- Épp kapóra jöttél, - felelik neki. - Nagy beteg a bej fia, segítened kell rajta.

Odaviszik a hodzsát a bej elé, megmutatják neki a beteget és kérdezik tőle, hogy milyen legyen az orvossága?

- Van-e kenyér, vaj, meg méz a háznál? - kérdi.

- Van, - felelik nagy készséggel.

Hozzák a kenyeret, vaját, mézet és átadják neki. Veszi a hodzsa a vaját és mézet, összegyúrja, kenyérré keni és hogy kipróbálja, hozzálát a falatozáshoz. Még jól se lakott a hodzsa, amikor lélekszakadva rohan egy szolga a háremből és kiáltozza a hodzsa felé:

- Mit művelsz, orvos? Meghalt a gyerek.

Egész nyugodtan feleli a hodzsa:

- Két halál lett volna, ha nem eszem az ételetekből.

*

Úgy elszaporodott a hodzsáéknál a bolha, hogy odahagyta a házát és máshová ment lakni. Egyszerre csak hírül hozzák neki, hogy leégett a háza, még csak a falai se maradtak meg.

- Hála neked nagy Allah, - fohászkodik a hodzsa, - megszabadultam a bolháktól. Most akár visszamehetek a házamba.

*

Egy kis faluban járt a hodzsa, egy agának (gazdának) volt a vendége.

- Hodzsa, - kérdi tőle az aga, - ki a nagyobb úr, a padisa-e, vagy pedig a szántóvető-e?

- Persze, hogy a szántóvető, - feleli a hodzsa, - mert ha búzája meg rozsa nem nőne a gazdának, akár éhen is halhat a padisa.

*

Egy abesszíniai tanítványa is volt a hodzsának, feketebőrű az istenadta, akár a szurok. Épp tanított egyszer a hodzsa, amikor úgy talált a kezével hadonászgatni, hogy felborította a tentatartót és a kezére ömlött a tinta. Megy aztán hazafelé és amint látják az ismerősei a kezét, mind azt kérdi tőle, hogy miért feketedett meg úgy a keze.

- A tanítványom, az abesszíniai, - feleli a hodzsa, - elkésett a leckéről. Siettékben úgy neki izzadt, hogy ráncsepegtette a verítékét. Attól ilyen fekete a kezem.

*

Ellopták egy nap a hodzsa sajtját. Fut a hodzsa és egy forrás csapja mellé telepszik meg.

- Hodzsa, - kérdezik tőle, - miért jöttél ide oly nagy sietve és miért állasz itt?

- Ha megszózt sajtot eszik az ember, - feleli a hodzsa, - megkívánja a vizet, ugye? Ellopták a sajtomat és ide várom a tolvajt, hogy vizet igyék utána. Így akarom a tolvajt megfogni.

*

Azt kérdezi a szomszédja a hodzsától:

- Igaz-e, hodzsa, hogy a kányának az a természete, hogy egy éven hímnemű, a rákövetkező esztendőben pedig nősténnyé válik?

- Óh jó ember, - feleli a hodzsa, - ha feleletet akarsz rá, akkor olyasvalakitől kérdezd meg, aki két éven keresztül volt már kánya.

*

Üldögel a hodzsa a barátaival és sok mindenféléről esik szó közöttük. Kivel ez esett meg, kivel az; mindenki tudott egyetmást elmondani, cifrábnál cifrább eseményeket. Szinte már unta a mi bölcsünk.

- Hát te hodzsa, - kérdezik tőle, - történt-e valami különös dolog veled?

- Hogyne, - feleli a hodzsa, - de történt ám, még pedig nagyon csodálatos egy eset.

És így kezdi el a hodzsa:

- Halálos veszedelembe kerültem egyszer, kicsibe múlt, hogy bele nem pusztultam.

- Hogy-hogy? - kérdi a sok bámész ember.

- Úgy, - feleli a hodzsa, - hogy hajón volt dolgom, tengeren kellett járnom. Ám fergeteg támad egy nap és a nagy vihar úgy csapkodta a hajónkat, hogy beszakadt a bordája és akik csak a hajón voltak, mind belesüllyedtek a vízbe. Egy fialélek se menekült meg.

- Hát te hogy kerültél ki élve? - kérdezik tőle.

- Nagyon véletlen módon, - feleli a hodzsa, - úgy, hogy nem voltam rajta a hajón.

*

Meghalt a hodzsza községében egy ember és eljön hozzá a rokonság, hogy ő mossa meg a holttestet. Épp a szennyesét mosogatta volt a hodzsza.

- Meghalt az atyafink, - mondják neki, - jer át mihozzánk és mosd le a halottunkat.

Azt mondja nekik a hodzsza:

- Láthatjátok, hogy épp a magam dolgával vagyok most elfoglalva. De hogy kárba ne menjen ez a sok meleg víz, hozzátok a holttestet ide, lemosom és aztán vihetitek is vissza, hogy elföldeljétek.

Elmennek az emberek és hozzák a halottat a hodzsza házába.

- Egy óra múltán eljöhetek majd érte, - mondja nekik a hodzsza és kituszkolja őket a házából.

Gondolkodóba esik a bölcs török, hogy minek pocsékolja el azt a meleg vizet, amikor úgy is kevés a szennyesének. Egy patak folydogált volt a hodzsáék háza mellett. Fogja a tetemet, kicipeli a patakhoz és beledobja. Ám erős folyása volt a víznek és elsodorta a holttestet.

Jönnek érte az emberek és amikor meglátja őket a hodzsza, így szól hozzájuk:

- Milyen egy ember volt ez a halott?

- Nagy mihaszna volt biz ökelme, nem sok jót tett világéletében, de meg jobb is szerette az édes másét, - feleli az atyafiság.

- Nem értem a dolgot, - mondja nagy csodálkozva a hodzsza. - Mégis csak jó embernek kellett valahogy lennie. Mert amikor elkészültem a leöblítésével, egyszerre csak kinyitja a szemeit és felegyenesedik előttem. Az égből meg egy ezüst lánc ereszkedik alá, azon húzta egy angyal felfelé.

- Masallah, - csudálkoztak el az együgyűek és fejcsóválva távoztak haza.

Harmadnapra meg az történt, hogy kivetette a víz a testet, odaakadt egy fa törzsökébe és ott találtak rá a falubéliek. Szaladnak nagy sebbel-lobbal a hodzsához és azt mondják neki:

- Hodzsza efendi, azt mondtad a minap, hogy az égbe húzta fel egy angyal, pedig itt akadtunk rá a patak mellett, egy fa törzsökénél.

- Mi csodálkozni való van rajta? - feleli nekik a hodzsza. - Nem ti mondtátok a minap, hogy nagy mihaszna volt ökelme és nem sok jót tett világéletében, de meg jobb is szerette az édes másét? Valami rosszat tehetett odafent is és fogták, megint visszadobták a földre. Fogjátok és földeljétek el, de gyorsan, hogy ne folytathassa a gonoszságait.

- Masallah, - rökönyödnek meg a hívők; elsietnek, veszik a holttestet, elföldelik, de jó mélyre ám.

*

Beállít egyszer a hodzsához a szomszédja és egy kötelet kér tőle kölcsön. Mosás volt a szomszédéknál, nem volt mire ráteregetni a fehérneműt, arra kellett volna az a kötél.

- Sajnálom, - feleli a hodzsza, - szívesen odaadtam volna, de lisztet szórtam rá, arra kell a kötél.

- Hogyhogy? - kérdezi az ember. - Minek a kötélre a liszt?

- Hja, - feleli a hodzsza, - ha nem akaródnak, hogy kötelet kölcsönözzek oda, hát lisztet teregetek rá.

*

Nagyon szerette a hodzsza a helvát, az volt az ő legkedvesebb édes tésztája. Kóniában járt-kelt egyszer a hodzsza és egy helvás boltja előtt vezetett el az útja. Épp a szomszédékhöz nézett át a helvás és amint látja a hodzsza az üres boltot, benne meg a méztől csepegő helvát, se szó, se beszéd, egykettőre neki lát és ugyancsak pofázza befelé.

Javában csámcsog a hodzsza, amikor egyszerre csak betoppan a helvás és rajtakapja a hodzsát. Botot ragad a kezébe és jó nagyokat húz vele a hodzsán. Nyugodtan folytatja a hodzsza, eszi a jóféle helvát, miközben azt mondja oda a boltosnak:

- Sose fáradj, jó ember, anélkül is végzek én a helvával, nem kell a biztatásod.

Elbáméskodik a boltos, furcsállja a hodzsza szavát és abba hagyja az ütlegetést. Azt hitte, hogy valami dilinóssal van dolga, de meg hodzsaféle is az Istenadta. A helva elfogy, még egy pohár vizet is kér utána a hodzsza, aztán elköszön és odébb áll egy házzal.

Egy pár nap múlva megérkezik a községébe, Ak-sehirbe és amikor azt kérdik tőle, hogy mi mindent látott és tapasztalt az útján, azt feleli nekik a hodzsza:

- Kóniában tapasztaltam a legszebbet, az igazándi vendégszeretetet. Még bottal is kényszerítik az embert, hogy csak fogyassza a drága jó helvát.

*

Ak-sehir városában lakott volt, szegény is volt az az egyszeri ember, akivel ez az eset megesett volt. Veszi egy reggel a száraz kenyerét és indul vele a csársi felé, hátha szerezhetne hozzá valami kis harapnivaló félét. Hogy, hogy nem, egy kifőző mellett vezetett el az útja. Jaj, az a rotyogásra sülő pecsenye, jaj, az az ambrára emlékeztető illatja. Odakuporodik szegény feje a serpenyő mellé, úgy habzsolja az illatját.

Egyet szagol és a kenyerét eszi hozzá, egyet nyel s illatot nyeldekel hozzá. Nézi egy darabig a szakács, nézi és amikor elfogyasztja a szegény a kenyerét, galléron ragadja az embert és kéri az illat árát, amit elfogyasztott volt a szegény. Dehogy ad ő pénzt érte, mikor még csak egy gurus sincs a zsebében.

- Nem addig a, - mondja a szakács és bíró elé viszi a dolgot. A hodzsza volt a bíró, neki kellett ítélnie. Odarendeli másnap a szakácsot is, a szegényt is, hogy ítéletet tegyen közöttük.

- Hegyezd csak a füled, - szól a szakácsnak. Odalendíti a szakács a fülét, a hodzsza pedig kihúzza a zsebéből a pénzes zacskóját és megcsörgeti előtte.

- Itt a pénz hangja, - mondja a szakácsnak, - téged illet meg a csengése.

Nem érti a szakács és kérdi a hodzsától, hogy mit jelent az ő szava.

- Azt, - feleli a hodzsza, - hogy aki ételillatot árul, csak a pénz csengését kapja meg érte.

*

Szél süvített a mezőn, csak úgy füttyörészett a hangja. Teve hátán a hodzsza és amint baktat az útján, valami porhanyós édességféle az izákjában, azt akarná elcsemegézni. Fürgébb volt ám a szél úrfi és amint a markában a hodzsának a helva és irányítaná a szája felé, mind kifutta a kezéből. Nem jutott a torkába még csak egy csipetnyivel sem.

- Mit csámcsogsz, hodzsza efendi? - kérdi egy útitársa.

- Ha még tovább is így tart, akkor bizony semmit, - feleli nagy bosszúsan a hodzsza.

*

Kérdi a szomszédja a hodzsától:

- Hodzsa efendi, van-e vagy negyven éves eceted?
- Van, - feleli a hodzsa.
- Adj egy keveset belőle - kéri a szomszédja.
- Nem adhatok, - feleli a hodzsa.
- Miért nem?
- Mert ha emennek is adtam volna, meg amannak is, nem érhetne volna el a negyvenedik évét.

*

Kérdezik egyszer a hodzsától:

- Hány éves vagy, hodzsa?
- Negyven, - feleli.

Vagy tíz év múlhatott el azóta, amikor, csak úgy véletlenül, megint azt kérdezik tőle és épp ugyanaz az ember, hogy:

- Hány éves vagy, hodzsa?

Ezúttal is ugyanazt feleli, hogy: negyven.

- Tíz év előtt is negyvenet mondtál, most ugyanazt mondog, - figyelmezteti az ember.
- Ura a szavának a férfi, - feleli a hodzsa, - aztán meg egy a szó és egy Allah is. Ha húsz év múlva kérdezel megint, akkor se beszélek másképp.

*

A csársiba megy egy nap a hodzsa és azt ismételteti magának:

- Vigyázz hodzsa, meg ne lopjanak valahogy.

Tököket rak egy zsákba, a hátára veszi, hogy túladjon rajtuk. Amint kisvártatva megérkezik a csársiba, egy embert pillant meg maga előtt, aki szintén tököket cipelt a hátán. Megáll a hodzsa és azt kérdi önnönmagától:

- Ha ez az ember itt, aki előttem halad, nem én vagyok, ki lehet akkor tulajdonképpen? Igazán, megáll az ember esze.

*

Együtt mentek a fürdőbe, Timurlenk és a hodzsa.

- Ha én közönséges rabszolga lennék, - kérdi a kán a hodzsától, - hány gurust érnék?
- Ötven gurust, - feleli a hodzsa.
- Ejnye te szemérmetlen, - szól rá a kán. - Hisz a fürdőruha, ami rajtam van, az maga megéri az ötven gurust.
- Én is úgy számítottam, - feleli közömbös hangon a hodzsa.

*

A helység határában sétálgat a hodzsa, amikor egyszerre csak azt látja, hogy lovasok vágatnak feléje. Nagyot ijed a hodzsa, rémületében lehányja magáról a ruháit és fele derekáig egy sírverembe búvik. A lovasok megpillantják és azt kérdezik tőle:

- Hé ember, mit keresel abban a sírveremben?
- Halott vagyok, - feleli a hodzsa, - épp egy kis sétára készülődök.

*

Tarkón vágja valaki a hodzsát. Hátranéz a hodzsa, hát egy vadidegen áll előtte.

- Óh bocsáss meg, - szól az ember, - egy jó barátommal tévesztettek össze, annak szólt a tréfám.

Ám nem ismer tréfát a hodzsa, nyakon ragadja az embert és viszi a bíróhoz, törvény elé. Jó barátja volt az idegen a bírónak, valahogy el akarná simítani a dolgot.

- Add vissza neki azt a nyaklevest, - mondja a bíró a hodzsának, - és szent köztetek a béke.

Nem áll kötélnek a hodzsa, nagyobb büntetést akar.

- Akkor, - mondja a bíró, - egy ezüst gurus illeti meg a hodzsát. Elő azzal a pénzzel, had adjuk oda a hodzsának.

Közben pedig int a barátjának, hogy álljon odább egy házzal. Legott kereket oldott az ember.

Órákig várakozik a hodzsa, de se ember előtte, se ezüst gurus a zsebében. Észbe kap végül, odalép a bíró elé és egy hatalmasat legyint oda az arcára, csak úgy szikrázott tőle a szeme.

- Kádi efendi, - mondja, - nem várhatok tovább, sok még ma a dolgom. A pofon rajtad van, te hajtsd be érte azt az ezüst akcsát.

*

A ramazáni ünnep volt közeledőben, a harmincnapos böjtök hónapja. eltűnődik magában a hodzsa és így szól:

- Minek is böjtölök én, mint minden más halandó? Előveszek egy edényt és mindennap egy-egy kavicsot dobok belé. Ha meglesz a harminc darab, akkor látok hozzá az ünnephez.

Elő is vett egy edényt és kezdi a kavicsokat beledobálgatni, mindennap egyet. Egy lánykája volt a hodzsának és amint látja az apja dolgát, fogja és teli marokkal szórja a kavicsokat, mind bele az edénybe. Azt kérdezik egy nap a hodzsától:

- Hányadik napja van ma a Ramazán havának?

- Mindjárt megnézem, - feleli a hodzsa.

Hazamegy, kiüríti az edényt, megolvassa, hát százhusz kavics volt benne.

Elgondolkozik a hodzsa és így szól magában:

- Ha megmondom az egésznek, hogy hanyadika van a kavicsok szerint, még bolondnak fognak hinni.

Visszatér az ismerőséhez és azt mondja neki:

- Negyvenötödik a napja a ramazáni hónapnak.

- Hodzsa efendi, - feleli neki az ember, - hisz az egész hónapnak nincs harminc napjánál többje.

- Pedig én még elnézéssel voltam, - mondja a hodzsa. - Hogyha a kavicsok után indultam volna, százharmincadika lenne a Ramazánnak.

*

Azt mondja a hodzsa a jó barátjának:

- Ha majd meghaltam, a régi temetőbe temesetek el, ne az újba.

- Miért? - csodálkozik el a barátja.

- Azért, - feleli a hodzsa, - mert ha jönnek majd a kérdező angyalok és vallatóra vesznek, azt felelhessem nekik, hogy engem már kikérdeztek egyszer. Avagy nem látjátok, hogy a régi temetőben nyugszom? Így majd meg is szabadulok tőlük.

*

Gyászruhát ölt egy nap a hodzsa, abban lát a mindennapi dolga után.

- Kit gyászolsz, hodzsa effendi? - kérdezik tőle az emberek.

- A fiam apja halt meg, - feleli a hodzsa, - annak viselem a gyászát.

*

Úton volt egy molla és útközben egyebet se tett, mint hogy ügyes-bajos kérdésekkel zaklatta az írni-olvasni nem tudókat. Azt mondja neki egy ember:

- Csak egy embert tudok, aki megfelelhet a kérdéseidre.

- Ki az az ember? - kérdi a molla.

- Ki más, - feleli az illető, - mint Naszreddin apó, az ak-sehiri hodzsa.

Arrafelé irányítja a molla az útját és amint közeledőben van Ak-sehir felé, egy szántóvető embert pillant meg a tarlón. A hátán egy nagy guba, a lábán amolyan falusi saru, a fején meg egy nagy turbán. A hodzsa volt ez a szántóvető ember, a molla persze nem is sejtette. Odamegy a hodzsához és szelám-alejkummal (béke veled) üdvözlí. Szóba állanak egymással és megint a kérdéseivel hozakodik elő a molla. Észreveszi a hodzsa, hogy szép nagy gránátalmák vannak a mollánál és azt mondja neki:

- Ha adsz a gránátodból, megfelelek a kérdésedre.

Szórja a molla a kérdéseit és egy-egy alma fejében meg is kapja a feleletét. Addig-addig, míg elfogyott az alma.

- Még egy fogós kérdésem volna, - mondja a molla, - had látom, hogy meg tudsz-e rá felelni?

Így válaszol neki a hodzsa:

- Ne sokat prézsmítájlj, jó ember. Mit akarsz még, hisz elfogyott már a gránátalmád.

Azzal otthagyja a faképnél és lát a dolga után.

Megvakarja a molla a fületövét és így sóhajt fel:

- Ha a paraszt is ilyen okos errefelé, hát még a hodzsa, az milyen lehet?

*

Egy halottat kísértek az útjára, ott volt közöttük a hodzsa is.

- Hodzsa efendi, - kérdezik tőle, - előtte kell-e mennünk a koporsónak, vagy pedig utána?

- Ha benne nem vagytok, nem mindegy-e nektek, hogy előtte mentek-e, vagy pedig utána?

*

Nyár volt, nagy útról volt hazatérőben a hodzsa. Csak úgy izzadt szegény feje és a szomjúság is kikezdte. Nagy nehezen eljut egy forrásig, egy fadarab volt a csapjába beleillesztve. Amint

inni akar a hodzsa és kirántja a fadarabot a csapból, oly nagy erővel buggyan ki a sok víz, hogy csurom vízlett tőle a hodzsa. Nagy haragra lobban a hodzsánk és így förmed rá a forrásra:

- Azért dughatták beléd azt a karót, mert bolondmód a folyásod.

*

Tolvaj lopózkodott be a hodzsa házába. Neszét vette a hodzsa és egy szekrényben rejtőzködött el. A tolvaj eközben felforgatta az egész házat, de nem talált benne lopnivalót.

- Vajjon van-e valami a szekrényben? - gondol egyet a tolvaj és amint kinyitja, hát ott kuporog benne a hodzsa.

- Mit csinálsz itt? - kérdi ijedten a tolvaj.

- Szégyeltem magam, hogy nem találsz semmit a házamban, hát itt rejtőzködtem el, - feleli a hodzsa.

*

Javítgatni való akadt a hodzsa házán. Amint ásogat a falánál és belenéz a nyílásba, hát egy istállót pillant meg, benne meg ökröt, tehenet is. A szomszédjáé volt az az istálló. Lelken-dezve rohan a hodzsa és mondja nagy boldogan a feleségének:

- Egy ősvilágbeli istállóra bukkantam, még benne a sok ökör meg a tehén. Mit szólsz ehhez a jó hírhez, meg a szerencsémhez?

*

Kérdezik egyszer a hodzsától:

- Miért van az, hogy amint kihajnalodik és újukra kelnek az emberek, egy része jobbfelé, más része meg balfelé igazodik?

Azt feleli rá a hodzsa:

- Ha mindenki csak egy irányban haladna, vagy csak jobb, vagy pedig csak balfelé, odalenne az egyensúly és felbillenne a világ.

*

Egy teherhordót fogadott egyszer a hodzsa, rárak a hátára egy csomó holmit és együtt indulnak el vele. Hogy, hogy nem, el találtak egymástól tévedni, nem találja a teherhordóját. Tíz nap is elmúlt már, nem került elő az ember. Amint sétál a hodzsa egy pár barátjával, egyszerre csak felkiált az egyik:

- Itt megy az embered, ez cipelte a holmidat.

Se szó, se beszéd, úgy elinal a hodzsa, mintha ott se lett volna. Másnap megint találkozik a barátaival és mondja neki a minapi egyik:

- Hát a tegnapi embert, a teherhordódat, mért nem ragadtad nyakon? Mért futottál előle?

- Hogyne futottam volna el, - feleli a hodzsa, - hisz már tíz napja is elmúlt, hogy elveszett mellőlem. Még rám talált volna ismerni és azzal állt volna elém, hogy tíz napja cipeli a holmimat és tízszeresen kérte volna a napszámot. Hát van énnekem annyi pénzem?

*

Bármit kértek a hodzsától, akár szívességet, akár más egyebet, mindig az volt rá a felelete, hogy majd másnap. De meg is cselekedte másnap. Kérdezik egyszer tőle, hogy mi az efféle tettének az oka?

- Semmi más, - feleli a hodzsa, - mint hogy lássák az emberek, hogy nem csekélység volt a kérésük.

*

Hamis tanúzásra beszélnek rá a hodzsát. Odamennek a törvény elé és amikor megtörténik a panasztevés, búzáról esik benne a szó. Beszólítják a hodzsát és a búza helyett árpát talál mondani.

- Tévedsz hodzsa, - mondja a felbujtója, - tán búzát akartál mondani.

- Óh te együgyű, - feleli a hodzsa, - minthogy így is megy úgyis hazug a mondásom, nem mindegy neked, hogy búzát mondok-e, avagy árpát?

*

Szakadt odakünt az eső, a hodzsa pedig ül a szobájában és az ablakán át nézi a nagy esőt. Egyszerre csak látja, hogy az egyik szomszédja ugyancsak igyekszik az eső elől, hogy meg ne ázzon valahogy.

- Mért oly szaladvást? - kérdi a szomszédjától.

- Hogy át ne áztasson az áldás, - feleli a szomszédja. A vidéken ugyanis áldásnak nevezik az esőt.

- Sajnálak, - mondja a hodzsa, - hogy ily istentelen a beszéded. Nem szégyelled magad, hogy még futsz Isten áldása elől?

Elresteli magát az ember és lépést igyekszik hazafelé. Persze, hogy bőrig ázott eközben, nagy nevetnékjére a hodzsának.

Elkövetkezett egy másik nap, azon is szakadt az eső. Most meg a szomszédbeli ült az ablaknál és amint nézi a nagy esőt, az áldást, egyszerre csak azt látja, hogy lohol a hodzsa hazafelé és nagyokat ugrik siettében, még a kaftánja szélét is feltúrte.

- Hodzsa, - kiált az ablakon át a szomszédja, - hát már elfelejtetted a minapi korholásodat? Hogy szégyen az Isten áldása elől futni?

Csak egy pillanatnyi a hodzsa megzavarodása.

- Fiam, - mondja, - én azért futok, hogy lábommal ne tapossam Istennek az áldását, nem pedig, hogy el ne ázzak.

*

Egy nagy tó volt Ak-sehir mellett, abban szokott volt a hodzsa halászgatni. Veszi egy nap a kosarát meg a hálóját és összefogdos vagy tíz halat. - Épp elég, - gondolja magában és boldogan készül vele hazafelé. Arra járt egy pár gyerek, odaférkőznek a hodzsa mellé és egymásután lopkodják ki a halakat, csak egy marad a hodzsa kosarában. Már menőfélben volt a hodzsa és amint hátra veti a kosarat, nagy megrökönyödésére azt látja, hogy csak egy darab vickándozik benne. Nagy haragra lobban a hodzsa, odafordul a tó felé és így fakad ki rá:

- Látod, hogy mit követtél el velem? Hal nélkül jöttem, hal nélkül térek is vissza. Nesze ez az egy hal, nesze még a kosár is, - és beledobja a tóba.

*

Egy barátja jön egyszer a hodzsához és arra kéri, hogy egy rokona van Bagdádban, annak szeretne egy levelet íratni.

- Allah szerelmére kérlek, - feleli a hodzsa, - hagyd most azt az írást. Nincs rá érkezésem, hogy most Bagdádba menjek.

A barátjának azonban úgy látszik, hogy szívéen feküdt a dolog, de nem is értette meg egészen a dolgot.

- Hodzsa, - mondja, - a levél megírásának micsoda köze van a Bagdádba való menéshez?

Azt feleli rá a hodzsa:

- Tudod, nekem nagyon rossz az írásom, más valaki nem is tudja azt olvasni. Ha meg is írom a leveled, magamnak kellene odamenni, hogy el is olvassam az illetőnek. Most már érted?

*

Összegyülekeztek egyszer a hodzsák, közös volt a megbeszélni valójuk. Néhány arab hodzsa is volt köztük, fekete bőrűek, nagy Arábiából valók.

- Milyen a világ arra felé? - kérdezi tőlük a hodzsa,

- Olyan nagy ott a forrás, - mondják, - hogy meztelenül járnak kelnek az emberek.

- Csodálatos dolog. Ha nincs rajtuk ruha, honnan tudjátok, hogy melyik az ember és melyik az asszony? - kérdezi nagy bölcsen a hodzsa.

*

Ötvenhárom gurussal tartozott a hodzsa a fűszeresnek. Régóta tartozott már vele. A csársiban üldögélt egy nap a hodzsa, csupa ismerős volt körülötte, amikor egyszerre csak eléje toppan a fűszeres. A kezével int egyet a hodzsának, hogy ha ki nem fizeti az adósságát, itt a barátai előtt szégyeníti meg. Félrefordítja a hodzsa a fejét, mintha nem neki szólna az az integetés. Ám eléje kerül a fűszeres és megint oda integet neki. Kifogy a hodzsa a türelméből, maga elé szólítja a fűszerest és azt kérdi tőle:

- Boltos, hány gurussal tartozom neked?

- Ötvenhárommal, - feleli a fűszeres.

- Ötvenhárom... - ismétli a hodzsa. - Jól van, holnap gyere el érte és huszonnyolc gurust kifizetek belőle. A többi húszat pedig holnap után fizetem ki, vagyis összesen negyvennyolc gurust. Mennyivel tartozom még aztán?

- Összesen öt gurussal, - feleli a fűszeres.

- Neveletlen paraszt, - kiált rá a hodzsa, - hát nem szégyelled magad, hogy ezért a hitvány öt gurusért itt alkalmatlankodsz körülöttem. Takarodj a szemem elől, ne is lássalak többé.

*

A szállójében volt a hodzsa, szőlőt akart haza vinni. Vagy két puttonyt teletölt, ráteszi a szamarára és indul vele hazafelé. Útközben egy pár gyerekemberrel találkozik. Rávásik a foguk a szőlőre és kéri a hodzsát, hogy kóstoltassa meg velük a szőlőjét. A hodzsa végignéz rajtuk, látja hogy többecsken vannak és csak egy-egy szemet juttat nekik belőle.

- Efindim, - mondják a legénykék, - nem kevéske ez az egy-egy szem?

- Gyermekeim, - feleli nekik a hodzsza, - mindnek egy az íze. Ha végig is kóstolnátok akár mindkét puttonyt, ugyanazt találnátok benne. Mert, és ezt meg is jegyezhetitek magatoknak, a sok és kevés étel közt semmi a különbség.

*

Szivri-hiszárban akadt dolga a hodzsának, odautazott egy nap. Pénz nélkül érkezett meg, az ennivalója is elfogyott már. Amint elhalad a csársi előtt, hát épp egy pék rakosgatja a friss cipóit. Csak úgy terjengett az étvágykeltő illatuk. Odaszól a péknek a hodzsza:

- Pék apó, tiéd ez a sok cipó?

- Hát ki másé lenne? - feleli a pék.

- Lelkem pék apó, - kezdi újra a hodzsza, - igazán mind a tied? Egytől egyig a tied?

- De különös vagy, - feleli a pék, - persze, hogy mind az enyém.

- Akkor hát mért nem látsz hozzá? - mondja mohón a hodzsza, - mért nem harapsz belé?

*

Perlekedők kerültek a hodzsza elé. Az egyik így adja elő az esetét:

- Efendim, fát rakott volt ez az ember a hátára és amint vitte hazafelé, elcsúszott és hanyatt vágódott. Az a sok fadarab a hátán, mind szerteszt gurult, ahány annyifelé. Épp arrafelé jártam s arra kért, hogy segítsen rá a hátára fákat.

- Mit adsz, ha megsegítelek? - kérdeztem tőle.

- Semmit, - volt a felelete.

- Jól van, - mondtam, beleegyeztem, rásegítettem a vállára a sok fát és azt mondtam aztán neki:

- Add hát azt a semmit, amit megígértél.

- Nem adta. Követelem azt a semmit, azért jöttem eléd.

Nyugodtan hallgatja végig a hodzsza:

- Igazad van; ha megígérte, meg is kell, hogy adja. Egyébként pedig ülj le ide mellém, erre a kerevetre ni. Előbb ám vedd le róla azt a pokrócot. Mi van alatta?

- Semmi, - feleli az ember.

- No hát fogd azt a semmit és kotródj el vele, de rögtön ám. Vedd az igazad és menj a dolgozdra.

*

Beszélget egyszer a hodzsza a szomszédjaival és szóbeszéd közben egy édesség félét emlegetnek, mandolaolajjal készült helvát.

- Jó egynehány esztendeje, - beszéli a hodzsza, - hogy megkívánta a feleségem ezt a helvát. De bármennyire is igyekeztem, nem tudtam elkészíteni.

- Mi van azon nem tudni való? - mondja az egyik ember. - Hisz könnyű annak a módja. Mért nem csináltad meg?

Kénytelen volt vele a szegény hodzsza, hát bevallotta, hogy:

- Ha liszt volt, akkor olaj nem akadt; ha pedig olaj akadt volna, akkor meg liszt nem volt.

Megint azt mondja neki az iménti:

- Hodzsa, itt-ott mégis csak lett volna rá módod; liszt is adódott volna, meg olaj is.
- Szó sincs róla, - feleli a hodzsa, - volt ugyan olyan idő, hogy liszt is került elő, meg olaj is; csakhogy épp itt a bökkenő, ilyenkor meg én nem kerültem elő.

*

Datolyát vesz egyszer a hodzsa, egy egész okkányit és eszegeti magvastul, mindenestül. Látják az emberek és kérdik tőle, hogy minek nyeli le azt a sok magvat.

- Magvastul vettem, magvastul mérték, magvastul eszem is meg, - feleli a hodzsa.

*

Tyúkpecsenyét eszik a réten a hodzsa. Épp arra vetődik egy ember, megpillantja a falatozó hodzsát és így szól hozzá:

- De jó ízű lehet az a tyúkhús, adhatnál egy falatkát belőle.
- Testvér, - feleli a hodzsa, - nem adhatok, mert nem az enyém, hanem a feleségemé.
- De hiszen te falatozod, - mondja csodálkozással az ember.
- Mit csináljak? - feleli a hodzsa. - Azt mondta a feleségem, hogy egyem meg. Hát megeszem.

*

Egy zöldséges kertbe téved egyszer a hodzsa és ami cékla, répa meg retekféle a kezeügyébe akad, mind bedugja az iszákjába. Rajtacsípi ám a kertész és ráförmed a hodzsára, hogy mi itt a keresni valója, a más kertjében? Zavarba jön a hodzsa és zavarában azt böki ki nagy gyorsan, hogy a minapi vihar kergette ide.

- Hát ezeket itt ki húzogálta ki? - kérdi a kertész, rámutatva a kitépett veteményekre.
- Ide-oda dobált a vihar, - mondja a hodzsa - és amibe csak belefogózkodtam, mind a kezembe maradt.
- Hát az iszákodba hogy jutottak bele? - kérdi a kertész.
- Épp azon gondolkozom én is, - hangzott a hodzsa válasza.

*

Egy tolvaj lopózkodik be egyszer a hodzsához, összeszed ami csak összeszedhető és odébb áll vele. Észreveszi ám a hodzsa, kapja magát, összeszed egyet-mást ő is és utána a tolvajnak. Egyszerre érnek oda egy házhoz, ahol a tolvaj lakott volt.

- Mi itt a keresni valód? - kiált rá a tolvaj a hodzsára.
- Hiszen hurcolkodunk, - feleli a hodzsa, - itt lesz ezentúl a lakásom.

*

Azt mondja a hodzsa a barátainak:

- Egy nyári délután három téli nappal ér fel.
- Hogy-hogy? - kérdezik tőle.
- Úgy, - feleli a hodzsa, - hogy egy téli napon kimostam volt a kaftánomat. Három napig tartott, míg meg tudott száradni. Aztán egy nyári délután mostam ki és még az nap megszáradt.

*

Megbetegedett volt valaki a hodzsa házában. Jönnek hozzá a szomszédjai és tudakozódnak a beteg után.

- Eleinte meggyógyult, - feleli nekik a hodzsa, - de később aztán meghalt.

*

Épp látogatóban volt a hodzsa a kádinál, amikor beállít hozzájuk két panaszkodó ember.

- Kádi efendi, - kezdi el az egyik, - olyan közel esik egymáshoz a két házunk, hogy összeérnek egymással. A házunk közé rondított egy kutya. Kinek kell eltakarítania?

- Neked, - mondja az egyik.

- Neked, - mondja a másik.

Odafordul a kádi a hodzsához és a tréfa okából azt mondja neki, hogy ő tegyen köztük igazságot.

Ránéz a két emberre a hodzsa és kérdezi az egyikőtől:

- A te házad előtt az a rondaság?

- Nem, - feleli az ember.

- Talán a te házad előtt? - kérdezi a másiktól.

- Nem, - feleli az is.

- Hát hol az igazság? - kérdi tőlük a hodzsa.

- Éppen a két házunk között, a középén - felelik mind a ketten.

- Ha így áll a dolog, - mondja a hodzsa, - akkor a kádinak kell eltakarítania, mert az ő gondja a tisztaság.

*

Jó kedvében volt Timurlenk, együtt tanyáztak a hodzsával, évődtek egymással.

- Hodzsa, - mondja neki az uralkodó, - milyen hangszert szeretsz a legjobban, cimbalmot, sípot avagy hegedűt-e?

- Egyiket sem igen kedvelem, - mondja a hodzsa.

- Pedig meg akarnálak eggyel ajándékozni. Milyet akarnál leginkább?

- Rézüsttel ajándékozz akkor meg, egy jókora nagy rézüsttel.

- Rézüsttel? - csodálkozik Timurlenk, - hiszen azon nem lehet muzsikálni.

- Hogyne lehetne, - feleli a hodzsa. - Bőrt feszítek ki rajta és dob lesz belőle. De emellett még azért is szeretem legjobban, mert főzhetni is benne.

*

Olyan nagy ökre volt a hodzsának, és olyan nagy volt annak az ökörnek a két szarva, hogy akár egy ember is elférhetett volna közte. Kedve szottyant egyszer a hodzsának, hogy ő biz odaül egyszer a két szarva közé.

Épp ott kérődzött egy este a nagy állat, ott heverészgetett a fűben, amikor fogja magát a hodzsa és odaül az ökör két szarva közé. Egy darabig csak elüldögélnek valahogy, a hodzsa is, meg az ökör is. Ám felpattan egyszerre az ökör, talpra ugrik és úgy leveti magáról a hodzsát, hogy a lélegzete is elállott szegénynek.

Odarohan az asszony a hodzsához és nagyokat sikolt nagy rémültében. Biztosra vette, hogy belepusztult az ura. Hallgatja a hodzsa a felesége zokogását, feleszmélkedik és így szólal meg:

- Sose sírj jó asszony. Fájnak ugyan a tagjaim nagyon, de legalább elértem, amiután olyanmennyire vágyódtam.

*

Egy árva fillérje se volt egy nap a hodzsának, búsan ödöngött a városban. Eszébe jut a rézüstje, amit Timurlenktől kapott, bőrt feszít ki rajta és kiállt vele az uccára, hogy túladjon rajta. Közben pedig jó nagyokat dobol vele, hogy ország-világ hallja. Az uralkodó is hallja a nagy dobolást, hírt adat magának és maga elé parancsolja a hodzsát.

- Mit dobolgatsz az uccán? - kérdi tőle Timurlenk; - minek veregeted úgy azt a rézüstöt?

- Padisah ura, - feleli a hodzsa, - túl akarnék rajta adni.

- Az üstön? A dobon? - csodálkozik az uralkodó. - Hisz azt kedvelted a legjobban, hisz azért kérted, hogy dobolni is lehessen rajta, meg főzni is lehessen benne. Tán bizony ráuntál?

- Nem éppen, - feleli tettetett zavarral a hodzsa, - de se kedvem a muzsikáláshoz, se hozzávalóm a főzéshez.

- Értem, - mosolyog a padisa, - na majd segítünk rajta valahogy.

Elgondolkozik egy kissé a hódító és azt kérdi a hodzsától:

- Hodzsa efendi, módodban van a választás. Mit akarsz inkább? Egy zacskó aranyat-e? Egy pompás szamarat-e? Egy nagy juh-falkát-e? Avagy egy gyümölcsös kertet?

Legott kész volt a hodzsa a felelettel:

- Tán inkább az aranyat add, hogy összeszedjem magam. Aztán a pompás szamarat, hogy ráülhessek és hogy könnyebben terelhessem vele a juh-falkát és hogy kényelmesebben ügessek a gyümölcsös kertbe, amit oly kegyesen nekem ígértél. A gyümölcsösben pedig a te dicsőségedért, a te hatalmadért, a te testi meg lelki üdvösségedért fogok az egy igaz Alláhhhoz imádkozni.

Jót nevetett a szavain az uralkodó és mind megkapta, amit kívánt volt a hodzsa.

*

Szerette a hodzsa az itókát. Mondogatják is neki a hívői, hogy hagyja abba az italozást, nem való az egy hodzsához.

- Tudom, hogy nem való, - feleli a hodzsa, - de mit tegyek, amikor már második természetemé, meg szokásommá is vált.

- Csak negyven napon át légy állhatatos, - tanácsolják neki - és majd a nem ivás lesz a második természeted, meg a szokásod.

Azt feleli nekik a hodzsa:

- Ti csak három napig legyetek állhatatosak s igyatok és majd meglátjuk, hogy nem válik-e szokásotokká.

*

Egy módos embernél volt éppen a hodzsza, járta az evés, ivás, meg a sok évődés. Tréfás kedvében volt a hodzsza és egymásután adogatta elő a bohókásnál bohókásabb történetkéit. Jókat nevetett rajtuk a gazda és jókedvében azt az ígéretet tette a hodzsának, hogy ezer gurussal jutalmazza meg másnap.

Beállít másnap a hodzsza és kéri az odaígért ezer guruskát.

- Ugyan hodzsza, - mondja a gazda, - jó kedvem volt a minap, csak afféle fecsegés volt az ígéretésem.

- Nem a minapi ígéret volt az az afféle fecsegés, - vitatkozik vele a hodzsza, - hanem most fecsegsz-locsogsz össze-vissza. Elő azzal az ezer gurussal.

*

Nagy volt az egyszeri faluban az éhínség. Épp arra felé járt-kelt a hodzsza, és mert üres volt az ő tarisznyája is, összecsődíti a falu véneit és így szól hozzájuk:

- Vagy elláttok kellő ennivalóval, vagy azt cselekszem meg a ti falutokkal is, amit a minap tettem meg egy másikkal.

Megijed a sok öreg és annyi ennivalót hordanak neki össze, amennyi csak tellett tőlük. Hozzálát a hodzsza és amikor már jól teletömte magát, kérdezik tőle az öregek, hogy mit is cselekedett meg azzal a másik faluval.

Azt feleli nekik a hodzsza:

- Amint betértem a minap hozzájuk, a szomszéd falutokba, harapnivalót kértem tőlük. Nem adtak semmit, hát kaptam magam és otthagytam őket. Ha ti se adtatok volna semmit, a ti falutokat is úgy hagytam volna oda.

*

Egy lakodalmas házba tért volt be a hodzsza, hogy kedvére ehessék, ihassék.

- Van-e jó étvágyad, hodzsza? - kérdezik tőle az emberek.

- Hát miye lehet egy szegény hodzsának, - feleli a bölcs Naszreddin, - ha nem az étvágya.

*

Egy fürdőbe állít be egy nap a hodzsza. Úgy esett, hogy senki se volt épp az nap a fürdőben és egyedül való unalmában énekelgetni kezdett a hodzsza. Megtetszett neki a maga hangja, pedig inkább rikácsolás féle volt az éneklő szava.

- Nem is tudtam, hogy ilyen kellemes a hangom, - mondja; - kimegyek és felmászok a minárába, hogy a községem is gyönyörködjék müezzini hangomban.

Gyorsan megfürdik, kisiet a hamából, felmegy egy dzsáminak a minárjára és hozzá kezd az ezán énekléséhez. Megáll a sok ember a dzsámi előtt, hallják a hodzsza rikácsolását, bosszankodnak rajta és így kiáltanak fel hozzá:

- Ember, mit zavarsz bennünket állati hanghoz hasonló kiáltásoddal?

Leszáll a mináréról a hodzsza és így szól az emberekhez:

- Ha egy fürdő lenne a mináre tetején és abban kezdenék el énekelni, akkor látnátok csak, hogy milyen szép a hangom.

*

Italos volt egy nap a hodzsa. Annyit talált a garatra önteni, hogy a lábán is alig bírt megállani és csak úgy forgott vele a világ. Neki támaszkodik az uccán egy falnak és úgy vigyázza a világot. Arra vezetett a bekcsi (éjjeli őr) útja, megpillantja a hodzsát és azt kérdezi tőle:

- Mi itt a keresni valód, hodzsa? Mért nem mész már haza?

Így hangzik a hodzsa felelete:

- Hát nem látod, hogy forog velünk a világ? Várok a házamra, míg elibém kerül és akkor nyitok be az udvaromba.

*

Egy kis pénzecskéje gyűlt össze a hodzsának. Fogja és amikor nem látta senki, elásta egy helyre. Mikor aztán indul kifelé a házából, egyet gondol és azt mondja magában:

- Ha tolvaj lennék, biz én rátalálnék arra a pénzre. - Visszafordul, kiássa a pénzt és egy másik helyre ássa el. Ez se volt inyére, megint kiásta és megint más helyre dugdosta el. Ebbe se tudott belenyugodni a hodzsa, itt is féltette a pénzt.

Egy domb állott a hodzsa háza előtt. Egy rudat vág ki a kertjéből, a pénzt belecsavarja egy kendőbe, ráköti a rúd hegyére, a rudat pedig a domb tetejére tűzi, hogy senki se érheti el kézzel. Amint felnéz aztán a rúdra, megnyugszik a lelke:

- Csak a madár, ha elérhet odáig, - gondolja magában és nyugodtan lát a dolga után.

Híres egy haramia járt a környéken, végignézte a hodzsa dolgát. Odalopózkodik egy este a házhoz, felmegy a dombra, lerántja a rudat, a pénzt zsebre teszi, a helyét pedig ganajjal keneti be.

Épp másnap történt, hogy pénzre volt szüksége a hodzsának. Odasiet a dombhoz, hát hűlt helye a pénznek, csak épp hogy ganaj van a helyén. Nagyon elcsodálkozik a hodzsa és így szólal meg ő elrökönyödésében.:

- Abban a hiedelemben voltam, hogy még ember se érhet el odáig. Pedig íme, még egy tehén is hozzá tudott férközni. Szubhán-allah, Szubhán-allah.

*

Mezítláb fogott hozzá a hodzsa a szántáshoz. Amint hajtja az ökrét és szántja a földjét, egyszerre csak nagyot kiált fájdalmában. Az történt vele, hogy egy nagy tövis szúródott be a talpába. Odasiet a vízhez, jól kimossa a lábát, vászonnal átgöngyölgeti és így fohászkodik fel végül:

- Ezer a szerencsém, hogy nem volt a lábamon az új cipőm, még csak a minap vettem őket.

*

Éhínség idejében történt, hogy egy faluba tért volt be a hodzsa. Szinte megütődik rajta, amint látja, hogy apraja-nagyja bővében az ételnek, italnak. Még őt is megkínálják és alig győzi a sok rétest, meg az egyébféle édességeket.

- Pompás egy hely ez a ti községetek, - mondja a vendéglátójának, - bővében az ennivalótok. Holott minálunk, meg minden egyébütt is, szinte halnak az éhségtől.

- Tán megbolondultál hodzsa, - ütődnek meg a szavain. - Avagy azt se tudod, hogy bajram ünnepe van ma? Hogy étel-italról még a legszegényebbje is gondoskodik?

Elgondolkozik a hodzsa és így fohászkodik magában:

- Rendelj el, óh Allah, minden napra bajrámot és vége lesz annak az áldatlan éhínségnek.

*

Vendégnek állított be egy házba a hodzsa. Nagy volt aznap a forróság és jeges hosáfot (gyümölcslet) tálalnak az asztalra. A merő kanalat a házi gazda veszi a kezébe, a hodzsának egy apró kis kanálkát juttatnak oda. Egymásután kanalazza a gazda a jóféle hűsítőt és olyan nagy tőle a gyönyörúsége, hogy minden egyes kanál után behunyt szemmel hajtogatja, hogy:

- Oh, meghaltam, meghaltam.

A hodzsa is merítene a kanalával, de alig egy pár csepp, hogy elfér benne. Egyet gondol a hodzsa és azt mondja a házigazdának:

- Add egy kissé a kanaladat, én is meg szeretnék vagy egyszer-kétszer halni.

*

Kérdezik egyszer a hodzsától, hogy lehet-e egy száz esztendő embernek gyereke?

- Miért ne? - feleli a hodzsa, főleg ha húsz vagy harminc esztendő szomszédjai vannak.

*

Részeges egy bírása volt Szivri-hiszárnak, a hodzsa akkori községének. A kertjében tartózkodott egy nap a bíró és tökrészegre itta magát. A föld porában fetrengett, a kaftánja az egyik oldalán, a turbánja meg a másik oldalánál. Arrafelé sétált volt a hodzsa, mellette a tanítványa, az Ummád nevezetű. Amint megpillantja a bírót a hodzsa, veszi a földről a kaftánt meg a turbánt, magára ölti és odébb áll vele.

Másnap, amint felocsúdott a bíró és nem lelte a két ruhadarabját, ráparancsol a szolgálattevőjére:

- Jól nézz szét a községben. Akin meglátod a ruhámat, csípd nyakon és úgy hozd elém.

Járja az ember a várost és megpillantja a hodzsát, rajta a kaftánt meg a bíró turbánját. Nyakon ragadja a hodzsát és viszi a törvényszékre, a bíró színe elé.

- Kádi efendi, - kezdi elsőnek a hodzsa, - Ummáddal, a tanítványommal sétáltam volt tegnap. Amint elsétálok egy kert előtt, hát egy részeg ember fetrengett benne, majd hogy a ruháját is be nem rondította. Elkaptam előle a kaftánt meg a turbánt és magamra vettem, tanúm rá a tanítványom. Nyomozd ki a ruha gazdáját, hogy visszaszolgáltassam neki.

Persze, hogy nem vallott színt a bíró, persze, hogy a hodzsán száradt a ruha.

*

Elzárt kis edénykét ad át egy ember a hodzsának.

- Rád bízom, míg vissza nem jövök érte, - mondta neki az ember.

Egy-két nap elmúlik és senki se jön az edényért.

- Vajjon mi lehet benne? - kíváncsiskodik a hodzsa és se szó se beszéd, biz ő kinyitja. Hét csurgatott mézzel van tele. Meg nem állhatta a hodzsa, nyalt egy-kettőt belőle. De finom volt az íze, de pompás az illatozása. Minden nap csak egy-egy keveset, egy-egy csipetnyit és azon veszi magát a hodzsa észre, hogy vége felé jár az edénykének. Jön egy szép napon az edény gazdája és kéri az edénykéjét. Szó nélkül nyújtja oda neki a hodzsa. Nagyon megkönnyebbed-

hetett az edény, mert sokat emelgeti a gazdája. Kinyitja, belenéz, hát nem lát benne semmit, de még egy csipetnyit se. Ránéz az ember a hodzsára és kérdezi tőle:

- Efendim, hol ebből a méz?

- Hiába kérdezed, - feleli a hodzsa, - úgyse érnéd be a felelettel.

*

Vidéken járt-kelt a hodzsa és megtudta, hogy nagy a vendégség egy házban. Egy papiros darabot vesz elő, összehajtja, borítékba teszi és beállít vele a házba.

- Mit akarsz? - kérdezik tőle, amint bekopogtat a házba.

- Levelet hoztam a gazdának, - feleli.

Beengedik a házba, odamegy a lakmározók közé, átadja a levelet a gazdának és letelepszik az ételes tálak mellé. Felbontja a gazda a levelet, belenéz és azt mondja a hodzsának:

- Hisz egy sor írás sincs ebben a levélben. Minek hoztad?

- Efendim, - feleli a hodzsa, - sietvést kellett elhoznom, nem volt idő a megírására.

*

Panasszal állítottak be a bíraskodó hodzsához.

- Efendim, - mondja a panasztévő, - kint a csordán egy tehén, alighanem a te tehened, az én tehenembe dőfte bele a szarvát és elvérzett az állatom.

- Mi köze ehhez a tehén gazdájának? - feleli a hodzsa. - Egy tehenet csak nem lehet felelősségre vonni.

- Bocsáss meg, - mondja a panasztévő, - egy kis tévedés volt a szómban. Nem a te tehened ölte meg az enyémet, hanem az én tehenem a tiédet.

- Hja, - mondja a hodzsa, - akkor egész másként áll a dolog. Vedd le csak a polcról azt a fekete táblás könyvet, hadd keressem ki belőle az igazságot.

*

Vidékre került egyszer a hodzsa és megszólítja egy gazdaember:

- Hodzsa efendi, tiszteld meg a házamat, kóstold meg a sómat, meg a kenyereimet, aztán meg eltereferéljük az időt.

Keveset evett aznap a hodzsa, örült a meghívásnak. Amint helyet foglalnak az asztal körül, hát csakugyan só meg kenyér kerül rá, semmi egyéb. Éhes volt a hodzsa, ennyivel is be kellett érnie. Kopogtatnak eközben az ajtón és hallják, hogy ételért rimáncodik egy koldus. Kihajlik a nagy fősvény az ablakon és ráfordul a koldusra:

- Pusztulj el innen, mert kettétöröm a derekadat.

A koldus továbbra is ott áll és könyörög egy kis enivalóért. Feláll erre a hodzsa, kihajlik az ablakon és azt mondja a koldusnak:

- Nem olyan ám ez a mi gazdánk, mint a többi sok ember. Nem ismeri ő a tréfát. Amit egyszer kimondott, annak ura is marad, ha törik, ha szakad.

*

Egy korsót nyújt oda a hodzsa a lányának és jól arcul üti vagy kétszer. Azt pótolván hozzá, hogy:

- El ne törd valahogy ezt a korsót.

Meglátták a szomszédok és kérdik a hodzsától:

- Efendim, miért bántod a lányod, hisz ártatlan a szegény.

Azt feleli rá a hodzsa:

- Addig kell rá figyelmeztetni és meg is büntetni, míg el nem török a korsó. Mert ha már eltört, akkor úgymint mindegy.

*

Tanyázgatott a barátaival a hodzsa, erről is esett szó, meg amarról is. Amint üldögélnek, odajön egy ismerőse a hodzsának és arra kéri:

- Hodzsa efendi, nem váltanád apróra ezt az arany pénzemet?

Nem volt pénze a hodzsának és mert restelte magát az emberek előtt, csak annyit mondott oda félvállról, hogy:

- Majd máskor.

Nem engedett ám az ember, mert szüksége volt az apróra. Kénytelen kellelten a kezébe veszi az aranyat, forgatja, méricskéli, hogy megvan-e a kellő súlya.

- Nem válthatom apróra, - mondja végül a hodzsa, - kevesebbet nyom a kelleltenél.

- Hodzsa lelkem, - kéri az ember, - nagy a szükségem az apróra, inkább vond le, ami hibádzik belőle.

Megint megforgatja az aranyat a hodzsa, megint visszaadja az embernek, hogy nagyon kopott az az arany, sok hibádzik belőle, biz ő nem váltja azt fel.

Megragadja az ember a kezét és azt mondja neki:

- Adj, amennyit akarsz; később majd visszaadom annak, akitől kaptam és te is visszakapod a pénzed. Nagy szívességet teszel velem.

Restelkedik a hodzsa, meg bosszankodik is. Megint a kezébe veszi az aranyat, jó néhányszor megforgatja, meg-megmérégeti és azt mondja végül:

- Ha jó a számításom, pedig úgy látom, hogy jó, neked kell még vagy hat gurust ráfizetned, úgy elfogadom a pénzed.

*

Ép a zöldséges bolt előtt haladt volt el a hodzsa. Az ajtófélfánál állott a boltos és amint megpillantja a hodzsát, megszólítja, hogy hozza rendbe a tartozását, már jó ideje, hogy adósa vele.

- Mutassad a deftert (írást), - mondja a hodzsa; közben meg azon gondolkozik, hogy miképp juthatna ki a hínárból. Amint nézik az írásokat, azt látja a hodzsa, hogy harmincegy gurus az adóssága. Nézegeti a másik oldalán is, ott meg az imámnak látja az adósságát, huszonöt gurusra rúgott éppen. Egyet gondol a hodzsa és azt mondja az együgyű boltosnak:

- Jó barátságban vagyok az imámmal; amivel ő tartozik, mintha én tartoznék vele és amivel én tartozok, mintha neki lenne az adóssága. Huszonötöt tartozik ő, én meg harminceggel. A különbség mindössze hat gurus. Add ide azt a hat gurust és se nekem nem lesz többé tartozásom, se az imámnak.

Még a boltos örült neki a legjobban, hogy kiegyenlítődt a két tiszteletes tartozása. Pedig amint gondolkozott rajta és próbálgatta a számolgotást, sehogyse boldogult vele.

*

Egy borjút csent el a hodzsa a szomszédjától. A hodzsa levágja, a húsát megeszi, a bőrét pedig elrejt. Észreveszi harmadnap a szomszéd, hogy ellopták a borját és kiáltozni kezd az uccán:

- Mohamedánok, elloptak egy ökrömet, nagy kár esett rajtam.

Hallja a kiáltozását a hodzsa és megbotránkozik rajta. Fogja a borjúbőrt, kihajlik vele az ablakán és azt kiáltja oda a szomszédjának:

- Szégyeld magad, vén tolvaj, hogy ökröt akarsz a borjad helyett.

*

Fürjekre vadászott egyszer a hodzsa, fogott is egynehányat. Megsütötte őket, beletette egy nagy edénybe és egy fedőt borított rá. Siet aztán egy-két barátjához, estebédre hívja őket, hogy lássák az ő vadászti voltát. Közben pedig egy másik ismerőse tér be hozzá, aki nem volt hivatalos a vacsorára, kiszedi az edényből a sültet, eleven fürjeket tesz le a helyére s inal aztán elfelé.

Jön a hodzsa a barátaival, lekuporodnak az asztal mellé, az edény az asztalra kerül és amint emeli le nagy büszkén a fedőt, hát repül a sok fürj az edényből és ki az ablakon át. Úgy elálmélkodott a hodzsa, hogy jó darabig csak tátott szájjal állott. Végül megszólal és így fohászkodik az ég felé:

- Teremtő Allah, ha már életre is keltetted azokat a madárkákat és visszaadtad nekik a szabadságukat, mi lesz én velem, az olajommal, a sómmal, a borsommal, a tűzrevalóval, meg a pénzemmel? Ki téríti azt nekem vissza?

*

Elpanaszkodik egy ember a hodzsának, hogy sose lát napot a háza.

- Hát a meződ lát-e napot? - kérdi tőle a hodzsa.

- Persze hogy lát, - feleli az ember.

- Akkor a mezőre cipeltesd a házad, - feleli a hodzsa.

*

Egy kevéske pénzecskéje volt a hodzsának és félt, hogy el találják tőle lopni. Elrejt a szobája egyik sarkában és amikor ki akar menni, visszafordul az ajtóból és arrafelé néz, ahová a pénzét dugta volt el.

- Más helyre kell eldugnom, - mondja a hodzsa, - mert ha tudom a helyét, hátha én lopom el?

*

Egy tó partjára fekszik le a hodzsa és úgy tesz, mintha már meghalt volna. Arrafelé jön épp egy ember és így szól magában:

- Vajjon hol lehet ennek a tónak az átjárója?

Azt feleli rá a halottat játszó hodzsa:

- Amikor még életben voltam, errefelé szoktam volt átkelni. Most, hogy halott vagyok, nem igen tudom már a helyét.

*

A mecsetbe várták a hodzsát, hogy elimádkozza az aznapi imádságokat. Jó kedvükben voltak a hívők és meg akarták tréfálni a hodzsát.

- Ha majd beteszi ide a lábát és üdvözl bennünket, ne köszönjünk neki vissza, - volt a közös megállapodásuk. - Vajjon mit szól majd a hodzsa?

Rövidesen meg is jön a hodzsa és amint köszönti a hívőit, senki se köszön neki vissza.

Szétnéz közöttük és mintha nem is látná őket, így szól maga-magának:

- Úgy látszik, hogy senki se jött ma a templomba, egymagamra maradtam, - szólt és magukra hagyta őket.

*

Levest szürcsöl egy nap a hodzsa és elégeti a száját, hogy ott hagy asztalt, leveses tálát, kirohan az uccára és torkaszakadtáig kiáltozza:

- Emberek, meneküljtek, tűz ütött ki a gyomromban.

*

Barackkal volt a hodzsa zsebe teli, úgy sétálgatott az uccán. Találkozik egy barátjával és azt mondja neki:

- Ha ki tudod találni, hogy mi van a zsebemben, a legnagyobb barackot adom oda neked.

- Barack, - találja ki a leleményes ember.

Elcsodálkozik a hodzsa és azt mondja annak az embernek:

- Melyik kurafi árulhatta el neked?

*

Egy szőlőskert volt eladó a városban és mert olcsó volt az ára, négyen-öten is meg akarták venni. Odamegy a venni szándékozók egyike a hodzsához és arra kéri, hogy alkudjon még le valamit az árból. Odasiet a hodzsa a kert gazdájához és alkuba bocsátkozik vele. Eljön másnap a vevő és kérdi a hodzsától, hogy van-e valamelyes eredménye?

- Nyélbe ütöttem a dolgot, - feleli a hodzsa, - de sok fáradságomba is került. Tele beszéltem a fejét, hogy így nem ér annyit, úgy nem ér annyit és ugyancsak lealkudtam az árból. Mit szólsz hozzá?

Nagyot hálálkodik az ember és szinte ugrálgat az örömeiben.

- Nem kérded, - szól a hodzsa, - hogy mennyi a hasznom belőle?

- Remélem, - feleli az ember, - neked is csak juttat valamicskét a gazdája.

- Bajos egy kissé, - feleli a hodzsa, - mert ha már annyit le tudtam belőle alkudni, inkább magamnak vettem meg a kertet. Én lettem az új gazdája.

*

- Hodzsa efendi, - kérdezik tőle egy ramazáni estnek késői idejében, - hány az óra?

- Mindössze csak egy órám van, az is a zsebemben.

- Nem azt kérdezem én, - feleli az illető, - hanem, hogy mennyi az óra?

- Száznyolcvan gurust adtam érte, annyiba van nekem, - feleli a hodzsa.

- Megint nem értettél meg, - mondják neki, - hogy állunk idő dolgában a mai estével?

- Talán vacsorára akarsz hozzám jönni? - kérdi a hodzsa. - Friss kenyérem van, friss hagymám, sárgadinnyém, ugorkám és azt hiszem, hogy piláf (rizs) is előkerül hozzá.

- Talán gúnyolódni akarsz velünk, - mondják. - Milyen időben vagyunk most?

- Épp nyár közepén, nagy melegben, - hangzik a hodzsa felelete.

- Hodzsa efendi, - kiált rá a sok ember, - nem a tréfa kedvéért kérdezzük mi. Ember, milyen ez a mostani idő?

- Mi van azon kérdezni való? - mondja végül a hodzsa. - Késői idő.

*

Azt kérdezik egyszer a hodzsától, hogy a napnak vehetni-e több hasznát, avagy a holdnak-e?

Azt feleli a bölcs hodzsa:

- Nappal kél fel a nap és így nem veszi az éjjelnek hasznát. A hold az éjszaka kél fel és világossá teszi a mindenséget. Így hát a holdnak veszik több hasznát.

*

Brusszában akadt volt dolga a hodzsának. De bármiképp jár is el a dolgában, bármennyire fáradozik, sehogy se ütődik nyélbe a dolga. Azt mondja neki egy odavalósi:

- Ha elmész a nagy dzsámiba és negyven napon át imádkozol, a negyvenedik napon elintéződik a dolgod.

Szót fogad a hodzsa, negyven napon át mindennap imádkozik és még se történik semmi, se a negyvenegyedik napon, se később. Fogja magát és a nagy dzsámi helyett a kis dzsámiban végzi el az imádságát. És íme, elintéződik a dolga. Odasiet erre a nagy dzsámi elé és azt kiáltja oda neki:

- Különb legény ám a fiad, a kis dzsámi, mert túltett rajtad.

*

Azzal állít be egy paraszt a hodzsához, hogy rühes lett a kecskéje.

- Hodzsa efendi, - mondja a paraszt, - azt javallják a szomszédaim, hogy kátránnyal kenjem be a kecskémet. Ha megtennéd, hogy ráolvasnál, attól hamarabb gyógyulna meg.

Azt feleli neki a hodzsa:

- Szívesen megteszem a te kedvedért, ráolvasok a betegedre. De ha azt akarod, hogy egészen kigyógyuljon a kecskéd, a ráolvasás előtt még egy kis kátránnyal is kend be.

*

Megharagudott a községe a hodzsára és bepanaszolják a bírónak. Hívatja a bíró a hodzsát és azt mondja neki:

- Nem akar többé a községed, másutt keress magadnak helyet.

Azt feleli rá a hodzsa:

- Tulajdonképpen én untam rá a községemre. Menjenek és más helyen telepedjenek meg. Annyi sok ember csak talál magának egy falura való helyet.

*

Társaságban volt a hodzsa és nagyon sokat beszélt az egyik szomszédja. Egy percig se volt nyugta a szájának. Egy sarokba húzódott vissza a hodzsa és nagyokat kezdett ásítani.

- Efendim, - mondja a végén az a sokat beszélő ember, - te meg a szádat se nyitod ki.

- Ugyan testvér, mit nem mondsz, - feleli a hodzsa, - sőt annyiszor kitátottam a számat, hogy kicsi híja, hogy szét nem szakadt.

*

Kóniában sétálgatott egy alkalommal a hodzsa és egy nagy konak (palota) előtt állott meg nagy csodálkozva. Elbáméskodott rajta és szájátva nézte a nagy épületet. Egy szolga állott a kapuja előtt és kérdezi a hodzsától:

- Mit bámulsz olyan nagyon?

- Miféle épület ez a nagy ház? - kérdezi a hodzsa.

Dicsekedni akart az a szolga, meg az embert is meg akarta tréfálni, hát azt felelte:

- Malom.

- Vajjon, - kérdi erre a hodzsa, - ebben a malomban dolgozó állatok szintén olyan nagyok-e?

*

Farkasvadászatra ment a hodzsa, a szomszédja is vele tartott. Hatalmas egy farkast pillantottak meg a réten és utána a bestiának. A farkas az odújába menekült, a szomszédja utána. Vagy egy óra hosszáig várakozott rá a hodzsa, és végül a lábánál fogva húzza ki a szomszédját. Hát nagy Allah, csak a feje hibádzott neki. Siet a hodzsa hazafelé, egyenesen a szomszédja házába és azt kérdezi az asszonytól:

- Emlékszel-e asszony, hogy amikor elindult hazulról az urad, rajta volt-e a feje, vagy nem?

*

Lakodalmat ültek egy házban. Egy ócska kaftánját ölti magára a hodzsa és úgy tér be a vigadozók közé.

- Nincs itt semmi keresni valód, - kiáltja feléje a sok ember és kituszkolják a házból. Majd hogy ki nem röpítették.

- Hm, - esik a hodzsa gondolkozóba, - szegény ember mit is keres a lakodalmások közt.

Siet haza a kunyhójába, kinyitja a nagy ládáját, kiveszi belőle díszes hímes kaftánját, fejére teszi selyemmel bélelt nagy turbánját és úgy tér vissza a lakodalmás házba. Csak úgy ámuldozott a sok ember, mind odasiet a hodzsához. Odaültetik a főhelyre, párnát raknak a feje mögé és csak úgy lesik a parancsszavát.

- Hamar a kávé, hamar az ételeket, hamar a serbetet, - kiáltozza a sok ember és lótfut a cselédség, mindegyik első akar lenni.

A hodzsa szép nyugodtan leül, előtte a sok étel, a pirosra sült pecsenyék, a piláf, a joghurt, a mézzel leöntött sok édes tészta és hol az ételre néz, hol a kínálgató emberekre.

- Kezdd hozzá, hodzsa efendi, - biztatják a szomszédjai, - áldás a kezeden.

A hodzsa megmozdul, leveti a díszes hímes kaftánját, selyemmel bélelt nagy turbánját és így szólal meg a szava:

- Na te kaftánom, na te turbánom, titeket kínálgatnak az emberek, ti lássatok hozzá az evéshez. Mert csoda erő lakozik ám bennetek.

Figyel a sok ember és hol a hodzsát nézik, hol a kaftánt meg a turbánt.

- Az imént, - folytatja a hodzsa, - nélkületek léptem be e házba. Hát nem kidobtak? Hát nem kirúgtak? De másképp történt ám a ti fogadtatástok. Nesztek kaftánom, nesztek turbánom, egyetek, igyatok, titeket illet ez a nagy megtiszteltetés.

Elhallgattak a lakodalmások, nagyon elrestelték magukat.

*

Egy mandulát tört fel egy nap a hodzsa és hogy-hogynem, elgurult a magva.

- Csodálatos dolog, - sóhajt egyet a hodzsa, - hogy nemcsak az élő teremtmények, de még az élettelenek is hogy futnak a haláluk elől.

*

Szivri-Hiszárba érkezett egy nap a hodzsa. Felhők kergetődztek az égen, a nap is lemenőfélben. Egyszerre csak azt veszi észre, hogy rohan kifelé a sok ember a kávéházból, szájukban a hosszúszerű csibuk; az asszonyok a háztetőkön, a gyerekek az uccákon és úgy báméskodnak az ég felé.

- Hát ezekbe vajjon mi ütött? - csodálkozik a hodzsa. Épp egy boltocska mellett haladt volt el, egy öreg hádzsi üldögélt benne és pergelgette a jószagú jemeni kávét.

- Hádzsi baba, - szólítja meg a hodzsa az öreget, - mért bomlanak az emberek? Mi lelte őket, hogy hanyatt-homlok rohannak és az ég felé meredeznek?

Eközben sötétedni kezdett, a müezzín is belekezdett az imádságába és ünnepi csend ülte meg a falut.

- Jer, - szólal meg az öreg hádzsi, - nézzünk ki az uccára és nézz az ég felé te is.

Kimennek és látja a hodzsa, hogy az új hold emelkedik felfelé, akár egy ezüst sarlócska.

- Íme, az új holdat nézik az emberek, - magyarázza a hodzsának a hádzsi.

Elmosolyodik a hodzsa és így szól a hádzsihoz:

- Különös egy falu népe ez a tiétek. Egy darabocska még csak a holdatok és már is annyi a bámulója. Bezzeg minálunk még akkor se vetnek rá ügyet, amikor akkora nagy, akár egy taliga kereke. Ahány ház, annyi szokás.

*

Cipeli a hodzsa a zsák búzáját a malomba.

- Be jó lenne, - gondolja magában a hodzsa, - ha ez a sok búza arannyá változnék át.

Addig-addig gondolta, míg végül el is hitte, hogy csupa arany a zsákja. Belenyúl nagy boldogan a zsákba, de bizony csak búzát talált benne, nem pedig aranyat. Az ég felé fordítja a tekintetét és szemrehányó hangon mondja:

- Óh, nagy Allah, mért csaltad meg szegény szolgálodat?

*

Egy ebédelő társaság mellett haladt volt el a hodzsa. Ily szókkal köszönti őket az éhes hodzsa:

- Béke veletek, ti fősvény lelkűek.

- Alláhra mondom, - felelik neki vissza, - nem vagyunk mi fősvény lelkűek.
- Óh, nagy Allah, - fohászkodik a hodzsa, - add, hogy ne ők hazudtak légyen; add, hogy én hazudtam légyen.

*

Olyan egy mély pocsolyába talált egyszer a hodzsa lépni, hogy sehogy se tudott belőle kikecmeregni. Így tűnődött el a hodzsa:

- Sose jutok ki ebből a pocsolyából, hacsak hajon nem ragadom magam és így ki nem húzom magam.

*

Egy jó ismerősével találkozik egyszer a hodzsa, akit már jó ideje, hogy nem látott.

- Hogy megy a sorod, hodzsa efendi? - kérdi tőle az ember.
- Jól, - feleli a hodzsa. - Az összes pénzem gabonában fekszik. Ami gabonám van, az meg lisztben fekszik. Ami lisztem van, az kenyérben fekszik és ami kenyérem van, az a gyomromban fekszik.

*

Egy faluba téved egyszer a hodzsa és betér egy ismerőséhez. Délről egész estig üldögélt a házban, de nem kínálták a hodzsát se étellel, se italfélével. Ásítani kezd el egyszerre a hodzsa és se vége se hossza az ásítgatásának.

- Miért ásítazol annyit? - kérdi a ház gazdája.
- Kettős oka van az ásítgatásnak, - feleli a hodzsa. - Az egyik az éhség, a másik pedig az álmoság, Álmosnak éppen nem vagyok álmos.

*

A mezőn sétálgatott a hodzsa és nagyon meg talált éhezni. Egy paraszt üldögélt a tanyája előtt és javában falatozgatott. Abban a hiszemben, hogy őt is meginvitálja, odamegy hozzá a hodzsa. A paraszt azonban nem kínálja meg és csak azt kérdezi tőle:

- Hová való vagy, testvér?
- A te faludbéli, - feleli a hodzsa.
- Jó híreket várok tőled, - mondja a paraszt.
- Kaphatsz, amennyit csak akarsz, - feleli a hodzsa.
- Láttad a feleségemet?
- Sudár a termete, akár a pálmáé.
- Hát a fiam mit csinál?
- Játszik a pajtásaival.
- Hát a tevémm?
- Úgy meg van hívva, akár pukkanásig.
- Hát a kutyám?
- Vigyáz a házadra.
- A házam?

- Erős, akár egy várkastély.

Elhallgat aztán a török, tovább eszik. Eszébe se jut, hogy megkínálja a hodzsát. Elindul erre a hodzsa, amire megint megszólal a paraszt:

- Hová testvér?

- Megyek vissza a faluba. Amióta megdöglött a kutyád, se szeri se száma a tolvajoknak.

- Hát megdöglött a kutyám?

- Meg a.

- Mitől? Hogyan?

- Sokat talált zabálni a tevéd húsából.

- A tevéem is kimúlt?

- Ki a.

- Mitől? Hogyan?

- A feleséged sírjánál botlott el, ott lehelte ki a páráját.

- Meghalt a feleségem?

- Meg a.

- Mitől? Hogyan?

- Bánatában a fia halála miatt.

- Meghalt a fiam?

- Meg a.

- Mitől? Hogyan?

- Amikor összedőlt a házad és agyonnyomta a fiadat.

Nagyot ugrik a paraszt s eszeveszetten rohan a falujába. Étel se kellett már neki. A hodzsa meg nyugodtan leült és mindent megevett, amit a paraszt otthagyt volt.

*

Csodálatos egy álmodat látott a hodzsa, siet is vele másnap a kádihoz.

- Mi mondani valód van? - kérdi tőle a kádi.

- Csodálatos álmodat láttam az éjjel, - feleli a hodzsa.

- Hadd hallom, - mondja a bíró.

- Azt álmodtam, - kezdi el a hodzsa, - hogy mi ketten házat cseréltünk egymással és ráadásul száz akcsát (ezüst pénzt) fizettem ki neked. Miután pedig a megfordítottja igaz az álmodunknak, a te házad neked marad, az én házam pedig nekem. Azért jöttem, hogy add vissza a száz akcsámat.

*

Benyit a hodzsához a szomszédja és ugyancsak korholja, hogy mért hagyja, hogy a kutyája egész éjszaka ugasson?

- Be se hunyhattuk a szemeinket, se én, se a családom.

Mosolyog a hodzsa és így válaszol a szomszédjának:

- Tán azt kívánnád, hogy én ugassak?

*

A szószéken állott a hodzsa, hogy oktassa a híveit. Feláll az egyik hívője és egy kérdést intéz a hodzához, várván rá a kellő feleletet. Vakarja a hodzsa a füleit, sehogy se tud a kérdésre megfelelni.

- Ha ilyen kevés a tudásod, - mondja neki a hívő, - mi ott fent a keresni valód?

Azt feleli neki a hodzsa:

- A tudásomhoz mérten ilyen magas hely illet meg engem. De ha a nem-tudásomat nézném, akár a magas egekig is felszállhatnék.

*

Elfogyott a hodzsáék tüzelője, pedig nagymosás előtt állottak. Veszi a hodzsa a fejszóját és siet vele a cserjésbe. Sötét este lett, amikorára odaérkezett és hogy-hogynem, elvesztette a fejszóját.

- Teremtő Allah, - kiált fel nagy kétségbeesésében, - ha megtaláltatod velem a fejszém, egy zsák rizzsel fogom meghálálni.

Hát nem ott hever a fejsze a lábai előtt? Felkapja és így kiált fel nagy örömben:

- Köszönöm, nagy Allah, köszönöm. De mert látom, hogy könnyen teljesíted a hívőid kérését, arra kénelek, hogy a zsák rizst is talátsd meg velem. Úgy is neked ajánlottam fel.

*

Ahányszor csak nagymosás volt a hodzsáéknál, mindig megeredt az eső. Amint megy egyszer a csársiba, hogy mosószappant vásároljon, megint kezd az eső csepegni. Belép a hodzsa egy szappanosnak a boltjába és azt mondja neki:

- Adj ide egy okka sajtot.

- Szappan az, nem pedig sajt, - mondja sértődötten a kereskedő.

- Jól tudom én azt, - feleli a hodzsa, - de ha szappannak mondom, attól félek, hogy megered az eső.

*

Tatarozgatta hodzsa a házát és egy jókora nagy földrakás gyűlt össze az udvarában. Kérdi tőle a szomszédja, hogy hova takarítja el azt a sok földet.

- Gödröt ások, - feleli a hodzsa, - abba hordom felé.

- Az ám - mondják neki, - de mi lesz azzal a földdel, amit ki fogsz ásni?

- Hogy mi történik majd a messze jövőben, azzal egyelőre nem sokat törődöm, - hangzik a hodzsa válasza.

*

Borbély előtt ült egy nap a hodzsa. Ügyetlen volt a mester nagyon és nem egy vágást ejtett a hodzsa arcán meg a fején. Szegénynek csak úgy peregtek a könnyei és fel-felszisszent fájdalmában. Közben pedig lárma üti meg a fülét és kérdi a borbélytól, hogy mi történik az uccán?

- Kovácmester lakik a közelünkben, - feleli a borbély, - lovakat patkol, onnan a nagy hűhó.
- Én pedig az hittem, - mondja a hodzsza, - hogy beretválnak valakit.

*

Egyre taníttatta a hodzsza a tanítványait, hogy öregekkel szemben miképp viselkedjenek.

- Ha például tüsszent egyet egy öreg, tapsoljátok meg és kedves egészségére kívánjátok.

Hallgattak a szóra a tanítványai.

Egy napon, amint gyomlálgat a hodzsza a kertjében, valahogy félre talált lépni és zsupsz bele a kútba. Segítségért kiáltozgat szegény. Rohan a sok tanítványa a kúthoz, kötelet eresztenek le és húzzák a hodzsát felfelé. A bőrig ázott hodzsza eltüsszenti magát, megfázott a hideg vízben. Elereszti a tanítványai a kötelet, összeverik a tenyerüket és kedves egészségére kívánják a hodzsának. Másodszor is lepottyant a hodzsza a kútba.

*

Földre tett volt szert a hodzsza. Amint hozzákezd a megműveléséhez, feltekint az égre, rámutat a földjére és így fohászkodik az egek urához:

- Uram, ez itt az én földem, a te alázatos szolgádé. Öntözgessed esővel, hogy meghozza a termését.

Azzal szép nyugodtan elmegy és egyéb dolga után lát. Zivatarosan esett egy éjjel az eső és örvendez a hodzsza, hogy akkora lesz a kalász a földjén, akár jómaga. Kisiet másnap a földjére, de sehogy se tud ráakadni. Egy patak mellett feküdt ugyanis a földje és a nagy esőtől úgy megtalált duzzadni, hogy kiöntött és víz alá került. Égnek emeli a hodzsza a szemeit, a két kezét és bűnbánóan így sóhajt fel:

- Nem tebenned a hiba, óh Uram, hanem énbennem, hogy ostoba fejjel megmutattam neked a földemet.

Naszreddin hodzsa mókái és évődései a feleségeivel

Felesége is volt a hodzsának, már illendőség okából is. Nem egyszer bosszantotta meg a feleségét, de a felesége is ki akart rajta fogni. Forró levest tálat egy nap az asztalra, hadd haragudják az ura. Hogy, hogy nem, megfedkezett róla az asszony és amint lenyel a levesből egy kanállal, úgy megégeti a torkát, hogy könnybe lábad a két szeme.

- Mi lelt? - kérdi a hodzsa. - Tán forró a leves?

- Dehogy, - feleli az asszony, - csak az jutott az eszembe, hogy szegény megboldogult apám mennyire szerette a levest. Attól eredtek meg a könnyeim.

Elhiszi neki a hodzsa és amint ő is lenyel egy kanállal a levesből, úgy megégeti a torkát, hogy csak úgy potyognak a könnyei.

- Mi lelt? - kérdi a kárörvendő asszony, - tán forró volt a leves?

- Dehogy, - feleli a hodzsa, - azért eredt meg a könnyem, hogy apád anyád meghalt, te pedig életben maradtál.

*

Éjszaka volt, veszekedett a hodzsa a feleségével. A nagy huza-vonában olyat talált rajta rúgni az asszony, hogy hanyatt vágódott a hodzsa és csak úgy gurult lefelé a lépcsőkön. Megneszelték a szomszédok a nagy lármát és reggelre kelve faggatóra veszik a hodzsát. Azt feleli nekik, hogy egy kis összezörrenése volt a feleségével.

- De csetepatét is hallottunk ám, meg mintha gurult volna valami a lépcsőkön, - mondják a szomszédai.

- Hja, az a kaftánom volt, - feleli a hodzsa, - abba rúgott bele az asszony és az gurulgatott lefelé.

- Van is olyan lármája a kaftánnak, - mondják az emberek.

- Ugyan mit firtatjátok, - szól a hodzsa, - benne találtam lenni a kaftánban én is.

*

Tolvaj lopózkodik be a hodzsa házába.

- Efedim, - súgja oda a felesége, - tolvaj van a házunkban.

- Csitt, meg ne mocsanj valahogy, - rivall rá a hodzsa, - hátha talál valamit nálunk. Legalább lesz, amit elvegyek tőle.

*

Ággyá esett a hodzsa felesége, nagy beteg lett szegény. - Mihez kezdesz, ha meg találok halni? - kérdi tőle a felesége.

- Mihez kezdek, ha életben találsz maradni? - sopánkodik a hodzsa.

*

Olyan asszonyt vett el egyszer a hodzsa, akinek hat ura volt már a föld alatt. Baja támad egyszer a hodzsának és amint siránkozik mellette az asszony, hogy kire marad majd szegény feje, ha meg talál az ura halni, így szól hozzá a hodzsa:

- Kire maradnál? A nyolcadik uradra.

*

Megsúgják egy nap a hodzsának, hogy emennek a házába is eljár a felesége, amannak a házába is; jó lenne, ha szemmel tartaná.

- Ha mindenfelé eljárogat, - feleli a hodzsa, - majd csak énhozzám is el talál egyszer tévedni, - vigasztalódott a hodzsa.

*

Nem épp a legszebb emberek közzé tartozott a hodzsa. Csúfolódtak is vele az emberek sokat, de meg szánakoztak is rajta. Egy jó barátja volt a hodzsának, az meg így sóhajtozott előtte:

- Hodzsa, én a feleségedet sajnálom legjobban.

- Ha a feleségemet látnád, akkor engem sajnálnál inkább, - hangzott a hodzsa válasza.

*

Két felesége van a hodzsának. Azzal állítanak be egy nap a hodzsához:

- Melyikönket szeretsz jobban?

- Ugy-e engem? - kérdi az egyik.

- Ugy-e engem? - kérdi a másik.

Vakarja a hodzsa a füle tövét és mondja az egyiknek, hogy: téged is szeretlek; mondja a másiknak, hogy: téged is szeretlek.

Ám nem éri be szóval a két asszony. Hozzá lép az egyik, a fiatalabbik és azt mondja neki:

- Efedim, ha például csónakba ülnénk mi ketten, a te két feleséged, a csónak felborulna, beleesnének a vízbe, te pedig ott állnál a parton, vajjon melyikünket húznál ki előbb a vízből?

Megint vakar egyet a hodzsa a fülén, ránéz az egyikre, a fiatalabbikra, aztán ránéz a másikra, az öregebbikre és azt kérdezi tőle:

- Izé, ugye te tudsz valamennyire úszni?

*

Nagymosás volt a hodzsáéknál és viszik a sok szennyest a tó mellé. Kirakják a sok fehérneműt, a sok tarka ruhát és a szappant is odakészítik hozzá. Már éppen neki akarnak látni a munkának, amikor egyszerre csak lecsap egy holló, megragadja a szappant és elrepül vele.

- Hodzsa, - sipítóz az asszony, - fuss az után a holló után, elragadta a szappanunkat, kerítsd valahogy vissza.

- Sose lármázz annyit, - csitítja az ura, - piszkosabb az a holló, mint a mi ruhánk, csak hadd mosakodjék azzal a szappannal.

*

Sokat bántotta a hodzsát, hogy annyi abrakot fogyaszt a szamara és azt szerette volna, hogy a feleségének legyen rá gondja. Nem állt ám kötélnek az asszony és végül is abban egyeztek meg, hogy aki elsőnek szólal meg, az eteti ezentúl a szamarat. Egy sarokban húzódik meg a hodzsa és se hall se lát, csak a füstöt eregeti a csibukjából.

Elfogja az asszonyt a nagy unalom, fátyolt tesz az arcára és átsiet a szomszédba, a többi asszonyok közé. Elüldögél az asszony, eltereferélik az időt és még az estebédhez se megy haza, hanem ott főzi meg a levest és onnan küldi haza a hodzsának.

Egy tolvaj oszon be a hodzsa házába és egyik szobából a másikba, míg a hodzsa szobájába is benyit. Nagyot rémul a tolvaj, de amikor látja, hogy ügyet se vet rá a gazda, összeszedetet mindent, sőt a turbánt is leszedi a hodzsáról és illa berek nádak erek.

A szomszéd fia pedig ihol a levessel és nyújtja oda a hodzsának. Egyet füttyent a hodzsa, hármat kanyarít a karjával és mutatja a tarfejét. Azt akarta vele mondani, hogy meglopták őket, hogy összeszedték a sok holmit és hogy még a turbánját is elvitték. A fiú ám másként értette a magyarozatát. Úgy, hogy forduljon vagy hármat és a feje felé emelje a tálat. Meg is cselekszi a gyerek és amint odatartja a tálat, végigönti vele a hodzsát, szemét, száját, arcát, szakállát. Még csak meg se mukkant a hodzsa, hogy oda ne vesszen a fogadása. Lélek-szakadva rohan vissza a gyerek a hodzsa feleségéhez és mondja a nagy szomorúságot, hogy kirabolták a házukat és hogy eszét vesztette a hodzsa. Siet az asszony, ahogy csak az ereje bírja és azzal nyit be szegény urához:

- Allah szerelmére, mi történt veled?

Nyugodtan szólal meg a bölcshodzsa:

- Menj és etesd meg a szamarat, mert íme te veszítetted el a fogadást, te szólaltál meg elsőnek.

*

Arra kéri a hodzsa a feleségét:

- Menj csak át a szomszéd boltba és hozz egy kevés sajtot, hogy erőre kapjon a gyomrom és hogy javuljon az étvágyam.

Elment az asszony és azzal jön vissza, hogy elfogyott a sajtja. Azzal vigasztalódik meg a hodzsa:

- Annál jobb, legalább nem gyengül le a gyomrom és az étvágyam se romlik meg.

- Most már melyik igaz a kettő közül? - kérdi a felesége.

- Ha van sajt, akkor az első; ha pedig nincs, akkor a második mondásom az igazi, - feleli megfontoltan a hodzsa.

*

Már mondtuk volt egyszer, hogy két asszony boldogította a hodzsát. Egy-egy kék gyönggyel ajándékozta meg őket a hodzsa külön-külön, hogy se az egyik ne tudjon róla, se a másik.

- Az én nagy szeretetemnek a jele ez az ajándék, - mondja külön az egyiknek és külön a másiknak.

Rátámad egy nap a két asszony, de nem külön ám, hanem egyszerre, hogy:

- Kik szeretsz közöttünk jobban? Kihez húz jobban a szíved?

- Ahhoz, - feleli a hodzsa, - akinél ott a kék gyöngyöm.

Úgy tesz a két asszony, mintha megsértődtek volna és csak titokban örvendeztek, hogy:

- Engem szeret az uram, - gondolja az egyik.

- Engem szeret az uram, - gondolja a másik.

*

Vásárra viszi a szamarát a hodzsa és átadja a tellálnak (a kikiáltónak), hogy veresse fel az árát. Vesz a tellál a szamarat, körülsétáltatja a vásáron és úgy agyba-főbe dicséri, hogy ugyancsak felszökött az ára. Amint hallja a szép szókat a hodzsa, neki is kedve támad a számárhoz, még többet ígér érte és a jó drága áron meg is kapja végül.

Közben pedig az történik, hogy tejfelért megy az asszony a boltba. Amint mérik neki a tejfelt, suttyomba lecsúsztatja a karjáról a kőöntőjét, odadugja a mérőre, hogy többet mutasson a rendesnél.

Amint eldicsekszik vele az urának, ilyen szókra fakad a hodzsa, vakargatván a füleit:

- Ha még továbbra is így gazdálkodunk, majd csak zöld ágra vergődünk.

*

Meghalt a hodzsa felesége és egy másikat vesz el, egy özvegy asszonyt. Itt-ott eszébe jut a hodzsának az elhunyt és dicsérgeti a jó tulajdonságait. Erre a felesége is elkezd, hogy milyen egy ember volt az ő első ura, a hodzsa akár el is bújhatik mellette.

Egy éjszaka, amint megint dicséri a felesége a volt urát, dühbe gurul a hodzsa és olyat rúg az asszonyon, hogy legurult az ágyról. A karját is megütötte, a lába is megsérült az asszonynak.

Beállít másnap az asszony apja, az új házasokhoz jött látogatóba. Panasszal áll elő a lánya, hogy épp a minap éjjel is mit cselekedett meg vele. Óvatos ember volt az öreg, oda megy a hodzsához és kérdi tőle, hogy hogyan esett meg az a dolog.

Így magyarázza ki magát a hodzsa:

- Már elmondom neked, úgy ahogy van, hogy belássad az igazamat. Én a lányod ura: egy; a megboldogult feleségem: kettő; a lányod, vagyis a mostani feleségem: három; a lányod, vagyis a feleségem első ura: négy. Már bocsáss meg, de egy magamfajta szegény hodzsának az ágyában négy embernek jut-e hely? Persze, hogy nem. A legszélén feküdt a feleségem, a te lányod és legurult. Hát tehetek én róla? Ugye, hogy nem?

*

A folyó mellett volt a hodzsa, a felesége ott sulykolta a fehéreneműjét. A falu bírása, a kádi épp arra felé sétálgatott és meglátja az asszonyt. Nézegeti őt is meg a többi sulykoló asszonyt.

- Mit bámulsz? - rivall rá a hodzsa felesége. - Mi keresni valód az asszonyok közelében?

Egy-kettőre elzavarta onnan.

Hivatja másnap a bíró a hodzsát és meghagyja neki, hogy küldje el hozzá a feleségét.

- Mi dolgod veled? - kérdi a hodzsa.

- Mondani akarnék neki valamit, - feleli a kádi.

- Te csak mondd meg nekem, - mondja a hodzsa, - és én majd visszamondom neki.

*

Megházasodott a hodzsa, Isten tudja, hogy hanyadszor. Alig hogy három hónap elmúlt, azon veszi magát észre, hogy lebetegedőfélben az asszony.

- Asszony, - kiált rá a hodzsa, - én eddig úgy tudtam, hogy az asszonyféle csak kilenc hónap után betegedik le, nem pedig három hónapra.

Még az asszonynak állt feljebb.

- Hány hónapja, hogy elvettél? - kérdi az urától.

- Éppen három, - feleli a hodzsza.

- Hány hónapja, hogy nőül mentem hozzád? - kérdezi megint.

- Az is három, - feleli a hodzsza.

- Három hónapja meg, hogy más állapotban vagyok, ugye? - mondja az asszony. - Háromszor három épp kiteszi a kilenc hónapot. Hát mit akarsz?

Elgondolkodik a hodzsza és aztán így szólal meg:

- Igazad van, jobban tudsz számolni, mint én.

*

Azt kérdezi a hodzsza a feleségétől:

- Miről ismerni fel a meghalt embert?

- Arról, - mondja az asszony, - hogy legelőbb is a keze-lába hül ki.

Fogja másnap a hodzsza a szamarát és kimegy az erdőbe, hogy ágakat, gallyakat szedegessen, mert beállt a tél hidege. Amint szedegeti a tüzelni valókat, azon veszi magát észre, hogy hideggé fagyott a keze, lába.

- Meghaltam, - kiált fel a hodzsza és leterül egy fa alá, hogy ott alussza át az igazak álmát. Közben egy-két farkas merészkedik elé és látván a fekvő hodzsát, neki a hodzsza szamarának és egy-kettőre felfalják.

- Nagy a szerencsétek, - szól oda a hodzsza a farkasok felé, - hogy épp egy olyan szamárta bukkantatok, akinek halott a gazdája.

*

Felriad a hodzsza az álmából és sietvést mondja a feleségének:

- Gyorsan elő a szemüvegemet, mielőtt még fel találnék ébredni.

Az asszony odaadja a szemüveget és kérdi az urától, hogy miért az a nagy kapkodás, meg a sietség?

- Olyan szép egy álmot látok, - feleli a hodzsza, - csak itt-ott nem látom eléggé tisztán. Arra kell a szemüveg.

*

Egy kancsal lányba szeretett bele a hodzsza, el is vette feleségül. Másnap ebédre tejfelt hoz a hodzsza, egy tányérnyit és leteszi az asztalra. Leülnek, hogy felkanalazzák, amikor egyszerre csak megszólal a kancsi:

- Elég lett volna egy tányérral is, miért vettél kettőt?

- Pompás dolog, - örvendez a hodzsza, - hogy az asztalra kerülő ételeket duplának látod. Kincs egy ilyen asszony a házban.

Épp hozzá akarnak fogni a kanalazáshoz, amint ránéz az asszony az urára és megbotránkozva kiáltja el magát:

- Nagyon tévedsz ám te ember, ha te azt hiszed, hogy én egy afféle perszóna vagyok. Ki az a másik hodzsza ott melletted?

Észbekap a hodzsza és azt mondja az asszonynak:

- Nézd asszony, semmi kifogásom az ellen, ha kettőnek, vagy többnek is látsz mindent. Ám az uradat csak egynek, mert különben...

*

A falubeliek álltak egyszer össze, hogy megházassítják a hodzsát. Kikeresik az arravalót és jól elfátyolozottan eljegyeztetik és megkötik a házasságot. Csak másnap veszi észre a hodzsa, a nappali világosságban, hogy milyen egy csúfság a felesége. Ott illegeti magát az egynapos asszony és kérdi az urától, hogy kinek mutassa be elébb magát, a férfi rokonoknak-e, avagy a nő rokonainak-e?

- Én felőlem - feleli kelletlenül a hodzsa, - akár az egész község előtt mutathatod magad, csak én előttem ne.

*

Amint pihenget a hodzsa a feleségével, azt mondja neki az asszony, hogy:

- Odébb mehetnél ám, hodzsa.

Feltápáskodik a hodzsa, lábára rántja a papucsait és megy egy nap egy éjszaka, megy két nap két éjszaka, hol előre nézve, hol hátra felé pislogatva. Épp egy falubélije jön vele szembe. Megállítja az embert és azt mondja neki:

- Menj és kérdezd meg a feleségetől, hogy menjek-e még odébb, vagy pedig megelégette-e már?

*

Kéri a hodzsát a felesége, hogy hozzon neki egy ital friss vizet. Siet a hodzsa a kúthoz és merít belőle egy edénnyel. Mielőtt azonban átnyújtaná neki, megvizsgálja gondosan a vizet és miután ivott belőle az asszony, megint csak vizsgálgatja.

Kérdi a felesége, hogy minek nézi még azután is, amikor már kiürítette a felét.

- Azért tettem, - feleli az ura, - mert amikor átnyújtottam neked a vizet, három kis féreg uszkálgatott benne. Kíváncsi voltam, hogy mi sorsra jutottak szegények és íme már csak egy férget találtam benne.

Nem is kért többé az urától vizet.

*

Düledezőben a hodzsa háza, főképpen a nádfedeles teteje. Pénze nem igen volt, hát maga látott hozzá, hogy javítson egyet-mást rajta. Nem nagyon értett hozzá a hodzsa és amint csúsz-mász a háztetőn, egyszerre csak elhibázza és lepottyan róla. De úgy ám, hogy eszméletlenül terült el a földön. Nagy óvatosan beviszik és ágyba fektetik szegényt.

Amint kinyitja a két szemét és tapogatja a fájó tagjait, odainti a feleségét és azt mondja neki:

- Ha majd jönnek az emberek beteglátni, az legyen hozzájuk az első kérdésed, hogy pottyantak-e le valaha egy háztetőről? Ha nemmel felelnek, be ne engedd őket valahogy; de aki igenlőleg felel, azt azonnal engedd be.

- Hát ez meg már mire való? - kérdi tőle a felesége.

- Csak azt tedd, amit megmondtam, - feleli a hodzsa.

Persze, hogy jön a sok látogató, a sok jó ismerős és ugyancsak megütődnek rajta, amint hallják az asszony kérdését. Biz ők nem potyogtak le háztetőkről. Nem is engedték be őket a beteghez. Addig-addig, míg be nem állít egy ember. Félig-meddig idegen volt, de mert ismerte a hodzsát és mert megtörtént egyszer vele a baj, hogy legurult a padlásról, hát menten bemehetett a hodzsához.

Részvétellel néz rá a hodzsára, el-elbeszélgetnek egymással és amint már távozóban volt a beteg mellől, jócska egy összegecskét dug a beteg párnája alá. Alighogy kitette a lábát, előkotorássa a pénzt a hodzsa és így szól a feleségéhez:

- Látod asszony, hogy mire volt jó a meghagyásom? Ha a többieket is bebocsátottad volna, azok a fejemet beszéltek volna tele, sajnálkoztak volna rajtam, maguk között meg azt mondták volna: úgy kell annak a bolondnak, mit mászkálgat a háztetőn? Lám, mi másképp cselekedett ez az én emberem. Mert csak az tudja, hogy mi je fáj neki, aki már lepottyant egyszer a háztetőről.

*

Peres atyafiak állottak egymással szemben; az egyik is ismerőse volt a hodzsának, a másik is. Meglátogatja az egyik a hodzsát, az ítélethozót, és elmondja neki, hogy min vesztek össze azzal az emberrel.

- Hát nincs-e igazam? - kérdi a hodzsától.

- Igazad van testvér, igazad van, - feleli a hodzsa és nyugodt lélekkel távozik az ember.

Másnap a másik állít be a hodzsához, az is elmondja neki, hogy min kaptak össze egymással.

- Hodzsa efendi, - mondja végül, - hát nincs-e nekem igazam?

- Persze, hogy igazad van, testvér, persze, hogy igazad van, - mondja ennek is a hodzsa és boldogan távozik el az ember. Már előre örült, hogy ő lesz a pernyertes és a másik a vesztes.

Kíváncsi természetű a hodzsa felesége, ott hallgatódzott az ajtónál és végigleste a két ember beszédjét, meg az ura szavait is. Méltatlankodik az asszony, beront az urához és így szól hozzá:

- Efendim, egy ember járt tegnap nálad, elmondta neked a perét és te igazat adtál neki. Ma a párja jött el, az is előadta a perét, annak is igazat adtál. Ha te bírónak vallod magad, én is vagyok valaki, én is értek egy kissé a dologhoz, mert a feleséged, a bíró felesége vagyok. Azt kérdezem most már tőled, hogy egyazon perben hogyan lehet igaza az egyiknek is, a másiknak is? Nyugodtan feleli a hodzsa:

- Asszony, teneked is igazad van.

*

Kóniában járt egyszer a hodzsa, dolga akadt a városban. Megtudták valahogy a szomorú hírt, hogy csak nemrégiben halt meg a felesége és részvétellel mondják neki:

- Hodzsa, azt hallottuk, hogy meghalt otthon a feleséged.

Nyugodtan feleli vissza a hodzsa:

- Nem nagy baj, úgy is el akartam tőle válni.

*

Azt mondják a szomszédjai a hodzsának:

- Elvesztette a feleséged az esztét.

Rájuk néz a hodzsa és gondolkozóba esik.

- Min gondolkozol annyira? - kérdezik tőle.

- Azon, - feleli a hodzsa, - hogy esze tulajdonképpen nincs is a feleségemnek. Vajjon mi egyebe vesztetett el?

*

A ruhaszárítón volt a hodzsának az inge. Szél támad nagyhirtelen, amolyan forgószél féle és lesodródik a hodzsa inge, le a földre. Látja a dolgot a hodzsa és ijedt arccal mormolja magának:

- Bárányt kell, hogy áldozzak.

- Miért? - kérdezi a felesége.

- Azért, - feleli a hodzsa, - mert Allah kegyelméből nem volt rajtam az az ing, vagyis, hogy nem voltam bent az ingben.

*

Kólika fogja el a hodzsa feleségét, de erősen ám.

- Hamar egy orvosért, - kiáltja oda az urának, - mert nem bírom tovább.

Fogja a hodzsa a papucsát, a lábára rántja és siet a házból kifelé, hogy orvosért szaladjon. Amint kiért a kapun, kihajlik a felesége az ablakon és azt kiáltja le az urának:

- Hála Istennek, elmúlt a kólikám, nem kell már az az orvos.

Odasiet a hodzsa az orvoshoz és azt mondja neki:

- Kólikás lett a feleségem, téged akartalak hozzá hívni. Hanem amint siettem a házból kifelé, kihajolt a feleségem az ablakból és azt mondja, hogy hála Istennek, elmúlt a kólikája, nincs többé orvosra szüksége. Azért jöttem, hogy megkíméljelek és hogy ne fáraszd magad hozzánk.

*

Válni akart a hodzsa a feleségétől és a törvény elé járul. Kérdi a bíró a hodzsától:

- Hogy hívják a feleségedet, meg az apját?

- Nem tudom, - feleli a hodzsa.

- Hány esztendeje, hogy a feleséged? - kérdi megint a kádi.

- Van egy pár esztendeje, - feleli a hodzsa.

- Ember, - rivall rá a bíró, - annyi ideig élsz a feleségeddel és még csak a nevét se tudod?

- Nem volt szándékomban, - feleli a hodzsa, - hogy együtt éljek veled, biz én még csak meg se kérdeztem a nevét.

*

Tüzet rak a hodzsa, vacsorát kell főznie. Élesztgetné a tüzet és bármily erőseket fúj is, nem akarózik meggyulladni. Besiet a szobába, magára kapja a felesége főkötőjét és amint megint kezdi a fűvást, hát lángra kap a szilánk.

- Feleségemnek gondoltál ugye? - mondja a kályhának, - megijedtél tőle és legott lángra lobbantál ugye?

*

Tűz ütött ki a hodzsa házában. Szalad az egyik szomszéd, hogy felkeresse a hodzsát, aki épp akkor nem volt otthon. Megtalálja és azt mondja neki:

- Hodzsa, egy lángban a házad. Kopogtattam az ajtókon, egy lélek sincs a házban. Siess az Istenért haza.

Egész nyugodtan feleli neki a hodzsa:

- A ház ügyeit mi kettéválasztottuk. Én a külső dolgokat látom el, megkeresem a mindennapra valót és viszem haza. A belső ügyeket a feleségem látja el, nekem semmi közöm hozzá. Őt keressd fel, neki add tudtul a tüzet. Én nem avatkozom az ő dolgába. Punktum.

*

Amint heverész egyszer a hodzsa, nagy zajt hall a kapuja előtt. Odaszól a feleségének, hogy keljen fel és gyújtson gyertyát, mert szét akarna odakint nézni. Kelletlenül szól rá az asszony, hogy sose törődjék vele. Nem fogad ám szót a hodzsa, magára teríti a paplanját és amint kisiet vele az uccára, egyszerre csak feléje rohan valaki, lekapja róla a paplant és elnyargal vele.

Dideregve tér vissza a hodzsa és amikor kérdi a felesége, hogy mi volt az a lárma az uccán, azt feleli az ura:

- Úgy látszik, hogy a paplanomon vesztek odakint össze. Alig hogy lekapták rólam, meg is szűnt a lárma.

*

Fehérruhát mosott volt a hodzsa felesége, közte volt a kaftán is és kiakasztotta kertre, hogy száradjon. Éjfél tájt kimegy a hodzsa és úgy látja, hogy mozog valami a kerten. Szalad a házba az ijáért meg a nyiláért. A felesége odaadja neki, a hodzsa keresztüllövi vele a kaftánt, aztán bezárja az ajtót és lefekszik.

Reggelre kelve, amint kisétál a kertjébe, azt látja, hogy a kaftánját lőtte át a nyíllal.

- Hála neked óh irgalmas Allah, - rebegi a hodzsa, - hogy nem volt rajtam a kaftán. Mert ha benne lettem volt, engem is átjárt volna a nyíl.

*

Több ízben történt, hogy tejet vásárolt a hodzsa és hazavitte, hogy megfőzesse a feleségével. Mással etette meg az asszony a tejet, az urának pedig valami hamuban sültet tálalt fel. Azt mondja egy ilyen alkalommal a feleségének:

- Asszony, nem egyszer vettem tejet, de sohase került az asztalra. Mi történt vele?

- A macska ette meg, - feleli az asszony.

Fogja erre a hodzsa, előveszi a baltáját és bezárja a ládába.

- Ki elől rejtegeted a baltát? - kérdi a felesége.

- A macska elől, - feleli a hodzsa.

- Minek a macskának a balta?

- Asszony, - feleli a hodzsa, - ha a két parát érő tejet el tudta csenni, hogyne csenné el a baltát, mely a negyven parát is megéri.

*

Vagy három font húst vásárolt a hodzsa, hogy majd megsüti otthon a felesége. Az asszony megsüti, megfőzi és azon mód meg is eszi. Jön estefelé a hodzsa haza és mondja az asszonynak, hogy tálalja elő azt a húst. Azzal hozakodik elő az asszony, hogy mind felfalta a macska. Veszi a hodzsa a macskát, megméri, hát csak három fontot nyom az állatja, se többet, se kevesebbet.

- Hazudtál asszony, - förmed rá a feleségére. - Ha ez itt a macska, hol a hús? Ha pedig ez itt a hús, hol a macska?

*

Fut a felesége a hodzsa haragja elől. A hodzsa utána és azt kiáltozza nagy dühösen:

- Most már megelégettem a dolgot. Úgy elverlek, hogy harminc esztendő bosszúját töltöm ki rajtad. Mehetsz aztán panaszra, ahová akarsz.

Amint hadonászik a hodzsa a botjával és egyre a nyomában a feleségének, segítségért kiáltoz az asszony:

- Segíts Muhammed, ments meg ettől az örült embertől.

Egy lakodalmas ház elé értek és meghallják bentől a nagy veszekedést. Kiszaladnak az uccára, megfogják az asszonyt, bevezetik a házba, az utána futó urának meg azt mondják:

- Hodzsa efendi, ne bántsд azt a szegény asszonyt. Rövid az asszonyfélének az esze, mindannyian úgy vagyunk vele. Te írástudó ember is volnál, jó példát kellene mutatnod.

A házigazda is kijön eközben és így szól a hodzsához.

- Hodzsa efendi, hibát követtem el, hogy meg nem hívtalak a lakodalmunkra. Inkább a fiatalokra gondoltam és attól féltem, hogy unatkozni találsz nálunk. Tisztelj meg bennünket és lépj be a házunkba.

Mintha lecsendesedett volna egy kissé a hodzsa, de még toporzékolt egy kissé, amikor betért a házba. Asztalhoz ültetik és kínálgatják a sok jóféle édességgel. Mohón nekilát a falatozásnak és amikor már jóllakott egy kissé, elkezdi:

- Szerencséje van annak az asszonynak. Ide tért be hozzátok és megmenekült előlem. Ha a két kezem közé került volna, kitapostam volna a lelkét.

Aztán folytatja az evést és addig tömkölte magába a sok ételt, amíg csak bírta a gyomra. Mosolyog a sok ember, hogy még haragjában is megneveteti az embert a hodzsa. Mikor már vége volt az evésnek és amikor a fekete kávékat is kiürítették, így szólal meg a hodzsa:

- Emberek, lakodalmat csap a mi házigazdánk, és még csak meg se hívtott engem. Megtudtam, hogy baklava (rétes) is készült, az én legkedvesebb tésztám és tanakodtunk a feleségemmel, hogy mitévők legyünk. Abban állapotunk meg, hogy hajba kapunk és végigkergetem az uccán. Most pedig menjetek és szóljatok a feleségemnek. Szépecskén haza megyünk, ti akár itt is maradhattok még.

*

Legmélyebb álmából ébreszti fel a hodzsát a felesége.

- Már egy órája, hogy ordítóz a gyerek, - mondja az asszony. - Ringasd egy kissé a bölcsőt, hisz a gyereknek tiéd a fele.

- Csak hadd sírjon tovább az a fele, amelyik az enyém, - feleli a hodzsa, - te pedig ringasd azt a felét, amelyik a tiéd.

Ezzel a fal felé fordult és folytatta a horkolását.

*

Lebetegedőben volt a hodzsa felesége. Mikor megjött a kellő ideje, hívatják a bábát, hogy meglegyen a kellő segítség. Éjszaka volt, senki idegen a házban.

- Hamar, hamar egy gyertyát, - kiáltja a bába a hodzsának, - megjött az ideje.

Gyertyát gyújt a hodzsa, a gyermek megszületik és amikor indul a hodzsa kifelé a szobából, a gyertyát is el akarja oltani.

- Ne siess úgy avval a gyertyával, - mondja a bába, - egy másik gyerek van útban.

- Ejha, - gondolja magában a hodzsa, - ikreket szül a feleségem.

Visszajön a gyertyával, meggyújtja, világra jön a második gyerek is és megint veszi a hodzsa a gyertyát, hogy kimenjen a szobából.

- Maradj, - kiált rá a bába, - egy harmadik gyereked is közeledőben.

Erre a szóra aztán eloltja a gyertyát.

- Mért hagysz a sötétben? - kiált rá a bába.

- Mert ha világosságot látnak, még sorjában találnak előjönni, akárcsak az éjjeli bogarak, - feleli a hodzsa. - Épp elég belőlük.

*

Betegen feküdt a hodzsa, egy-két asszony jött hozzá látogatóba.

- Mi módon sirassunk meg, - kérdi az egyik asszony, - ha meg találsz halni?

- Tán csak még nem halok meg, - vigasztalta magát a hodzsa.

- De mégis, - szólal meg egy másik asszony. - Hátha csakugyan meg találnál halni, mondd, hogy mi módon sirassunk el?

Megadással feleli neki a hodzsa:

- Ha már csakugyan meg kell majd halnom, úgy sirassatok el, mint aki teljes világéletében csak ostoba kérdéseket hallott az asszonyoktól.

*

- Mi jót tudnál nekem kívánni? - kérdi a hodzsát a felesége.

- Ha beteg találnál lenni, - feleli a hodzsa, - azt kívánnám Alláhtól, hogy helyetted rám szálljon a betegség. De ha eljön az idő, hogy meg kellene halnom, arra kérném Alláht, hogy én helyettem te halj meg.

*

Éjfél volt, egy tolvaj lopózkodott be a hodzsa házába. A padláson mászkált, onnan akart a szobába jutni. Észreveszi a hodzsa és így szól a feleségéhez, hogy a tolvaj is meghallhassa:

- Asszony, amikor a minap a padláson voltam, elmondtam az aznapi imádságomat, amire belekapaszkodhattam a hold sugarába és ezen ereszkedtem le a házba.

Kapott a kioktatáson a tolvaj. Elmondja ő is az imádságot, beleragad a hold ezüstös sugarába és zsupsz be a házba. Kiugrik a hodzsa az ágyából, torkon ragadja a tolvajt és kiáltja a feleségének, hogy világosságot csináljon.

- Légy nyugodt hodzsa, - szólal meg a tolvaj, - hála a te imádságodnak és az én együgyűségemnek, íme a kezeid közé kerültem. Mit akarsz még többet?

*

Megszökött volt a hodzsa rabszolgája. Keresteti, kutatja a hodzsa, de még a nyomára se tudnak ráakadni.

- Hodzsa, - kérdi a felesége, - vajjon hova szökhett el ez a mi rabszolgánk?

Azt felelte rá Naszreddin:

- Sose törődöm én vele, hogy hol van és merre veszi az útját. Mindenképpen az én rabszolgám ő. Ha nem szökött volna meg, szabaddá tettem volna. Csak magának ártott a szerencsétlen.

*

Panasszal állít be a felesége a hodzsához. Egy embert vonszol be magával és így rikoltozik a bíró-ura előtt:

- Hodzsa efendi, az ördög bújt bele ebbe az emberbe és meg merészelt engem csókolni. Az igazamat keresem, tetőd várom az ítéletet.

Így ítélkezett a hodzsa:

- Visszaadod neki a csókot és ki lesz a dolog egyenlítő.

*

Abban állapotodott meg a hodzsa a feleségével, hogy csak péntek esténként fognak egymással bizalmaskodni.

- Hátha elfelejtkezek róla, a sok dolgom közepette? - aggodalmaskodik a hodzsa.

- A turbánodat majd ráteszem a nagy szekrényünkre, - feleli az asszony, - arról majd eszedbe fog jutni.

Történt, hogy este, amint hazaérkezik a hodzsa, ott a turbánja a szekrényen. Pedig nem is péntek volt aznap.

- Asszony, - mondja a hodzsa, - nem péntek a mai nap.

- De bizony az, - erősködik az asszony.

Fejét rázza a hodzsa és így szól az asszonyhoz:

- Nincs rendjén a dolog. Vagy a péntek vár én rám, vagy én várok a péntekre.

*

Egy prédikációt hallgatott végig a hodzsa felesége. Amikor visszajött, kérdi tőle az ura, hogy mit prédikáltak a dzsámiban?

- Azt, - feleli az asszony, - hogy amelyik férfi megszóraztatja a feleségét, annak a magaságos Allah egy kösköt (kioszkot) épít a mennyországban.

- Nohát építtessünk magunknak egy kösköt, - mondja a hodzsa és szórakozik a feleségével.

- Neked már megvan a kösköd, - mondja kisvártatva az asszony, - most nekem is építtess egyet.

- Ahogy téged ismerlek, - feleli a hodzsza, - nem érnéd be azzal a második köskkel, hanem sorba építtetnél anyádnak, apádnak, testvéreidnek, meg az összes rokonaidnak is. Végezetül az építőmesternek vonnánk magunkra a haragját. Elég lesz mi kettőnknek az az egy kösk is.

*

Szőlővesszőket ültet el egy nap a hodzsza. Épp egy ember haladt volt el arrafelé és meg szerette volna tréfálni a hodzsát.

- Mit csinálsz, hodzsza?

- Venyigéket ültetek el, - válaszol a hodzsza.

- Mikor terem meg rajta a szőlő?

- Három esztendő múlva, insallah (ha Allah úgy akarja).

- Te oktondi, - mondja az ember, - hát mért ülteted már most el, miért nem a harmadik esztendőben?

Elgondolkozik a hodzsza, abbahagyja a munkáját, fogja az ásóját, kapóját és ballag szépen hazafelé.

- Hát téged mi lelt? Mért hagytad abba a munkát? - kérdi tőle a felesége.

- Okos egy emberrel találkoztam, - feleli a hodzsza, - az nyitotta ki a két szemem. Avagy nem bolondul cselekedtem volna, hogyha most ültetem el a venyigéket és három hosszú esztendeig várok a gyümölcsére? Majd csak akkor cselekszem meg, a harmadik évben.

*

Sokaknak tartozott volt a hodzsza és azzal biztatta őket, hogy vasárnapra majd kifizeti őket. Kíváncsiak voltak a hitelezők, odamennek a hodzsza feleségéhez és kérdezik tőle, hogy miből fizeti ki a hodzsza a sok adósságát?

Azt feleli nekik az asszony:

- Bogáncsot gyűjtött a minap az uram, jó sokat ám. Elülteti őket a mezőn és ha kinő az a még több bogáncs, akkor az uccákon fogja majd szétszórni, amerre a gyapjúkat szállítják. Annyi ragad oda belőle a sok bogáncsra, hogy eladja és annak az árából fizet majd ki titeket.

Úgy elkacagta magát az a sok ember, hogy könnyek potyogtak a szemeikből.

- Ugye most nevettek? - mondja szemrehányó hangon az asszony. - Mert biztosak vagytok benne, hogy megkapjátok a pénzeteket.

*

Megesett a hodzsával, hogy egy éjjel, hogy hogynem összerondította magát. Amint felébred másnap és látja a nagy szégyenét, elrestelkedik és így szól a feleségének:

- Asszony, olyan félelmeteset álmodtam az éjjel, hogy még most is vacog belé a fogam.

- Hadd hallom, - biztatja az asszony.

- Három mináre állott tótágast, egymás tetején volt mind a három torony. A harmadiknak a legcsúcsán egy tű, a tűn egy asztal, az asztalon meg én gubbasztottam. Úgy mozgott velem az asztal, hogy nagy rémültömben kiáltozni kezdtem. Mert ha eldől az asztal és lezuhanok róla, dirib-darabbá törtem volna a csontjaimat.

- Ha én álmodtam volna ezt az álmot, - mondja az asszony, - ijedtemben aligha oda nem rondítottam volna.

- Épp, hogy velem is megesett ez a dolog, - nyögi a hodzsa, - csak arra kérlek, hogy köztünk maradjon a dolog és ne add tovább a szomszédoknak.

*

Meghalt volt a hodzsának a felesége. Lusta lehetett az asszony, meg rossz természetű, nem nagyon ette a hodzsát a bánat. Hozzálát a hodzsa, hogy elföldelje és amikor vinni akarják a temető felé, előáll az imám és azt kérdi az egybegyűltektől, - amint ez már szokás erre felé, - hogy:

- Jó emberek, mi jót tudtok a megboldogultról?

Egyet ugrik erre a hodzsa, arcul teremti az imámot és ilyen szókkal förmed rá:

- Ne ezektől az emberektől kérdezd, hanem éntőlem.

*

Meghalt a hodzsa felesége. Nem nagyon bánkódott az özvegy, mintha mi sem történt volna. Rövid idő múltán meg a szamara adta ki a páráját. Jaj de bánkódott a hodzsa, de sajnálta a szamarát. Mondja neki az egyik ismerőse:

- A feleséged halt meg, nem bánkódtál utána. Most meg a szamarad múlt ki, hát egész odáig vagy miatta. Mi van veled, hodzsa?

Azt feleli rá a hodzsa:

- Mikor a feleségem halt meg, egyre jöttek a szomszédságbeli asszonyok, hogy ne búsuljak, hogy még külömb asszonyt is találnak ők én nekem. Meg is vigasztalódtam a szavukon. De amikor a szamaram hullt el, bezzeg senki se jött hozzám, hogy egy külömb szamarat szereznek majd. Hát csak van okom a búsulásra, úgy-e jó ember?

Naszreddin hodzsa és az ő hol jámbor, hol csökönyös szamara

Felül a hodzsa a szamarára és megyen rajta a kertjébe. Útközben le kellett hogy szálljon és miközben odább ment egy pár lépéssel, levetette kaftánját és ráteríti a nyeregre. Odalopózkozik ezalatt egy tolvaj és lecseni a szamárról a kaftánt. Fogja magát dühében a hodzsa, leoldja a szamárról a nyeret, ráköti a maga hátára és azt kiáltja oda a fülesének:

- Ha megkerítet a kaftánomat, visszakapod a nyeret.

*

Elveszett volt a hodzsa szamara, eltévedt valamerre. Nekiindul, hogy megkeresse és ugyan-csak hálálkodik a Mindenhatónak.

- Miért hálálkods? - kérdik az emberek, - hisz nem került még meg a szamarad.

- Azért, - feleli a hodzsa, - hogy nem ültem rajta a szamáron. Mert ha rajta lettem volna, én is odavesztem volna.

*

Eladja a hodzsa a szamarát és egy sólymot vesz rajta.

- Minek neked az a sólyom? - kérdezik a szomszédjai.

- Eddig én lovagoltam másón, most már más lovagoljon én rajtam, - volt a hodzsa válasza.

*

Rá akar ülni a hodzsa a szamarára és jobb lábál lép be a kengyelbe. Amint fent volt a szamáron, hát persze, hogy háttal ült a fejének.

- Visszájára ültél fel hodzsa, - mondják neki a körülötte állók.

- Én jól ültem fel, - válaszolja nekik, - csak a szamaram áll visszájára.

*

Fogja a hodzsa a szamarát, elmegy vele a piacra és zöldségfélét vásárol össze. Belerakja a zöldséget a zsákjába, aztán ráveti a vállára és úgy ül fel a szamarára. Kérdezik tőle az úton, hogy miért nem a szamára teszi a zsákját?

- Csak nem terhelem meg a szegény állatkámat, - hangzik a hodzsa gyöngéd válasza.

*

Az erdőre ment egyszer a hodzsa, hogy fát vágjon télire. Összevagdosott vagy egy kis ölnyit és amint rárakta a szamarára, nekicsökönyösödik a füles és egy lépést se előre. Azt ajánlja neki egy szomszédja, hogy szalmiákat dörzsöljön az állatjára, attól majd megindul. Szót fogad a hodzsa és amint megkeni vele az állatját, úgy nekiiramodik a szamár, hogy alig bírja utol-érni.

Kíváncsi természetű a hodzsa, fogja és magát is megkeni a szalmiákkal. Megteszi a szer a hatását, nekiiramodik ő is, ahogy csak a lábai bírják és amint odaér a háza elé, bekiáltja a feleségének:

- Ha utol akarsz érni, fogd a szalmiákat és dörzsöld be magad vele.

*

Odaveszett volt a hodzsa szamara és kérdi egy ismerősétől, hogy nem látta-e valamerre?

- De bizony, hogy láttam, - feleli az ember, - itt a közelben tanyázik valamerre, bírónak választották meg.

- Igazad lehet, - mondja a hodzsa, - mert amikor tanítottam a tanítványaimat, egyre hegyezte a fülét, úgy figyelt a szavamra.

*

Amint vezeti a hodzsa a szamarát, utána oszon két legény, hogy elcsenják valahogy tőle. A szamár mögé sompolyog az egyik, lecsúsztatja róla a kötőféket és a maga fejére illeszti rá. A másik meg veszi a szamarat én inál vele elfelé a vásárra. Hátra talál eközben nézni a hodzsa, hát csak elképed, amikor azt látja, hogy ember van a szamara helyén.

- Hát te ki vagy, hát a szamaram hol van? - kérdezi a hodzsa.

- Én vagyok az a te szamarad - feleli a legény. - Ember fia voltam valaha én is, de szülőim megharagudtak rám, elátkoztak és szamárrá változtattak át. Előbb egy pékhez kerültem volt, azután egy kertész vett meg, végül pedig a te kezeid közzé kerültem. Az úton, ahogy vezetgetted a kötőfékemenél fogva, rám ismertek a szüleim, akik itt mellettünk haladtak el, megsajnálta és addig imádkoztak, míg ismét emberré nem lettem.

Gondolkodóba esik a hodzsa, végig simogat a szakállán s így szól a legényhez:

- Nem lehetetlen az, amit mondasz; csak azt az egyet sajnálom, hogy épp velem esett meg ez a dolog. Na, de menj Allah hírével, meg ne bosszantsd többé a szüleidet.

Azzal a legény jobbra, a hodzsa meg balra a vásár felé, hogy egy másik szamarat vegyen magának. Alig hogy odaér a vásárra, hát nem az ő szamara iázik előtte? Odalép hozzá, a füléhez hajlik és azt súgja oda neki:

- Na te cudar legény, ugye megint megbosszantottad a szüleidet, s megint szamárrá lettél?

*

A vásárra viszi a hodzsa a szamarát, hogy túladjon rajta. Eső esett aznap és olyan nagy lett a sár, hogy besározódott a szamara farka. Veszi erre a hodzsa a kését, lenyisszantja a szamár sáros farkát és az iszákjába helyezi el. Már vevő is akadt volna a szamárra, ha észre nem veszi a hiányzó farkot.

- Hisz farka sincs ennek a szamárnak, - mondja csodálkozva a vevő.

- Sose okozzon neked gondot, - feleli a hodzsa, - benn van a fark az iszákomban.

*

Egy ismerőse jön a hodzsához és kölcsönkéri a szamarát.

- Nincs idehaza, - mondja a hodzsa.

Közben pedig elordítja magát a szamár.

- No látod, hogy itthon van? - mondja feddő hangon az ember.

- Óh te együgyű ember, - rivall rá a hodzsa, - hát több hitelt adsz a szamaramnak, mint nekem?

*

Nyargal a hodzsa a szamarán és hogy hogyan, egyszerre csak lebukfencezett róla. Látják a gyerekek az uccán és kiabálják, hogy:

- Leesett a hodzsa a szamaráról, leesett a hodzsa a szamaráról.
- Sose kiabáljatok, - szól rájuk a hodzsa, - úgy is le akartam róla szállni.

*

Dolga akadt valahol a hodzsának. Ráül a szamarára, hogy azon tegye meg az útját. Útközben azonban elszunyókált és amint felébred az álmából, azon veszi magát észre, hogy más irányba terelődött az állatja.

- Hová mész, hodzsa? - kérdi tőle egy ember.
- Azt a szamaramtól kérdezd, ne éntőlem, - mondja neki a hodzsa.

*

A szamarat kéri a hodzsától kölcsön.

- Várj egy kissé, - mondja a hodzsa, - oda megyek a szamaramhoz és megbeszélem vele. Ha nem lesz ellene kifogása, akkor el is viheted.

Kifordul a hodzsa és egy kis idő múlva azzal tér vissza:

- Tudni se akar róla a szamaram. Ha idegen kézbe adsz, - így szólt hozzám a szamár, - a füleim közé csapnak és még le is szólják a gazdámat.

*

Vásárra vitte a szamarát a hodzsa és odaadja a tellálnak, hogy kiáltssa ki az árát. Jön az egyik vevő, jól szemügyre veszi a fülest és amint a fogát is meg akarja vizsgálni, a kezébe harap a szamár. Ott hagyja a vevő és egy másik után néz. Jön egy másik vevő, az is vizsgálja a szamarat és amint a farkát is megemelintí az állatnak, egy jókorát rúg bele a szamár.

Fogja erre a tellál és visszaadja a hodzsának, hogy nem adhatni azon túl, mert aki elől nézi meg, azt megharapja, aki pedig hátul, azt gyomron rúgja.

- Nem is azért hoztam én, hogy eladjam, - mondja nagy komolyan a hodzsa.
- Hát mi az Isten csodájáért? - kérdi a tellál.
- Csak azért, hogy ország világ lássa, és ország világ megsajnáljon, hogy mennyit kell ettől a szamár állattól szenvednem, - hangzott a hodzsa válasza.

*

Ugorkával kezdett el kereskedni a hodzsa. Egy másik ugorkakereskedőnek vette meg a kosarait, az egész portékáját, de még a szamarát is. Megszokta volt a szamár, hogy amikor reggelként felkelnek és viszik az ugorkákat a vevők ajtaja elé és kezdi a gazdája, hogy itt az ugorka, ő is elordítja magát.

Felkel az első reggel a hodzsa, veszi az ugorkákat, megtölti vele a kosarakat, hogy túladjon a portékáján. Amint odaér az első ház elé és kiáltja befelé, hogy itt a friss ugorka, egyszerre csak a szamár is elkezd az éktelen ordítózását. Megbosszankodik a hodzsa és ráordít a szamarára:

- Testvér, ki árulja tulajdonképpen az ugorkát, én-e, avagy pedig te?

*

Amint ráül a hodzsa a szamarára és izeg-mozog a nyergében, egyszerre csak megbillen és lefordul az állatjáról. Körülötte a sok gyerek, jót nevetnek a hodzsa ügyetlenségén.

- Min nevettek, ti apró szamarak? - kérdezi tőlük. - A földről szálltam fel a szamaramra, most megint csak a földön vagyok. Hát mi van ezen nevetni való?

*

Lakomára hívták egy nap a hodzsát. Azzal állít be hozzá a vendéglátó szolgálja:

- Tiszteltet a gazdám, hogy ülj rá a szamaradra és jöjj el hozzánk vendégnek.

- Értem, értem, - mondja a hodzsa, - hogy a szamarammal együtt állítsak be hozzátok. Csak azt nem mondta meg a gazdád, hogy mit akar tulajdonképpen a szamarammal, hogy fát akar-e vele hordatni, avagy vizet akar-e vele cipeltetni. Tiszteltetem egyébként a gazdádát.

*

Elveszett volt a hodzsának a szamara és amint keresi, kutatja, nótákat énekelget hozzá.

- Aki a szamarát odaveszíti, - mondják neki, - annak inkább sírni kellene, semmint jókedvűen nótázgatni.

- Abban reménykedek, - feleli a hodzsa, - hogy a túlsó oldalán a hegynek mégis csak rátalálok a szamaramra. Ha nem talál előkerülni ott sem, akkor fogjátok csak látni és hallani, hogy milyen sírás-rívásokat tudok én csapni.

*

Szamarán ült a hodzsa, a kertje felé igyekezett. Egy paraszttal találkozik az úton és kettesben igyekeznek tovább. Jó kedvében volt a paraszt és így szól a hodzsához:

- Hová igyekeztek ti ketten, te meg a szamarad?

Rá se néz a hodzsa a parasztra, hanem odafordul a szamarához és azt mondja neki:

- Te csak ballagj ezzel az emberrel, mint testvér a testvérral, nekem egy kis elintézni valóm van erre felé. A többit majd aztán igazítjuk el.

*

Tőzeget rakott a hodzsa a szamára, hogy legyen majd mivel tüzelniük.

- Vajjon elég száraz-e ez a tőzeg? - kétségeskedik a hodzsa, - vajjon fűzet fog-e gyorsan?

Fogja és ki akarja próbálni. Ahogy meggyújtja egy darabkáját, lobbot vet a tőzeg és mert szeles is volt az idő, úgy fellángolt az egész, hogy a szamarba is belekapott. Ugrik nagyokat a szegény állat, ordítóz rettenetesen és amint jobbra-balra rúgkapál és iramodik, ugrik utána a hodzsa, hogy segítsen a baján. Látja, hogy sehogy se érheti utol. Toroka szakadtából kiáltozza utána:

- Ha van eszed, amarra a tó a közeledben, ugorj bele és megmented az életedet.

*

Csökönys egy szamára ült fel egyszer a hodzsa. Bárhogy rángatta is a gyepelt, nem áll kötélnek a szamár. Arra jár egy barátja, megáll és kérdezi a hodzsától:

- Merre felé igyekeztél, hodzsa?

- Amerre a szamaram akarja, - hangzott el a válasz.

*

Felmászik egyszer a hodzsa egy fára és épp azt az ágat csapdossa a fejszéjével, amelyiken állott. Meglátja lentről egy ember és felkiált hozzá:

- Hé atyafi, mit csinálsz? Hisz lepottyansz a fáról; nem látod?

Oda se hallgat a hodzsa és amint tovább baltázza az ágat, egyszerre csak nagyot reccsen és lepotyog róla a hodzsa. Kapja magát, talpra ugrik és utána iramodik annak az embernek. Galléron ragadja és azt mondja neki:

- Látom, hogy messzibe látó ember vagy. Ha előre tudtad, hogy leesek a fáról, bizonyára azt is tudod, hogy mikor üt a halálom órája.

Hogy megszabaduljon tőle az ember és hogy tovább folytathassa az útját, így jövendöl a hodzsának:

- Rakj fel vagy egy öl fát a szamaradra és indulj neki a hegynek. Ha majd útközben elordítja magát a szamarad, a fél lelked száll ki belőled, amikor pedig egy másodikat is ordít, akkor meg a másik fele is kiszáll.

Úgy cselekszik a hodzsa és útra kél a szamarával. Alig egy forduló és elordítja magát a samara.

- Jaj, a fele lelke, - kiáltja el magát a hodzsa és mintha megcsappant volna az ereje, vagy csak képzelte valahogy. Egy másodikat is ordít a samara és sóhaj száll ki a hodzsából.

- Jaj nekem, - kiáltozza, - ütött az órá, meghaltam - és elterül a földön, mintha igazában is kimult volna.

Jó ideig heverészhetett a földön, amíg csak rá nem akadtak a közel falubéliek. Hamar egy koporsót tákolnak össze és belefektetik a hodzsát. Amint viszik a község felé, hogy annak rendje-módja szerint el is földeljék, egy ingovány elé jutnak. Kétfelé ágazódott az ország útja és tanakodnak az emberek, hogy merről kevesebb a sár, merrefelé haladjanak tovább. Amint jó egy ideig tanakodnak, tanácskoznak, felemeli a hodzsa a fejét, kihajol a koporsójából és így szól oda az embereknek:

- Mikor még életben voltam, a baloldali utat használtam. Egyébként pedig a ti dolgotok.

*

Ellopták a hodzsa szamaráról a kötőféket. Fülön fogja a szamarát és úgy vezeti haza. Két nap után ott látja a kötőféket egy nagy egyiptomi samárnak a fején. Ránéz a hodzsa a samarra, először a fejére, azután a testére és szemmeresztve mondja:

- A feje az én samaramnak a feje, de hogyan jutott ehhez a nagy testhez?

*

Szükség egy tele akadt a hodzsának, nem igen volt mit aprítania a tejbe.

- A samaramnak is leszállítom az árpa-porcióját - mondja egy nap és kevesebbet juttat neki az abrakból. Látja, hogy nem ártott meg a fülesének, épp úgy rugkapálódzott, mint annak előtte. Másnap megint egy marokkal juttat neki kevesebbet, megint csak régi samár a samár. Addig, addig, míg a feléig jutott el az abrakolásnak. Megcsappant egy kissé az állat, borzossabbá lett egy kissé a szőre, de csak samárnak maradt a samár.

Napok telnek, hetek mulnak, már csak negyedrészt abrakot, ha juttatott neki. Nagyot csappant az állat, búsan lógatta a fejét, sokat feküdt és még az edelt se nagyon kívánta. Pedig csak egy marékkal, ha jutott neki. Felkél egy reggel a hodzsa, benyit az istállóba, hát bizony volt samár, nincs samár, meggebedt szegény feje.

- Ejnye, ejnye, - sopánkodik a hodzsa - épp a legjobb úton volt szegényke. Ha idő előtt el nem pusztul, egész elszokott volna az árpától.

*

Nagy volt a forróság, csak úgy izzadt a hodzsa a szamarán. Úton volt egy falu felé és amint megpillant egy nagy diófát, leszáll a szamaráról, hogy pihenjen egyet az árnyékosban. A szamarát a fa ágához köti, jómaga pedig leveti a turbánt a fejről, a kaftánját leteríti, ráhátal és úgy heveri ki a fáradságot, meg a nagy meleget. Hatalmas, nagy sütőtökök érlelődtek a réten, közel a hodzsa pihenőjéhez. Nézi a hodzsa a földön heverő tököket és nézi a nagy diófát és a diófán levő diócskákat. Elgondolkozik a látottakon és mintha magamagával beszélne, így szólal meg:

- Óh teremtő uram, íme a vékonyka fűszálak közt milyen hatalmasak a borjúfej nagyságú tökök és milyen kicsinyek ezzel szemben az égis nyúló fának aprócseprő gyümölcskéi. Hát nem inkább megfordítva teremtetted volna meg őket? Hogy a nagy tökök erre a nagy fára kerültek volna, a diócskák pedig a vékonyka füvek közé.

Épp egy varjú szállt rá a diófára. Hozzákezd egy dióhoz és amint vájkal benne a csőrével, kipattan a dió a zöld héjából, neki a hodzsa fejének és olyan egyet koppan rajta, hogy megdagadt a helye és szikrát szórt a hodzsa szeme. Felkiált nagy kínjában, felugrik nagy megijedtében és két kézzel kap a fejéhez. Ráteszi a fejére a turbánt és látván a lehullott diót, így szól szíve nagy töredelmességében:

- Bocsáss meg óh teremtő Allah, nem avatkozom többé a dolgaiba. Amit megteremtettél, azt bölcsen teremtetted meg, dehogy kell azon változtatni. Hiszen ha az én eszem szerint a dió a földön, a tök meg azon a nagy fán termett volna és az hullott volna a fejemre, hol lennék én most, ha nem a másvilágon.

*

Elvégezte volt a hodzsa a leckéjét és indul a tanítványaival hazafelé. Ráül a hodzsa a szamarára, de háttal az állat fejének.

- Efendim, - mondják a tanítványai, - mért ülsz fel visszájára?

- Ha előttem haladtok, - magyarázza nekik a hodzsa, - hátat fordítottok nekem. Ha pedig utánam jöttök, én fordítok nektek hátat. Így legalább szemtől-szembe leszünk egymással.

*

Ellopták egyszer a hodzsa szamarát. Elpanaszolja másnap a baját és kéri a híveit, hogy legyenek valamiképp segítségére. Végighallgatják a kárvallottat és azt mondja az egyik:

- Hodzsa efendi, miért nincs lakatja az istálló kapujának?

Egy másik meg így szólal meg:

- Mit ér a lakat, ha deszkából van az ajtó?

A harmadiknak az a kifogása:

- Miért nem magasabb a házad fala?

Azzal áll elő a negyedik:

- Merre jártál te tulajdonképpen, amikor kivezették a szamarad az ajtón?

- Én, - mondja az ötödik, - amikor lefekszem, bereteszelem az ajtókat és a kulcsokat a párnám alá teszem.

Elfogy a sok szóra a hodzsa türelme és azt feleli nekik:

- Sorba mondtátok el a hibáimat és igaz is a szavatok. Mulasztást azonban csak én követtem el? Hát a tolvaj, az nem vétett semmit?

*

Az erdőben akadt volt dolga a hodzsának. Fát döntögetett le, télire valót és rárakja a szamarára. Leveti a kaftánját, ráteríti a szamarára és azt súgja a fülébe:

- Én a hegyi útra térek, te csak a völgyön át igyekezz haza.

Már jó rég, hogy otthon volt a hodzsa, de a szamár még mindig nem érkezett meg. Azt mondja a feleségének:

- Mégis csak én jöttem előbb haza.

Vár egy darabig, vár, csak nem jön meg a szamara.

- Már csak utána nézek, - mondja.

Visszafelé indul az erdőnek és amint felér a hegyre, hát ott heverészget az állatja és rágja a száraz kórókat. De se a balta a hátán, se a kaftánja. Lerakja a szamarról a sok fát, leszedi róla a nyerget és így szól a füleséhez.

- Hajde, míg elő nem keríted a baltát, meg a kaftánt, nem kapod vissza a nyerged.

*

Vézna egy szamara volt a hodzsának.

- Mért nem adsz a szamaradnak több árpát? - kérdezik tőle.

- Hiszen tíz mérőnyit kap, ennyi jár ki neki naponként, - feleli a hodzsa.

- Hát akkor mért oly hitvány? - kérdezik tőle.

- Tán azért, - feleli a hodzsa, - mert vagy egy hónapra valóval tartozásban vagyok neki.

*

Ráül a hodzsa a szamarára és úgy csatlakozik egy előtte bandukoló karavánhoz. Másnapra történt, hogy megijedt valamitől a szamara, megbokrosodott és úgy dobta le magáról a szegény hodzsát, hogy négykézláb terült el a földön.

Feltápázkodik a hodzsa és így kiáltoz nagy dühében:

- Kössétek meg azt a szamarat, hogy kedvem szerint bunkózhassam.

- Hodzsa, - mondják neki az emberek, - nem félsz Alláhtól, hogy egy állaton akarsz bosszút állani?

- Ha egy embertársamon bosszút állhatok, - feleli a hodzsa, - mért ne állhatnék egy állaton is bosszút?

*

Megint a szamarán ült egy nap a hodzsa. Leszállhatnékja támadt az úton és addig is, míg megint rá nem ül, leveti a kaftánját és ráteríti a füles jószágára. Meglátja ezt a dolgát egy ember, odalopózkodik a szamárhoz és lecseni róla a kaftánt. És épp e pillanatban ordítózni kezd a szamár.

- Hiába ordítasz, - szól messziről a hodzsa, - nem érsz célt vele.

A tolvaj azt hitte, hogy neki szól a hodzsa szava és úgy megijedt, hogy a kaftánt visszadobta a számarra és úgy inalt elfelé, ahogy csak tudott.

*

Háza előtt üldögélt a hodzsa és szívta a csibukját. Odalép hozzá a szomszédja és a szokásos üdvözlések után azt kérdezi a pipázótól:

- Mért üvölt úgy a szamarad, hodzsa?

- Mért kérded éntőlem? - feleli nyugodtan a hodzsa. - Mért nem kérded a számártól?

*

Odaveszett egy parasztnak a szamara, siet a hodzsához és arra kéri, hogy tegye közhírré a dzsámiban az esetét. Betér a hodzsa a dzsámiba és elvégeztével az imádságnak, így szól a híveihez:

- Müszülmánok, van-e olyan ember köztetek, aki világéletében se kávét, se szeszes italt nem ivott, aki sohase dohányzott, nem kártyázott és senkivel nem barátkozott? Álljon elő ez az ember.

A jelenlevők persze mind azt hitték, hogy aligha akad efféle ember a községükben. De íme, egyszerre csak odalép egy ember a hodzsa elé és így szól hozzá:

- Én teljes világéletemben se kávét nem ittam, se szeszes italt, nem dohányoztam, nem kártyáztam és nem is barátkoztam egy fia lélekkal sem.

Végighallgatja a hodzsa és így szólal meg:

- Hol az az ember, akinek odaveszett a szamara? Ide jöjjön és ezt az embert vegye a helyébe. Ennél nagyobb szamarat úgyse fog találhatni.

*

Nyolc szamara volt egyidőben a hodzsának. Felül egy nap az egyikre és amint olvassa össze őket, hát csak hétre rúgott a számuk. Amelyiken ült, még csak eszébe se jutott. Leszáll, megint összeolvassa őket, hát ott a nyolc darab előtte. Odakiáltja a szomszédjának:

- Elébb még csak hét szamaram volt, most mind a nyolc megvan.

- Igen, mert rajta ültél a nyolcadikon és nem vetted számításba, - világosítja fel a szomszédja.

- Hogyan láthassam én azt, ami a hátuljam alatt van, - mondja az elképedt hodzsa.

*

Fát rakott volt a hodzsa a szamarára, aztán maga is ráült. Lárait azonban nem tette rá a kenyelvasra, hanem szabadon hagyta lógatni. A község gyerekei megpillantják a hodzsát, köréje gyülekeznek és ugyancsak nevetnek rajta. Megszólal az egyik:

- Hodzsa efendi, miért nem ülsz rá rendesen, miért lóगतod le a lábad?

Azt feleli nekik a hodzsa:

- Könnyörületességből, gyerekek, könnyörületességből. Nem elég, hogy a sok fa nyomja az állatot, még én is ránehézkedjek?

Ami az áldott emlékezetű hodzsával öregebb korában és halála után esett meg

Idegenben utazott egyszer egy kereskedő és egy karaván-szerájban száll meg egy este. A vendéglős egy tyúkot, két tojást és egy fél cipót ad neki vacsorára, a lovának is egy abrakra való szénát. Korán kel másnap a kereskedő és mert sietős az útja nagyon, azt mondja a csorbadzsinnak (vendéglősnek):

- Majd visszajövet számolunk össze, - és útra kél a kereskedő.

Három hónap múltán jön csak megint vissza és ugyanazt kapja vacsorára, egy tyúkot, két tojást, egy fél cipót, a lova pedig szénát. Másnap, amint ismét elutazóban van, kérdezi a vendéglőstől, hogy mennyivel tartozik neki?

- Allahra mondom, - feleli a csorbadzsi, - kissé hosszadalmas az elszámolásunk. De ha egygel-ötlettel nem törődöl, könnyen megegyezhetünk. Hajde, adj ide vagy kétszáz akcsát és menj Isten hírével. De máskor is útba ejts aztán, különben többet kértem volna.

Elrémül a kereskedő, hogy annyi pénzt kérnek tőle.

- Csorbadzsi, - kiáltja el magát, - tán megzavarodott az eszed, avagy a szándékod gonosz, hogy két tyúkért, négy tojásért, két fél cipóért, meg két porció szénáért annyi pénzt mersz kérni?

Azt feleli rá a vendéglős:

- Megmondtam volt, ugye, hogy kissé hosszadalmas az elszámolás. De ha úgy kívánod, egyenként is elszámolhatom, hogy kiderüljön az igazam és hogy rossz szándékkal ne vádolhass meg. Ide figyelj hát és számolj. Az a tyúk, amit három hónappal ezelőtt fogyasztottál el, ha minden nap csak egy-egy tojást tojt volna, ennyi meg ennyi tojást tenne ki, ugye? Ha mindazokat a tojásokat kiköltettem volna és az a sok csirke idővel egyenként és naponként tojást tojt volna, megint ennyi tojást meg csirkét tett volna ki, ugye? Ha meg aztán hozzászámítjuk, hogy jövet is ugyanannyit fogyasztottál, hány csirkét, meg tojást tett volna ki az is, ugye? Én pedig mindössze csak kétszáz akcsát számítottam és te még ezt az összeget is sokallod?

Sokallta bizony a kereskedő, törvény elé is vitte a dolgot. Azt kérdi a bíró a kereskedőtől:

- Megalkudtál-e a vendéglőssel, hogy mennyibe kerül a tyúk, meg a tojás, meg a kenyér?

- Nem tartottam szükségesnek, - feleli a kereskedő, - hisz egy pár gurust ha ér mindössze az az egy tyúk, meg az a két tojás és gondoltam magamban, hogy visszajövet egyszerre fizetem ki neki.

- Hát visszajövet, megkérdezted-e előre az árát? - kérdi megint a bíró, akinek már értésére adta volt a vendéglős, hogy idegen ember a panasztévő és hogy pénze is van bőven.

- Nem kérdeztem, - feleli az ember.

- Két tyúkból, négy tojásból, - kérdi megint a bíró - ezernyi tyúk, meg ezernyi tojás, idő teltén, idő múltán, növekedhetik-e?

- Kétségkívül, - feleli a kereskedő.

Elhangzott a bíró ítélete, hogy igenis jár a vendéglősnek a kétszáz akcsa; még örülhet, hogy többet nem kértek tőle.

Sehogy se nyugodott ám meg a kereskedő. A hodzsát, az öreg Naszreddint emlegetik előtte, hogy az tudna csak igazságot tenni. Fogja, elindul a hodzsa városa felé és elmondja neki a panaszát. Megfellebbezhetőnek mondta a hodzsa az ítéletet és harmadnapra rendelte oda magához a peres atyafiakat. Beállítottak a kellő időre, de nem volt ott a hodzsa. Elmúlik egy óra, elmúlik két óra, elmúlik három óra, csak nem jelenik meg a hodzsa. Embert küldenek érte és elhozza a hodzsát. Ráförmed a minapi bíró:

- Mért nem jöttél idejében? Mért várokztattál meg bennünket?

- Sose pattogj, kádi efendi, - feleli a hodzsa nyugodtan. - Épp indulóban voltam, amikor elém toppan a társam. Én hívtam volt magamhoz, mert hallottam, hogy learatni készül a búzát. Kisiettem vele a búzaföldre, leforráztam a búzámat és úgy vetettem megint el. Innen a késés.

- Hallottátok-e jó emberek? - mondja a bíró az ott levőknek, - leforrázott búzát vet el ez az ember. Hát kelhet-e ki az ilyen búza? Hát lehet-e adni az ilyen embernek a szavára?

Azzal válaszol rá a hodzsa:

- Hát egy megsütött tyúkból, hát egy megfőtt tojásból tyúk kelhet-e ki, tojás tojatható-e? Hogy két ilyen sült tyúkért, négy ilyen kifőtt tojásért kétszáz akcsát fizettethetsz-e?

Elámultak az emberek a hallottakon és a hodzsa szaváé lett az igazság.

*

Elsétál egy nap a vénülő hodzsa kertjébe, gyümölcsöt akart szedegetni. Amint mendegél az úton, egyszerre csak azt látja, hogy ugyancsak marakodik két gyerek és hol az egyik kezében egy holló, hol meg a másikéban. Azon veszekednek, hogy kié legyen az a madár. Odamegy hozzájuk a hodzsa és azt mondja nekik:

- Szégyeljétek magatokat, ti naplopók. Lármát csaptok és azt a szegény hollót elkínózzátok.

- Éppen kapóra jöttél, hodzsa efendi, - mondja a két gyerek, - te tégy köztünk igazságot.

És elkezd az egyik:

- Ezt a hollót itt ezen a fán pillantottuk meg. Én kétrét hajoltam, ez a másik itt a hátamra hágott és elcsípte a hollót. Most meg azt mondja, hogy az övé a holló, mert ő fogta meg. Hisz ha az én hátamra nem lép rá, nem is mászhatott volna fel a fára.

Elkapja előle a szót a másik:

- Más a gyümölcszedés és megint más a madárfogás. A gyümölcs a helyén marad, a madár pedig prr... és elrepül. Megláttam a hollót és akár egy kígyó, lassan, óvatosan feléje kúsztam, ágról-ágra léptem és úgy ragadtam meg a madarat.

A hodzsa elnézi a két gyereket, elmosolyodik és így szól hozzájuk:

- Mindenek előtt ne ráncigáljátok úgy azt a szegény madarat. Adjátok ide az én kezembe és én majd igazságot teszek köztetek. Hisz ha nem veszek benneteket észre, se a tied nem lett volna, se a másiké, szétszaggattátok volna. Nekem van szükségem erre a hollóra. Két gurust kaptok érte, megosztozkodhattok rajta.

Jobban megörült a két gyerek a pénznek, mint a hollónak és szaladnak vele a csársiba, hogy túladjanak rajta. A hodzsa pedig fogja a hollót és szélnek ereszti szegénykét. Félig elalélva repdes eleinte a hollócska és mert ereje se volt, hogy messzebb repüljön, hát nem egy bivalynak száll le a két szarva közé? Ott heverészett a fekete állat, ahhoz volt legközelebb a holló. Egyet kiált nagy örömeben a hodzsa és így örvendez magában:

- Óh én vitéz kis sólymocskám, be derék egy vadat vadásztál nekem.

Aztán az egyik kezében a holló, a másik kezében egy bot, azzal tereli a bivalyt, egyenesen haza az istállójába. Keresi eközben a gazdája és járja a vidéket, hogy hova tévedhetett a drága állatja. A hodzsza szomszédjai megsúgják neki és beállít érte a hodzsához.

- Mit akarsz? - kérdi tőle a hodzsza.

- Azt magad is nagyon jól tudod, - feleli az ember. - Mi jogon terelted el a bivalyomat? Mi jogon tartod magadnál?

- Nem a hegyek közt lakunk, - feleli a hodzsza, - bíró van a községünkben, ítélkezik is. Ha valami követelni valód van rajtam, eredj és panaszolj be. Mindenfelé szabad a vadászás, senkinek sincs eltiltva. Egy hollót vettem a minap a gyerekektől, vadra eresztettem és Allahnak a síkságán egy bivalyt fogott el nekem. Te meg azzal állítasz be hozzám, hogy az a vadászsákmány a tied. Takarodj előlem.

Panaszra megy az ember a bíró elé és hívatják másnap a hodzsát. Ravasz volt ám a hodzsza, nagyon is értésére adta valahogy a bírónak, hogy bivalyzsírt küld neki egy fazékkal. A hodzsza javára ítélte a bíró. Ott másnap a házában a nagy fazék bivalyzsír. Hozzálát lassacskán a bíró és mert egy másvalakitől meg tojásokat kapott ajándékba, reggel-este zsírba főtt tojás a tápláléka. Ürülni kezd lassanként a fazék és amint belenyúl egy nap a bíró, hát bivalyganajos a keze. Rém a felfortyanása a bírónak és egy törvényszolgát küld a hodzsáért, hogy török-szakad, még aztan állítsa elő. Legott megjelenik a hodzsza.

- Te hodzsza, - förmed rá a bíró, - honnan a vakmerőséged, hogy bivaly ganáját akartál velem etetni, velem, a bíróval?

Egykedvűen válaszol neki a hodzsza:

- Efendim, nem ma haraptál abba először, hanem jó ideje már, hogy kóstolgotod. Avagy egy-két parát is alig érő holló foghat-e egy több száz gurust érő bivalyt? Én csak tréfából fogtam azt a bivalyt, te pedig igaziban is nekem ítélted. Miért? Ganéjba mártott zsírjáért, egészségedre válják.

*

Fürdőbe viszik a gyerekek a vén hodzsát, meg akarják egy kissé tréfálni. Egy-egy tojást rejtegetnek a markukban, hogy meg ne lássa valahogy a hodzsza. Amint üldögélnek az izzasztón, a köldök-kőnek nevezett kőlapon, megszólal az egyik, hogy tyúkosit kellene játszani.

- Milyen az a játék? - kérdi tőlük a hodzsza.

- Tojásokat tojunk, - feleli az egyik, - s aki meg nem cselekszi, az viseli a fürdés költségeit.

Sorba kezdik el a kotkodácsolást és egy-egy tojást raknak le a kőre. Azt hitték, hogy nem veszi észre a hodzsza. Egyet mosolyog az öreg és egyszerre csak neki egyenesedik és úgy elkezd kukorékolni, hogy a kakas se különben.

- Hát téged mi lelt? - kérdik a gyerekek.

- Ahol ennyi a tyúk, - mondja nekik a hodzsza, - ott csak elkél egy kakas. Kukkuriku.... kukkuriku...

*

Egy faluba volt az útja az öreg hodzsának, a fiát is elvitte magával. Ráülteti a fiát a szamarára, ő pedig gyalogszerrel kullog mellette.

- Hej, ilyenek a mai fiatalok, - mondogatja a sok járókelő. - Édesapját, az öregembert gyalog kullogtatja, ő maga pedig a szamár hátán kényelmeskedik.

Hallja a korholó szokat a fiú és azt mondja az apjának:

- Ugye mondtam apám, te ülj inkább a szamárra. Íme, most megszólnak érte az emberek. Most ülj is ám rá hamarosan és ne ellenkezz tovább.

Ráült a hodzsza a szamárra és folytatják az útjukat. Megint akad az úton egy-két ember és amint meglátják a hodzsáékát, így förmednek rá az apára:

- Minek fárasztod azt a gyenge csemetédet? A te csontod már úgyse roppanhat meg, annál inkább a gyermekedé. Ki látott már ilyet?

Fogja a hodzsza és maga mellé ülteti a fiát. Ám alig haladnak egy pár lépést, amint megint megszólalnak az emberek:

- Óh a lelketlenek, az irgalmatlanok. Ketten ülnek rá arra az egy gyenge állatra. És még hodzsának is vallja magát. Szégyelje inkább magát.

Bosszankodik a hodzsza és leszállanak a szamárról, ő is, meg a fia is. Mennek, mendegélnek, hát megint hogy meg nem szólják őket? Azt kiáltozzák feléjük:

- Óh az ostobák, az ügyefogyottak. Vígán ugrándoz a szamaruk, ők meg a nagy porban meg a nagy melegben csak úgy loholnak utána. De sok bolond ember is van ezen a világon.

- Azt szeretném én látni, - tör ki a szó a hodzsából, - hogy van-e ember a világon, akit meg ne tudnának szólni?

*

Beteglátogatóba megy el egyszer a vén hodzsza. Odaül a beteg ágya mellé, csitítgatja a lelkét és oly módon vigasztalja a családbelieket is, mintha már meghalt volna a beteg. Pedig még csak esze ágába se volt. Mondja neki az atyafiság:

- Hisz él még szegény feje, minek búcsúztatod el a világtól?

- Öreg ember vagyok én már, - feleli a hodzsza, - ki tudja, ha eljöhettek-e még egyszer hozzátok. Legokosabb lesz, ha most végzek vele.

*

Halálos betegnek hitte magát az öreg hodzsza és egyszerre csak azt képzelte, hogy íme meg is halt már. Kint esett meg ez a vélt halála a város szélén és amint végigterült a földön, egyre csak azt lesi, várja, hogy mikor jönnek már a holttestéért. Közben pedig elfogta a nagy éhség. Feltápáskodik a halottaiból, hazamegy és magyarázza a feleségének, hogy mikor, mi módon és melyik helyen halt meg. Előbb azonban jóllakott és csak azután tért vissza a város szélire, ahol kiadta volt a lelkét.

Tépi a haját a felesége, tördeli a kezét, véres könnyeket hullat az uráért és fut a szomszédjaihoz, hogy meghalt a réten az ura, ott fekszik a teste a város szélén. Szomorkodnak az emberek nagyon és kérdik a feleségétől:

- Mikor halt meg? Hol halt meg? Ki hozta a halála hírért?

Nagy búsán feleli az asszony:

- Senkije sincs a szegény hodzsának, hát maga magának halt meg és tulajdon maga jött el, hogy hírt adjon a haláláról és megint csak maga ment oda vissza, ahol kilehelte volt a lelkét.

*

Így szólnak egy nap az öreg hodzsához:

- Nagynak mondják a te tudományodat, megfelelhetnél a kérdéseinkre.

- Mi hát a kérdéseitek? - kérdezi a hodzsa.

- Az, - felelik neki, - hogy hány rőf a világ?

Épp egy halottas menet vonult el előttük, legelsőnek a hodzsa vette észre. Legott kész volt a felelettel:

- Ez tudja a legjobban, akit itt visznek mellettünk ni. Ő tőle kérdezzétek meg, most méri az útját a túlsó viláig.

*

Tudvalevő dolog, hogy elefántok is voltak a harcban, Timurlenknek híres táborában. Angorába is elefántokkal együtt vonult be. Egyes falvakba kerültek aztán ezek az elefántok, hogy etessék, itassák őket. Így jutott a hodzsa falujába egy ilyen elefánt. Volt is vele baj bőven, mert ami vetés, mind szétaposta a lábával. Megbeszéli egy nap, hogy panasszal mennek Timur elé és hogy az öreg hodzsa lesz az ő szószólójuk. El is indulnak, úton is vannak, de nagy félszükben hol itt maradoz el egy ember, hol ott. Amikorára megérkeznek, azon veszi magát észre a hodzsa, hogy egymagára maradt, mind kereket oldott a többi.

- Nagy várjatok, - gondolja magában a hodzsa. - majd ellátom én a dolgokat.

Megjelenik a nagy zsarnok előtt a hodzsa.

- Mi jónak jöttél? - kérdi tőle a nagy kán.

- Vendégnek küldtél egy elefántodat a falunkba, - kezdi a hodzsa, - hálásan is köszönjük a nagy jószágodat. De nőstény a szegény állat, nincsen neki párja és tépik a szívünket a sóhajtásai. Egy a kérése az összes falubélieknek, hogy szánakozz az állatodon és küldd hozzá a párját.

Tetszett a padisának a kérés, a hodzsát pénzzel, meg kaftánnal ajándékozza meg és legott kiadja a rendeletet, hogy úgy legyen, ahogy a falubéliek kívánják.

Vígan tér vissza a hodzsa, és szívszorongva várja a falu. Eléje sietnek, tisztelettel megköszöntik és már messziről kiáltozzák feléje:

- Mi jó hírt hoztál, hodzsa? Elkerül innen az a kártévő állat?

- Jó hírt hozok az elefántnak, - feleli a hodzsa, - még egy-két nap és itt lesz a párja.

*

Vásárra ment egy nap az öreg hodzsa és kancsót, tányért, meg pohárféléket vásárolt össze. Egy kosárba rakta aztán őket és odaadja egy hamálnak (teherhordónak), hogy vigyázzást vigye haza. A hátára veszi a hamál a kosarat és úgy cipeli a hodzsa után.

Hogy ne kelljen fizetnie semmit, azt kérdi a hodzsa a hamáltól:

- Atyafi, fizetséget akarsz-e a fáradozásodért, avagy három bölcs tanácsommal éred-é be inkább?

Úgy gondolkozik a hamál, hogy pénzt úgy se kap sokat attól a fősvény hodzsától, inkább a tanácsait hallgatja meg.

- Hodzsa efendi, - mondja, - had hallom a tanácsaidat. Elő az elsővel.

- Atyafi, - mondja neki a hodzsa, - ha valaki azt találná neked mondani, hogy jobb egy üres szekér, mint egy teli, valahogy el ne hidd neki.

Nem sokat okult belőle az ember, egyet hümmög és cipeli a kosarat tovább.

- Hát a második tanácsod? - kérdi kis idő múltán.

- Ha új kaftán van rajtad, ne nyúlj zsíros ujjal a szakálladhoz, mert bepiszkíthatja az új ruhád.

Egyet nyel a hamál, kettőt hümmög utána és csak halad a kosarával előrébb. Mikor odaértek a hodzsa háza elé, megáll az ember és a harmadik tanácsot kéri a hodzsától.

- Ha azt találná valaki mondani - szólal meg a hodzsa, - hogy ostobább ember is van náladnál ebben a községben, valahogy el ne hidd neki.

Észbe kap az ember, hogy csúfot üz belőle a hodzsa. Haragra lobban és a kosarat, tálastul poharastul, neki csapja egy nagy kőnek. Ahány edény, mind dirib-darabbá tört össze.

- Hodzsa efendi, - mondja a hamál, - ha azt találná valaki mondani, hogy maradt egy ép darab a kosárba, valahogy el ne hidd neki.

*

Egy idegen városba tévedt egyszer az öreg hodzsa. Körülveszik az emberek és kérdezik tőle, hogy mi a mestersége?

- Allah engedelmeivel, - feleli a hodzsa, - új életre keltem a már meghaltakat.

Elhiszik neki és nagy tisztelettel veszik körül. Rövidesen még meg is házasítják, ételéről, italáról és gondoskodnak és éli ily módon a világát. Allah eközben úgy akarta, hogy meghalt a községben egy ember. Odasietnek a hodzsához és kérik, hogy támassza fel a meghaltat.

- Mi volt a mestersége? - kérdi az emberektől.

- Pamutverő, - felelik neki.

- Nagy baj, - mondja a hodzsa, - hogy épp pamutverő volt szegény feje.

- Miért? - kérdezik tőle.

- Azért, - feleli a hodzsa, - mert a pamutverő már életében is úgy folytatja a mesterségét, hogy gödörben a két lába; az lett neki a sorsa, hogy követni kell a lábait.

*

Jó kedvében volt egyszer az öreg hodzsa és beszél a szomszédjainak, hogy amikor Sztambulban járt és a padisa kertjében sétálgatott, akkora méheket látott, akár egy-egy birka.

- Milyen nagy lehetett akkor egy méhkas? - kérdi az egyik szomszédja.

- Olyan, mint mifelénk, - feleli a hodzsa.

- Hogyan fértek el benne a méhek? Hogyan jártak ki és be?

- Épp akkor jártam arra, - feleli a hodzsa, - amikor be akartak repülni. De amikor észrevettek, úgy megijedtek, hogy ahány, mind elrepült. Ezért nem tudok a kérdésedre megfelelni.

*

Nagy beteg volt az egyik hívője, meglátogatja egy nap a vén hodzsa. Elkezd a beteg a panaszkodását:

- Nagyon rosszul vagyok hodzsa efendi, nem túri meg a gyomrom az ételt. Az erőm napról-napra fogyóban, a szemeim is egyre homályosodnak. A térdeim inognak, nincs álltányi erőm. Álom se jön a szemeimre, csak vergődök az ágyamban. Egy láz a testem, csak úgy gyötör a szomjúság. Hodzsa efendi, ha kérdezősködnék felőled, mondd el az összes bajaimat.

Azt feleli neki a hodzsa:

- Bocsáss meg testvér, de ennyi mindent aligha bír meg az emlékezetem. Ha majd kérdezősködnék felőled, rövidesen csak annyit mondok nekik, hogy meghaltál. Úgy is ez a veleje a dolognak.

*

Fogja magát egynehány községbeli és a hodzsával egyetemben egy szomszéd helységbe igyekeznek. Egy tó mellett haladnak el, leülnek, megebédelnek, utána pedig kezét mosnak a vízben. Velük tartott a falu imámja is és amint mossa a kezét, véletlenül elcsúszik és hanyatt-homlok be a vízbe. Sietnek az emberek a segítségére, övig mennek be utána a vízbe és torkuk szakadtáig kiáltozzák:

- Add a kezed, imám; nyújtsd a kezed, imám.

Rájok se hederít az imám és csapkod a két kezével, rúgkapál a két lábával, mintha a maga emberségével akarna kievickélni a vízből. Pedig már szusszal is alig győzi. Az öreg hodzsa lép erre elő és azt mondja az embereknek:

- Menjeteek csak félre, nem tudjátok ti a módját. Íme már fuldoklik is az imám, még se hallgat a szavatokra, nem nyújtja felétek a kezét. Azért, mert az imám-félék nincsenek az adáshoz szokva. Nézzétek, én hogy bánok el vele.

Azzal odaoldalog a küszködő imám felé és azt kiáltja oda neki:

- Imám efendi, nesze itt a kezem, fogd meg jól.

- Testvérem, - kiáltja el magát az imám, - Allahnak áldása legyen rajtad, - s azzal belekapaszkodik a hodzsába, megfogja a kezét, aztán meg a derekát és kiszabadul a tóból.

*

Nagy volt a községében a hodzsának a tisztelete. Úgy megbecsülték a tudását meg a szépen szóló szavát, hogy a gyermekeik oktatásával is megbízták.

- A hodzsa legyen a mi gyerekeink tanító mestere, - mondták és ahány gyerek a községben, mind a mecsetben gyülekezett össze, mert a mecset a tanítás helye. Egy előkelő embere volt a községnek, annak is a hodzsa tanította fiát. Bemegy egy nap a mecsetbe, hogy lásson-halljon miegymást és amint ül az öreg a tanítványaival, amint kérdezi és felelteti őket, szinte áhítatossá lett az emberünk gyönyörűsége. Nagy boldogan hazamegy és másnapra rétest küldet a hodzsának, tetésig volt megrakva a tepszi. Javában folyt a tanítás, amint megjött a rétes és az volt a hodzsa legelső gondja, hogy mi legyen a rétesével, hogy meg ne környékezze valahogy az a sok vásott gyerek. Épp egy halottat is kellett utolsó útjára kísérnie és mielőtt elmenne, azt mondja vagy két-három növendékének, a legidősebbeknek, meg a legokosabbaknak:

- A polcra helyezem én el ezt a rétes teli tepsit. Eszetekbe ne jusson ám valahogy, hogy bele merjeteek kóstolni. Nem tudom, hogy ki, miféle volt a küldője és hogy milyen a szándéka. Szinte bizonyosnak látom, hogy valami méregfélét kevert bele, hogy elpusztítson a föld színéről. Jól vigyázzatok hát magatokra, mert ha baj talál lenni, nem én leszek az oka.

Azzal eltávozik a hodzsa. Egy öccse volt abban az iskolában a hodzsának, vérének a vére, eszének az esze. Átlátott a legényke a szitán és minek a sok szó, leszedi a tepsit a polcról és összecsdíti a sok gyereket, a legjobb pajtásait. Ám félnek a gyerekek a megmérgezett ételtől. Dehogyan nyúlnak ők hozzá. Kivesz egy rétest a hodzsa-fi, megeszi, kivesz egy másodikat, azt is azonmód, és így szól a pajtásaihoz:

- Ismerem én a hodzsa eszejárását, a mi eszünkön akart ezúttal túljárni. Inkább mi járjunk az övéen túl és fogyasszuk el a rétesét.

- De mit szól majd a hodzsa, ha megtudja a dolgot és mit szólunk majd mi? - kérdi az óvatosabbja.

- Annak is én leszek a megfelelője, - mondja a hodzsa-ivadék, - ti csak lássatok hozzá, nem a ti fejetek fájdul meg érte.

Kétszer se kellett őket biztatni, háromszor se kellett őket kínálni és alig hogy hozzá kezdtek, már hűlt helye a sok rétesnek. Ám hallatszanak a hodzsa nehézkes léptei, közeledőben a mecset felé. Siet a legényke a szószékre, a hodzsa ülőkéje felé, előveszi a hodzsa tollkését, darabokra töri és otthagyja a helyén. Belép a hodzsa a terembe, fel a szószékébe és ott a széttoredezett tollkése. Harag szikrázik a szemében és kitör belőle a kérdező szó:

- Ki a tettese ennek a gonoszságnak?

Megijed a sok gyerek és mind az öccsére mutat rá.

- Úgy töröm szét a csontjaidat, - rivall rá a hodzsa a gyerekre, - mint ahogy a késemet széttörted.

Könnyet erőltet a két szemébe a gyerek és így siránkozza a keserűségét:

- Hodzsa efendi, a tollszáram tört el, a késeddel akartam megfaragni. Amint faragom és faragcsálom, a késed is széttört. Hogyan kerüljek most már a színed elé? Hogyan nézhesek a szemed közé? Ha meglátja, a csontjaimat töri ketté és jaj lesz az életemnek. Inkább a halált választom, gondoltam magamban és törtem rajta a fejem, hogy mi módon pusztítsam el magam. Először a kútra gondoltam, hogy abba emészttem bele magam. Aztán egyszerre csak az ötlött az eszembe, hogy íme itt a megmérgezett rétes a polcon, az had okozza a halálat. Levettem a tepsit a polcról és mindenekelőtt Allahra gondolván, elébb a pajtásaimtól búcsúzkodtam el, aztán meg szívemben anyámtól, apámtól és testvéreimtől, elrebegetem a bismillát (Allah nevében), behunytam a két szemem és egymás után nyeldestem a réteseket, nyeldestem, de... de... sajna nem haltam meg, sehogy se tudtam meghalni.

Ránéz a hodzsa a fiúra, az ő testvére gyermekére és bárhogy fájlalta is a réteseket, bárhogy sajnálta is a tollkését, mintha büszkeség lángja villant volna meg a szemében.

- Fiam, - mondja, - az én fajtámból való vagy, én se cselekedtem volna másképp.

*

Kérdezik a szomszédjai a hodzsától:

- Megfizetted az adósságaidat, öreg?

- Megfizetni ugyan nem fizettem meg, de könnyítettem rajtuk, - feleli a hodzsa.

- Mi módon? - kérdezik az emberek.

- Úgy, - feleli a hodzsa, - hogy elévülttettem őket.

*

Timurlenk udvarába tér be egy nap a hodzsa. Egy jókora nagy lóra ültetik és vadászatra indulnak. Nagy hirtelenjébe zápor kerekedik és fedél alá igyekeznek mindenki. Csökönös egy lovat adtak volt az öreg hodzsa alá s hogy bőrig ne ázzon ő se, leveti a ruháit, maga alá gyúri a nyergére és nagy nehezen vissza vackolódik vele. Meglepődik az uralkodó, hogy nem ázott el a hodzsa, pedig épp őt szerette volna megráfálni. Kérde a hodzsától, hogy hogy történt meg az eset.

- Akinek ilyen pompás a lova, - feleli a hodzsa, - hogy madár módjára repül, dehogya is ázhatik az meg.

Elcsodálkozik az uralkodó és szemmel tartatja a lovat. Sor kerül a vadászásra megint, ezúttal ő ül rá arra a lóra. Hogy, hogy nem, megint megeredt az eső és bőrig ázott biz ő rajta, ezúttal is csökönösödött a ló. Hivatja másnap a hodzsát és bosszankodva veti a szemére, hogy felültette avval a lóval és csurom víz lett rajta.

- Miért haragszol? - feleli a hodzsa. - Ha te is levetetted volna a ruhád és magad alá gyúrted volna a nyergedre, te se áztál volna meg.

*

Imádkoznak a hívők a mecsetben és szószékre lép az öreg hodzsa, hogy elmondja a prédikálni valóját.

- Vajjon miről beszél ma a hodzsa? - kíváncsiskodnak az emberek és lesik a szót az ajkáról.

Megáll a hodzsa a szószéken és ne adj Isten, egy árva szócska se jut az eszébe. Lesi a szavát a sok ember, még nagyobb a zavara a hodzsának. Most meg éppenséggel nem jut eszébe semmi.

- Híveim, - nyögi ki nagy nehezen, - ugye jól tudjátok, hogy nem szoktam a szóban akadékoskodni, ugye? Holott ezúttal, amint láthatjátok is, semmi se jut az eszembe.

Kópé egy fiacskája volt a hodzsának, ott üldögélt a szószék közelében. Látván a látandókat és nem hallván a hallandókat, talpra áll és így szól az apjához:

- Hodzsa apám, ha már semmi se jut az eszedbe, annyi legalább mégis juthatna, hogy leszállnál a szószékről.

Ezzel a szavával az apját is kimentette a zavarából, de meg arról is tett némi tanúságot, hogy méltó fia az apjának.

*

Egy tudós nagy szofta állít be a hodzsa falujába.

- Ki a ti községeteknek a legbölcsebbje? - kérde az emberektől.

- Naszreddin, a mi öreg hodzsánk, - felelik neki.

Felkeresi a hodzsát és azt mondja neki:

- Hodzsa efendi, negyven kérdésem volna hozzád, meg tudnál-e rá felelni, de csak egy felelettel?

- Hadd hallom a kérdésedet, - mondja neki a hodzsa.

Elkezdi a szofta és egymás után hadarja elő a negyven kérdését.

- Egy felelettel felelj meg rá, - figyelmezteti a szofta.

- Nem tudom, - hangzik a hodzsának az egy felelete.

*

Nagy a híre az öreg hodzsa bölcsességének.

- Mutasd ki a hatalmat, - mondják neki, - saját szemünkkel hadd lássuk.

- Követ, fát ha idehívok, mind szót fogad nekem, - dicsekedik a hodzsa.

- Itt egy ciprus, - mondják neki, - szólítsd hát magad elé.

Komolyra ráncolja a hodzsa a homlokát, a szemeit behunyja, két kezét az égnek emeli és háromszor ejti ki a nagy szót, hogy:

- Jer te áldott, jer te áldott, jer te áldott.

Még csak a levelét se mozgatja meg a nagy fa. Felkel a hodzsa a helyéről és méltósággal lépdél oda a fához.

- Mért nem az a ciprusfa jön hozzád? - kérdik tőle az emberek.

Azt feleli rá a hodzsa:

- Az én alárendeltjeimnek nem lehet ám csak úgy parancsolgatni. Mert meg vagyok írva, hogy ha a hegy nem jön a prófétához, a próféta megy a hegyhez.

*

Elindul hazulról az öreg hodzsa és miután jól kísértáta magát, visszafordul, de nem talál rá a házára. Egy emberrel találkozik az uccán.

- Testvér, - szólítja meg, - nem láttad valamerre a házam?

- Dehogyan, - feleli az ember, - egy dervis vitte el a helyéről. Tarts velem, majd ráakadunk valahogy.

Elhitte neki a hodzsa és Baba-Szultán felé indulnak, a dervis klastromába. Ott sétálgat a dervis az udvarban, a hodzsa odamegy hozzá és kérdezi tőle:

- Apó, nem láttad az én házamat?

- Az imént hozták ide - feleli a dervis, - de már visszaküldtem neked.

Vissza akart fordulni a hodzsa, de ott tartják a dervisek.

- Maradj itt vagy reggelig, - mondják neki, - majd holnap mész haza.

Ott marad éjszakára a hodzsa. Jól megvacsorálnak és amint lefekszik a hodzsa és elalszik, fogják a dervisek és lenyírják a haját meg a szakállát.

Felkél másnap a hodzsa, nem vesz észre semmit és amint ballag hazafelé, belenéz a folyóba és nem ismer rá magát. Idegen arcot mutatott a víz tükre.

- Óh azok a zsványok, - mondja magában a hodzsa, - egy dervissel cseréltek össze és azt fektették az ágyukba.

- Asszony! - szól a feleségéhez, amint megérkezett haza, - egy dervissel tévesztettek össze. Rólam nem hallottál semmit? - Még ezer a szerencse, - folytatta a hodzsa, - hogy legalább a házamat hozták vissza.

*

Lakodalomra hívták volt meg az öreg hodzsát. Amint belép a kapun, látja, hogy senki, aki fogadja, senki, aki papucsait átvinné. Mert az a szokás járja az izláméknál, hogy ha vendégnek állít be valaki egy házba, átveszik a papucsait és vigyáznak rá, míg ismét el nem távozik.

Leveti a hodzsa a papucsait és hogy el ne tűnjék valahogy, előveszi a zsebkendőjét, rágöngyö-líti a lábbelijére és a hónalja alá dugja. Bemegy aztán a szobába és helyet kínál meg az asztalnál. Észreveszi a szomszédja, hogy rejteget valamit a hodzsa és a kendő csücske is kilátszott valahogy.

- Tán valami könyv van a hónod alatt? - kérdezi tőle.

- Az, - feleli nyugodtan a hodzsa.

- Miről szól? - kérdi megint a szomszédja.

- A vigyázatosságról, - feleli a hodzsa.

- Száháftól (könyvkereskedőtől) vásároltad?

- Nem, - feleli a hodzsa. - Száváftól (susztértől.)

*

Csúfságos volt a megjelenése Timurnak, a nagy hódítónak. Félszemére vak volt, féllába meg vasból való. A fogadó termében üldögélt egy nap és az öreg hodzsa mondásaiban gyönyör-ködött. Közben a borbélyát hivatja, megberetváltatja magát és amint már szokás ilyenkor, megnézi magát a tükörben. Olyan rútat mutat az arca, hogy sírásra fakad az uralkodó. Persze a hodzsa is elsírja magát és valamennyien könnyeznek körülötte. Lassan-lassan lecsillapodnak, Timurt megvigasztalják és vége szakad a sírás-rívásnak. Csak a hodzsa bög szakadatlanul, csak úgy hullatja a könnyeit. Azt mondja neki Timur:

- Én, a hatalmas padisa, annyi sok rabszolgának az ura, joggal kesereghetek a csúfságomon, az arcom, meg a termetem rútságán. De miért sírsz te, hodzsa? Mért könnyezel oly szakadatlanul?

- Te csak egyszer néztél bele a tükörbe, - feleli a hodzsa, és ez az egy tekintet is elég volt arra, hogy sírásra fakasszon téged. Hogyne sírnék én sokkal tovább, sokkal erősebben, aki minden nap és órákon át látom az arcodat?

Olyan jól nevetett Timur, hogy a könnye is kicsordult belé.

*

Egy asszony jön a menyével az öreg hodzsához. Elpanaszolja neki, hogy nincs a fiatal asszonynak gyereke.

- Óh efendim, - sóhajtozik az asszony, - ahogy felkelnek reggel, ott ül a fiam és egyfelől szomorkodik, a menyem meg másfelől, hogy szinte rossz nézni őket. Nincsen gyerek, aki gagyog-na. Olyan a házunk, mint egy víz nélkül maradt malom. Hodzsa efendi, Allah szerelmére kérlek, csinálj valami füstölőt, mondj valami imádságot és segíts valahogy a bajunkon.

Gondolkozóba esik a hodzsa, odafordul a fiatalasszonyhoz és azt kérdi tőle:

- Vajjon nem örökölted-e ezt a gyermektelenséget? Anyádnak se volt soha gyermeke?

*

Együgyű egy paraszttal találkozik egy nap az öreg hodzsa. - Jó, hogy rád találtam, - szólítja meg a paraszt, - nagy bajban van a fejem.

- Add elő a bajodat, - mondja a hodzsa, - hátha segíthetek rajta.

- Egy tó van a falum közelében, abban szoktam a naponkénti öt namázt (imádságot) elvégezni, mert amellet egy-egy halat is kifoghatok a tóból.

- Rendben a dolog, - feleli a hodzsa.
- Éppen hogy nincs rendben, - sopánkodik az ember.
- Miért? - kérdi a hodzsa.
- Azért, mert ahogy ott állok a vízben, megzavarodok és nem tudom, hogy merre felé van Mekka és hogy merre forduljak az imádsággal.
- Nagy baj, - feleli a hodzsa.
- De még nagyobb baj ért a minap, - panaszkodik az ember.
- Ugyan miféle baj? - kérdi a hodzsa.
- Amint álldogálok a vízben és el-eltűnődöm, hogy merre is forduljak Allah szent helye felé, azon veszem magam észre, hogy oda a ruhaneműm. Ellopta valaki a tó partjáról.
Ühmget egyet a hodzsa, kettőt simít a szakállán és ezzel a tanáccsal látja el az embert:
- Ha majd megint beállasz a vízbe és hozzá kezdesz az imádkozáshoz, mindig csak arra felé fordulj, ahová a ruhádat helyezted el. Sose fogják többé ellopni.
Szólt és ment az egyik jobbra, a másik meg balra.

*

Öreg ember volt már a hodzsa, nagy beteg is volt szegény feje, amikor így szól a feleségéhez:
- Asszony, vedd fel a legszebb, a legdíszesebb ruhádat, a hajadat meg a fejedet szedd szépen rendbe, az arcodat csinosítsd ki, pirosítsad, fehérítsed, s úgy mutakozz megint előttem.
- Efendim, - kiált fel az asszony, - hogyan hagyjalak itt magadra és cifrázzam ki magam, amikor te olyan beteg vagy és szükséged van az én ápolásomra. Mért kívánod ezt tőlem? Annyira lelkiismeretlennek tudsz, annyira hiúságosnak, hogy még csak a feltevéseidet se restelled?
- Nem asszony, - feleli a hodzsa, - egészen más az én szándékom.
- Ugyan micsoda? - kérdezi a felesége.
- Utolsó órám van közeledőben, - feleli a hodzsa, - Azrail a halál angyala, egyre itt ólálkodik mellettem. Abban reménykedek, hogy ha itt lát meg téged mellettem, kicsinosodva, kiszemrevalózva, talán téged visz el, nem pedig engem.

*

Vénülőben volt már a hodzsa, de még mindig csak tréfán járt az esze. Dicsekedik egy nap a falujába, hogy még öreg korára is maradt annyi ereje, mint amennyi a fiatalságában volt neki.
- Mivel tudod bebizonyítani? - kérdezik tőle.
- Gyerek koromba se tudtam egy nagy malomkövet megmozdítani, - feleli az öreg hodzsa, - és íme vén napjaimban se tudom.

*

Minél öregebb lett a hodzsa, annál többet volt a csibuk a szájában. Sőt még áfijomos port is hinteggett már rá. A háza előtt üldögélt egyszer az öreg és úgy el-elszitta az áfijomos dohányát, hogy egészen belebódult, és csak jó sokára vette észre, hogy elaludt a pipája.
Egy Szentjános-bogárka repkedett volt előtte, annak a fényén akadt meg a szeme.

- Hej bekcsi apó (éjjeli őr), - kiált rá a bekcsinek nézett bogárkára, - nyújtsd ide a lámpácskát, had gyújtom meg a pipámat.

*

Hívatja az agg hodzsa a községbeli öregeket, hogy ágyá esett és hogy várja Azrailt, a halál angyalát. Oda igyekeznek az emberek az ágya mellé és mosolyogva kérdezik tőle:

- Hanyadszorra akarsz most meghalni?

- Igazatok van, - feleli az aggastyán, - annyiszor feküdtem már neki a halálnak, hogy még ha igazá válna, se hinnétek el. De amíg ti mosolyogtatok rajta, Azrail megneheztelt érte. Nem érti a tréfát ő se, nem érdemes tovább élni.

Azzal a falnak fordult és kileheli a lelkét.

*

Egy-két századdal történt a hodzsa halála után, hogy pénteki imádságra gyülekeztek egybe a hívők. Rég el volt már földelve a hodzsa és ott állott a türbéje Ak-sehirben, mosolyt fakasztva még a halála után is. A türbe-dár (sírkert-őr) vigyázott volt rá, egy tréfakedvelő öreg. Épp készülődnek az imádsághoz, amikor megjelenik a dzsámi előtt az öreg türbe-dár és hangos szóval kezdi el:

- Óh igazhívők, csodálatos egy dolgot adok tudtotokra. Épp végeztem az ábdeszttel (ima előtti mosakodással) és a dzsámi felé igyekeztem. Amikor belakatoltam a türbét, egyszerre csak megjelenik előttem a hodzsa. Az ő arca volt, az ő mosolygós ábrázata, az ő sajátos mozdulata és az ő kaftánja meg a turbánja. Ott ült a koporsóján akár egy lovas a lován és úgy nézegetett körül. Így szólalt meg az ajka:

- A nagy dzsámiba hívjad össze a hívőket, ide az én közelembe; aki el nem jön, az élete ellen követ el vétket.

Siet erre a sok ember a nagy dzsámi felé, de bizony sehol, semerre a hodzsa. Összenéz a sok ember, egymásra mosolyognak és mondogatják egymás közt:

- Hej az öreg kópé, még halála után is megréfál itt-ott bennünket. Hogy meg ne feledkezzünk valahogy róla.

Leborulnak a türbéje előtt, fatihát (halotti imát) imádkoznak és nevetgélve térnek vissza a másik dzsámiba és nagy csodálkozással látják, hogy nincs a kupolája a helyén. Még jobban elfogta őket az áhítat és szájról-szájra jár a hodzsa neve, boldogságos emlékezete.

*

A hodzsa világraszóló sírját már századok előtt is látogatták. A költő padisáról, Murad szultánról, több helyütt jegyezték fel a történetírók, hogy egy hadjárata alkalmával a hodzsa sírja előtt hosszabban időzött volt és egy költeménye megírására is ott nyert ihletet. Történetírók is említik, akik nemcsak néphagyományok alapján ismerhették a hodzsát, hanem történeti eseményekkel is, főleg Timurlenkkal kapcsolatban. Még a hodzsa ivadékaikról is történik itt-ott némelyes emlékezés.

A tizenhatodik században történt, hogy egy udvari hivatalt ígértek volt a hodzsa egyik késői leszármazottjának, aki a vidékről jött fel Sztambulba, egyenesen a nagyvezéri palotába, hogy naszreddini voltát bizonyítsa és hogy egyúttal az útiköltségeit is megtéríttesse. Ettől tették függővé az alkalmaztatását.

A palota előtt leszáll a lováról, melyet egy nagy dobhoz köt oda, a palotaőrség dobjához. Mialatt bent járt az emberünk a palotában, meg találja rántani a lova a dobot, melynek örületes pergése annyira megijeszti és vadítja, hogy futásnak ered a ló dobostul, szerszámostul. És minél élesebben pereg a dob, annál vadabbá válik a ló vágatása és minél vadabbul vágat, annál élesebbé a dob pergése. Ahány öszvér az uccákon, mind megvadította a nagy riadalom. Nagy nehezen lecsendesítik őket és amikor a nagyvezérnek is hírül adják a kavardást, legott maga elé hivatja az anatóliait, és hodzsa-ivadékokat és az megkapja a hivatalát.

- Nincs szükségem több bizonyítékra, - mondja a nagyvezér; - valóban, te csak Naszreddin ivadéka lehetsz.

*

A legújabb időkben történt, amikor az egyiptomi Ibráhim pasa kisázsiaiában járt, hogy seregével a Kónia-vidéki lázongásokat elfojtsa. Útjuk a temető mellett vezetett el és amint egy-egy pillantást vetettek a katonák a hodzsa türbéjére, egyik se tudta nevetés nélkül megállni. A pasa megállt és kihirdette, hogy aki úgy tud a türbe mellett elhaladni, hogy el nem neveti magát, azt jutalomban fogja részesíteni. Sokan visszafojtott nevetéssel, ki is állották valahogy.

Egy albán katonára került a sor, aki minden áron meg akarta tartani a komolyságát. Ahogy megpillantotta a különös türbét, olyan nevetéskéje támadt, hogy amint ajkát és fogait összeszorítja, szeméit pedig jó erősen behunyja, a megtartóztatás kínjában, biz ő elszellentette magát.

- Olyan ember ez a hodzsa, - vallotta be később, - hogy ha már felülről nem tudja, alulról neveteti meg az embert.

Kúnos Ignác emlékezete

A tudománytörténet máig adós Kúnos Ignác életének és műveinek feldolgozásával és értékelésével. E sorok írója egyik unokája, aki már nem találkozhatott nagyapjával, nem orientalista, nem adhat szakszerű méltatást, nem elemezheti az életmű nyelvészeti, néprajzi, turkológiai jelentőségét, jóllehet a leszármazottak közül mindeddig egyedül követte Kúnos Ignácot a nyelvészet, az irodalom, a filológia határvidékein. Azzal próbálkozik csupán, hogy portrét állít össze a családi emlékezet mozaikjaiból és a fennmaradt írások, emlékezések életrajzi töredékeiből.

(A pálya) Kúnos Ignác 1860-ban született Hajdúsámsonban. Debrecenben nőtt fel, a Református Kollégiumban érettségizett, az egyetemet Budapesten, a bölcsészettudományi karon végezte. Diákkorában a nyelvtudomány aktuális kérdései, a magyar nyelv történetének és eredetének még tisztázatlan fejezetei foglalkoztatták, kutatóutat tett a moldvai csángóknál, behatóan tanulmányozta a mordvin nyelvet, és dolgozataival - melyek közül néhányat Munkácsi Bernáttal közösen készített - kivívta a legkiválóbb magyar nyelvészek elismerését. Érdeklődése hamarosan az akkor rokonnak tekintett török nyelv felé fordult, s diplomája megszerzése után tudós tanárai és pártfogói, elsősorban Budenz József, Vámbéry Ármin és Goldziher Ignác biztatására hosszú tanulmányútra indult, melynek anyagi fedezetét a Magyar Tudományos Akadémia és a Pesti Izraelita Hitközség teremtette elő. Bejárta a Balkán-félsziget legnagyobb részét, Görögországot, Szíriát, Palesztinát, Egyiptomot és főként Törökországot, ahol öt teljes évet töltött. Rövid idő alatt a turkológia európai hírű tudósa lett, harminchárom éves korában levelező tagjává választotta a Magyar Tudományos Akadémia, nyelvészeti és néprajzi munkái, török, görög és japán meséskönyvei Londontól Szentpétervárig, Lipcsétől Isztambulig sok nyelven megjelentek. Ötven éven át tanított török nyelvet és irodalmat a pesti Bölcsészettudományi karon, és igazgatója volt a Keleti Kereskedelmi Akadémiának. 1945 januárjában halt meg Budapesten.

(A tudós) Munkái több mint negyven kötetben jelentek meg életében, s tudományos eredményeit a nyelvészet, a néprajz és az irodalomtudomány egyaránt számon tartja. Kivételes nyelvtelensége volt. A családi emlékezet szerint tizenhat nyelven beszélt, a nagy európai nyelveken kívül jól ismerte a török, a görög, az arab, a perzsa nyelv sokféle nyelvjárási változatát is. Nyelvészeti munkái között egyaránt van nyelvtörténeti, leíró nyelvészeti és nyelvjárással foglalkozó dialektológiai tanulmány, de van hagyományos nyelvkönyv és szótár is. Nevét azonban igazán a török népmesekincs összegyűjtésével tette híressé. Azoknak a romantikus lelki, „kincskereső” tudósoknak, történészeknek, művészeknek a táborába tartozott, ahová Körösi Csoma Sándort, a Grimm testvéreket vagy Bartók Bélát is sorolhatjuk, akik a népnyelv, a népköltészet, a népzene lejegyzésével a történelmi múlt kivesző értékeit mentették meg az enyészettől, és lehetővé tették, hogy ezek az értékek beépüljenek a modern civilizációba is, és nemes anyagokat szolgáltatassanak a mindenkori megújuláshoz. Kúnos Ignác a legelsőkhöz tartozott, aki felkutatta és tudományos pontossággal lejegyezte a török népköltészet, népi színjátszás és népmesekincs legjavát. Egy középkorosan elzárt, szigorúan őrzött világ képzeletkincsét térképezte fel szinte az utolsó történelmi pillanatban, amikor ez a világ még egységes volt, s nem kezdte felbomlasztani a modern civilizáció. A törökök általában nem ismerték fel benne a külföldit, török ruhában, fezen, kaftánban, a helyi életszokásokat követve, sokszor számárháton lovagolva járta be Törökországot, s egyaránt megnyitlak előtte a főúri paloták és az egyszerű családi otthonok, a szultán fényes szerája és az útmenti viskók.

(Rideg téli éjszakáknak derült enyhe költészete) Egyik első török mesegyűjteményét, melyet a Kisfaludy-Társaság adott ki 1899-ben, Vámbéry Ármin e szavakkal vezette be: „Akár az utcára szórt gyöngyök, gyémántok és egyéb drágakövek, úgy hevernek szanaszét a török népköltészet kincsei, anélkül, hogy összegyűjtőjük akadt volna, anélkül, hogy az őket megillető figyelmet felébresztették volna. Igen érdemes munkára vállalkozott tehát Kúnos Ignác, amidőn figyelmét az eddig teljesen elhanyagolt irodalmi kincsre fordította, és e szertesztét heverő drágaságokat összeszedve, gyönyörű népmesék díszes koszorújával ajándékozta meg az európai olvasóközönséget. E mesék jobbára népmesélők ajkairól vannak ellesve, akik gőzölgő mokkanedv és szörtyögő nargilé mellet heverészve, kávéházi kényelemben töltik idejüket, és a boldog nyugalmat kifejező kejf élvezetébe merülnek. Legnagyobb részük azonban a hárem derült és kedélyes lakónőitől származik, akik estéken át a tandir köré guggolva örömet kalandozzák be képzeletükkel a földöntúli világ tündérek lakta levegőjét. Rideg téli éjszakáknak derült enyhe költészete. Egy részük ismét a keleti képzelődés ama gazdag forrásából eredeztek, melyek főleg a hosszú ramazáni éjjeleken szoktak felbugyogni, amidőn a szigorú böjtöt vidám lakmározás váltja föl.”

(Naszreddin) A mesével rokon, az adoma, az anekdota, a vicc, a csattanóra végződő, rövid elbeszélés műfaji csoportjába tartozó tréfákat nagyrészt 1886 nyarán jegyezte le Kúnos Ignác. Ekkor barátkozott össze egy kisázsiai, ájdini születésű török sofftával - afféle teológussal -, bizonyos Juszuf Számihhal, aki százával ismerte az egykori hodzsa szájról-szájra járó tréfáit, és aki abban az évben az egyiptomi Tantában kapott tanítói állást. A fiatal magyar nyelvész Budenz segítségével hajójegyet szerzett, elkísérte Juszufot, és részben a hajón, részben pedig az Egyiptomban töltött hónap alatt, a török földről, Kónia vidékéről ide telepedett emberek körében jegyezte le, ájdini török nyelvjárásban, Naszreddin tréfáit, melyek először 1894-ben a Magyar Tudományos Akadémia kiadásában jelentek meg. A tréfák később többször is megjelentek magyarul. A jelen kiadás a Kner-nyomda diszes, 1926-ban kiadott gyűjteményén alapszik.

(A hagyaték) 1930-ban, Mosolygó napkelet címmel Kúnos Ignác versbe szedve jelentette meg utoljára Naszreddin tréfáinak újabb válogatását. Könnyen verselt, a mesegyűjteményeket is legtöbbször rímes, ritmusos prózában adta ki, de tudta, hogy nem költő, hogy az „anyag”, a talált kincs szólal meg benne versben:

Költőnek én nem indultam,
Nóták földjén nincsen utam,
Síráz berkét sem óhajtom,
Gázelt se szól száraz lantom;
Ép hogy múltó évek multán,
Ifjúságom elvirultán,
Meglستم a hodzsa szavát
S versbe szedtem színe-javát.
Naszreddin gül-kertjeiből,
Bülbüil-szavú berkeiből,
Csali szókat, tréfásakat,
Se keveset, se túlsokat,
Szedek össze öreg szívvel,
Szövök össze rímet rímmel;
S csillaghímes ezüst mennyből,
Holdas estén halkan csendül
Müezzín-szó haló hangja:
Mohammed reszul-ullah.

„A mi hodzsánk”, írta róla bevezetőjében Palágyi Lajos, „azt hiszem, sok okon felül azért is vállalkozott a török mókák megéneklésére, mert a hodzsa szellemének némely vonásával belső rokonságot tart. Az ő lelkében is van valami abból a derűből, a sors megpróbáltatásain mosolygó vagy fatalista módon megnyugvó s csendes humorral napirendre térő kedvből, amely alakját jellemzi.” Valóban, ha a gazdag hagyatékban, túl a tudomány köteles részén, van valami, ami nemcsak a család tagjainak, az unokáknak és dédunokáknak, hanem minden olvasónak az élmény és az öröm állandó forrása lehet, akkor az nem más, mint a mindent átítató, bölcs és szelíd humor. Az a humor, ami több, mint tréfa. Az a humor, ami világszemlélet, a megismerés, a megértés, az ellenállás, az elviselés és a megbocsátás eszköze. És a bizalomé és az életszereteté, ami Kúnos Ignácot halála napjáig elkísérte. Mert arkhimédészi halált halt: a köreit rajzolgatta, meséket írt szinte élete utolsó percéig, amikor Budapest ostroma közben már bombák hullottak körülötte. Meséket írt, őrizte a múlt emlékeit. Est meminisse voluptas - ez volt a jelmondata. Emlékezni gyönyörűség. Immár őt magát is az emlékezet őrzi.

Kúnos László